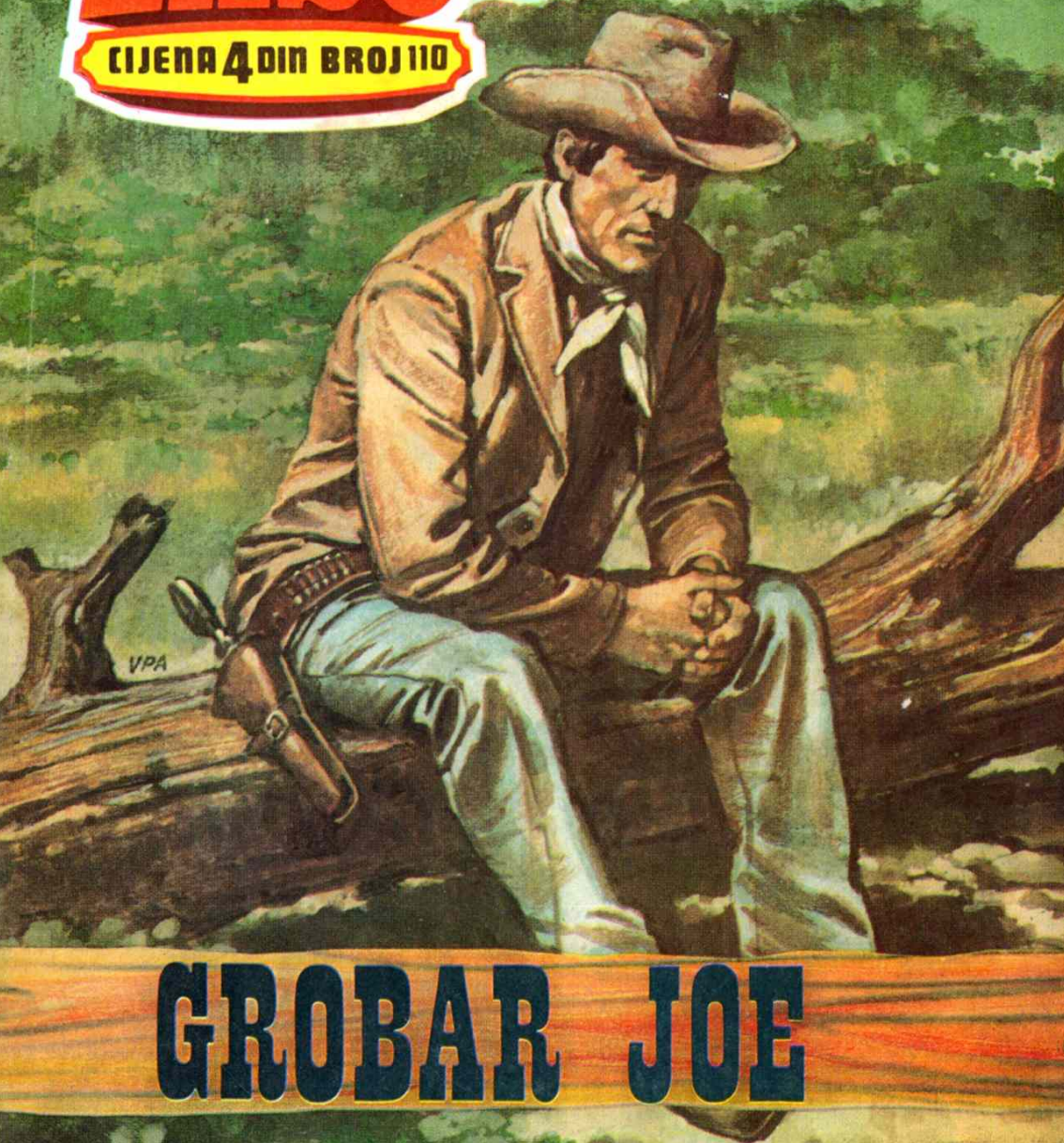

NOVA SERIJA
LASO
CIJENA 4 DIN BROJ 110

GROBAR JOE

U. H. WILKEN

GROBAR JOE

»Laso« Nova serija 1975.

U. H. Wilken: GROBAR JOE

Naslov originala: TONACKER — JOE

(Copyright: Pabel — Verlag, Rastatt)

Recenzija: Dalibor Cvitan, književnik

Prijevod: Dragica Živković

«Laso» — Izdavač OOUR izdavačke djelatnosti «Vjesnik» Zagreb Ljubice Gerovac 1 — Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković
— Tisak OOUR novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG «Vjesnik»
Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Zagreb 1975.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA,
Zagreb

Cijena 4 d Za inozemstvo: DM 1,80; ASCH 8; SFRS 1,60; HFL 1,80

Osiobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za
prosvjetu kulturu i fizičku kulturu SRH broj 338/7 - 1975 od 18 XI 1975

I

— Tata, pogledaj! — poviče dječak zvonkim glasom.

— Na rubu doline je jahači

John Dundee izvuče iz staje konja i zažmiri prema rubu doline. Zrak je treperio od vrućine. Jahač je nepomično stajao. Topli vjetar otvorio mu je ogrtač, a lice mu bijaše u sjeni, zaklonjeno širokim obodom šešira.

Dundee uhvati dječaka za ruku.

— Idi u kuću k majci, sine.

— Tata, on ima odoru, vidiš li? On je vojnik.

— Pođi sine. Rat je već odavno završen.

Oklijevaajući, dječak krene prema kući. Na pragu zastane i plavim očima pogleda preko polja, prema dolini gdje je stajao konjanik.

U daljini čula su se zvona.

John Dundee zastane pored konja i sumnjičavo promotri jahača.

Najednom, stranac okrene konja i nestane iza raspuklih stijena.

Dundee odahne. Iz kuće izađe njegova žena, za njom dječak. U rukama je držala molitvenik i zadovoljno se smješkala.

— Johnne, moramo požuriti ako ne vrijeme želimo stići u crkvu

On kimne, upregne konja u mala kola, zatim zatvori kućna vrata. Ponovo pogleda prema rubu doline, pa uzme pušku i stavi je na kola ispod sjedala.

— Ti nosiš sa sobom oružje, Johnne? — iznenađeno upita žena. — Ta, idemo u crkvu! Nedjelja je, Johnne...

— Znam, popni se! Krećemo!

Dundee uhvati uzde i potjera konja. Kola su se polagano kotrijala duž polja. Iz daljine čuli su se zvuci zvona, nošeni vjetrom. Već dugo nije kišilo. Zemlja na poljima bila je raspucana. Vjetar ju je isušio.

Dječak je sjedio između roditelja i radosno promatrao brežuljke. Suhi grmovi pokrivali su obronke. Uvis su stršale gole stijene. Topli vjetar puhao im je u lice. — Mike, ti ćeš uskoro u školu — reče Joan Dundee, smiješeći se. — Još ćemo danas razgovarati s učiteljicom. Tada ćeš biti četiri dana tjedno u gradu, sine.

— To me ne veseli. Želio bih ostati s vama i postati farmer.

— I farmer mora čitati i pisati, sine — reče John, ohrabrujući dječaka. — Inače te mogu trgovci prevariti.

— Je li i stric Les išao u školu?

— Nije, ali to je nešto drugo. Stric Les nije dobar primjer. On više cijeni pušku no računanja.

— Zašto uvijek tako ružno govoriti o stricu Lesu, tata? Ta, on je tvoj brat.

— Da, brat mi je. — John se ozbiljno zagleda preko konja. — Znaš, sine, u životu se ne može uvijek sve postići silom. Moraš se znati na vrijeme povući. Ova je zemlja dovoljno velika za sve ljude. Stric Les još uvijek živi u starim vremenima, kad su koltovi nadomještali riječi.

— Ja te ne razumijem, tata. Ljudi kao što je stric Les osvojili su Zapad. Jednom sam to čuo u dućanu, o tome su razgovarala dva čovjeka. Somenuli su strica Lesa. Rekli su da...

Oštro je doletio metak. Farmerove su ruke zadrhtale i zgrčile se oko uzda. Jaučući, nagnuo se naprijed. Košulja mu se začas natopila krvlju.

Odjeknu drugi hitac i konj se sruši. Kola se prevrnu. Žena je uz krik pala na zemlju, a dječak se otkotrljao do stijene i udario u nju. Gотово je izgubio svijest. Dršćući, s mukom je podigao glavu.

Približavali su se jahači u dugim kaputima, koji su sablasno oko njih lepršali. Dječak ih je gledao kao kroz maglu. Nije čuo ni topot kopita, ni rzanje izmučenih konja, ni prodorne vriskove svoje majke.

Ipak, sve je vidio.

Vidio je kako su dojahali i kako su se bacili s konja. Njihovi kaputi, poderani i prljavi, vijorili su na toplom vjetru. Otac je nepomično ležao na zemlji. Majka je pokušala ustati, ali stranci su se bacili na

nju, oborili je i hihotali. Njezine su se ruke grčile, ali je prijave odore nisu ispuštale.

Posrćući dječak ustane. Krikne i otrči do majke, kako bi je obranio. Gurao je od nje strance, ali oni su se smijali. Vidio je njihove oči iskešene bijele zube. Braneći se, podigao je ruke, ali jedan ga od njih pogodi kundakom.

Odjahali su na farmu i provalili vrata, u potrazi za viskijem i novcem.

Zvona su utihnula.

Ljudi u crkvi su pjevali. Visok, mršav muškarac klečao je među ostalim vjernicima. Često je preko ramena pogledavao prema vratima. Kad su se nakon službe božje zvona ponovo oglasila, izišao je u svijetao, sunčan dan i pogledao na praznu cestu.

Na prašnjavim prozorima ocrtavala se sunčeva svjetlost. Žene su prolazile. Muškarci su se uputili u salun. Djeca su se naokolo igrala. Na crkvenim vratima župnik se oprostio od svojih vjernika.

Troje ljudi nije došlo.

Lice visokog muškarca zadržće. Najednom potrči. U grozničavoj brzini uzjaše i u galopu odjuri.

Zadihan konj nosio ga je prema poljima.

Lešinari su kružili oko usamljenog brežuljka kada je Les Dundee ugledao ustrijeljenoga konja i prevrnutu kola.

Pred mrtvim tijelima spuznu s konja. Ramena su mu se pogrbila, lice mu je posivjelo. Doteturao je do svog brata, buljeći u njegova krvava leđa. Tada se, kao da ga vodi nevidljiva ruka, uputio prema ženi, kleknuo i uzdahnuo. Iz njezine

rukavne ruke virio je komadić tkanine. Bila je to vojnička tkanina. Otvorio joj je zgrčenu ruku i našao otrgnuto dugme.

Lice mu oblije znoj. Polako, poput starca, podigne se i ode do dječaka. Podigne njegovo beživotno tijelo, čvrsto ga privije uza se i zajeca.

Kad je odjahao, u podnožju brežuljka ostala su tri humka.

Les Dundee postao je drugi čovjek. Njegovo je lice bilo kao od kamena, sivo poput stijene. Izgubio je vjeru i duboko u njemu ugasila se sva dobrota. Jednog će se dana, možda smijati, ali njegovo će srce ostati hladno poput leda.

Krene. Pred njim se prostirala beskrajno duga, prašnjava zemlja.

* * *

Sjedokosi muškarac se trgne. Pre-
nuo se zbog snažnog lupanja na ulaznim vratima. Ustane, otvori ih i ugleda mladića i njegovu prijateljicu kako stoje pod strehom. Oboje su bili uznemireni.

— U konjušnici je neki stranac —
prošapće bez daha mladić. — Mi-
slim da želi ukrasti konja!

— Da — tiho potvrdi djevojka. —
John je u pravu! Tako je neugodan!
Mrmlija po staji.

Muškarac se uspravi i klimne.

— Idete kući — reče suzdržano. —
Ja ću se za njega pobrinuti.

Dok se mladi par udaljavao, on
pride ormaru za puške i izvadi vin-
česterku. Zatim otvori ladicu i
pričvrsti šerifsku zvijezdu na košu-
lju. Polaganim koracima izađe iz
kuće, otkoči vinčesterku i krene u
konjušnicu.

Oprezno se kretao kroz dvorište,
prikrađao uza zid i sakrio iza bačve

s kišnicom. Vrata konjušnice bila
su širom otvorena. Čulo se tiho
komotanje.

Ovaj grad nije sebi mogao priušti-
ti stalnog šerifa, jer nije bilo dovo-
jno novca, jer je svaki tri mjeseca
drugi čovjek nosio šerifsku zvijez-
du. Upravo odnedavno pripala je
Weatherbee, koji nije želio ništa
riskirati.

Stavio je vinčesterku na bačvu i ci-
jev usmjerio prema staji. Nije zvao.
Čekao je, napet i ukočen, oznojenim
rukama stišćući pušku.

— Prokleta smeće — šaputao je
— zašto se baš to moralo dogoditi
za mog šerifovanja! U Arizoni se
krađa konja ne kažnjava smrću. Mi
imamo dovoljno divljih konja. Ali,
što da radim?

Svi u gradu imali su prilike raz-
gledati potjernice za zlikovcima. I
Weatherbee ih je proučio i dobro
zapamtio opise.

Iz staje se začuje topot, zatim se
pojavi muškarac u prašnjavom,
prljavom odijelu. Na bradatom licu
vidio se umor.

Weatherbee ga nije prepoznao.

Stranac je vukao konja prema iz-
lazu, i usplahireno se ogledavao. Iz
staje se čulo bolno jaukanje. Stra-
nac se, psujući, popne u sedlo.

Weatherbee opali.

Tani sruši neznanca s konja.
Hropćući, stropoštao se na zemlju i
tu ostao sklupčan.

Pucanj zatutnji preko krovova
kuća i muškarci istrče iz saluna.

Weatherbee se uputi prema
mrtvom neznanцу, a muškarci požu-
re i okruže ih.

— Ovoga poznajem! — poviče je-
dan. — Bila je za njim raspisana pot-
jernica! To je Hollway. Da, sigurno

Je on! Weatherbee, ubio si bandita! Čestitam!

Sjedokoni Weatherbee nelagodno se uputi u staju. Tu je ležao vlasnik, na stogu sijena.

— Najednom je došao, sa sedlom, u moju staju i napao me poput divlje zvijeri. Jesi li ga uhvatio?

— Jesam. Kolj mu više nije potpisan.

Na dvorištu se sakupilo mnogo ljudi. Gradić je imao senzaciju. Weatherbee se neupadljivo udaljio; nije želio slavu heroja.

• • •

— Ne, ovuda nitko nije prošao, gospodine. Koliko vam još puta to moram ponoviti? U ovom gradu nema zlikovaca ni vojnika. Ovdje ne živi ni jedan jedini čovjek koji bi još nosio sivu odoru Juga. Vjerovatno ste se prevarili. Siva je odora znak poraza, a toga se svaki čovjek stidi.

— Oni su odjahali prema zapadu.

— Nisam nikoga vidio. Dodavola, zašto mi ne vjerujete?

Serif je ljutito gledao neznanca, visokog i mršavog, lica isklesanog kao od kamena, s tragovima znoja i prašine.

— Zar ih nećete tražiti, šerife? — upita stranac tihim glasom. — Zadržite ih je više od petorice. Ta, nisu se raspršili u zraku. Oni su ovdje, u Contyju.

— Vi me zaista nervirate, gospodine! Nikoga nisam vidio, niti sam išta čuo. Pitajte ljude u gradu. Nitko nije ništa primijetio.

Dundee se nije pomaknuo s mjesta. Vani, na suncu, stajao je njegov izmučeni konj. Blistavi kundak vinčesterke virio je iz blaga. Do

šerifova ureda dopirala je gradska buka

— Možda je istina što ste mi ispričali, gospodine — uzdahne šerif — samo ja ne mogu ništa učiniti. Razumijete li, napokon? Da, ja sam šerif, nosim zvijezdu i snosim odgovornost za red i mir u Contyju, ali ne mogu povjerovati svakoj priči. Ja sam sam.

— Tada sastavite potjeru.

— Ta, vi ste poludjeli! Nitko se neće dobrovoljno javiti. Po ovoj prokletoj vrućini nije ugodno jahati.

Dundee se polako približi. Oči su mu blistale ledenim sjajem. Ljutito zgrabi šerifa za prsa i privuče k sebi.

— Šerife, bio sam već svuda — prošapuće promuklim glasom. — Tražio sam, raspitivao se na osamljenim farmama, ali nitko ih nije vidio. Ne preostaje mi drugo nego da sam gonim te nitkove. Tražit ću ih sve dotle dok ih ne nađem! U to se kunem! Nijedan mi neće pobjeći! Poubijat ću ih kao pse!

— Pustite me! — zasikće šerif. Dundee ga bijesno odgurne.

— Smuči mi se kad vidim što sve radite za zakon i red. Da, ja ću ubiti. Neka se bog smiluje onome tko me pokuša spriječiti, pa bio i šerif!

— Bilo bi to ubojstvo!

— Ubojstvo, šerife? — Na Dundeeovu licu se pojavi zastrašujući smiješak, koji se nadvi kao sjena oblaka. — Kad vi pucate, onda je to pravda, zar ne? Zato što nosite zvijezdu. A kad ja pucam, onda je to ubojstvo, jer nemam zvijezdu. Ali nije sve tako jednostavno, šerife. Nitko mi neće pomoći, ni vi ni drugi šerifi. Ili ste svi lijeni psi, ili

se ne šefite pomaćnuti sa svojih udobnih stolica. Sklonite mi se s puta, šerife! Ta limena zvijezda ne čini vas, kao ni druge, boljim ljudima. Ona vam ne daje svetačku aureolu. Nosite se do đavola!

— Morao bih vas uhapsiti! Vi mi prijatelj!

— Da — Dundee se ledeno nasmiče — ja vam prijetim. Kako ćete me uhapsiti? Ovim topom ovdje? Ako se za nj uhvatite, bit ćete mrtvi. Nitko me neće zaustaviti. Razumijete li?

Mamuze su zazveckale kad se okrenuo i krenuo prema vratima.

— Brzjav povezuje gradove. Jeste li išta čuli o pucnjavi? U jednom gradu ubijen je Rick Hollway, kad je pokušao ukrasti konja. On je bio ubojica. Krenite dalje na zapad i stiće ćete do toga grada.

— Hvala, šerife — hladno reče Dundee.

Izišao je i uzjahao, pa polako potjerao konja preko ulice, do valova. Odavde je vidio šerifov ured. Šerif je nemirno grickao usnicu. Dundee se više nije brinuo za njega. Otišao je u dućan, kupio hrane i municiju.

Polako je izjahao iz grada. Daleko ispred njega, na zapadu, prostirala se zemlja Apaša. Nije vidio kako se u daljini uzdiže dim iz njihovih logora i nije čuo udaranje njihovih bubnjeva.

Bio je osamljen. Misli su ga uznemiravale. Prisiljavao se da razmišlja o bilo čemu drugome, ali neprekidno mu je pred očima bio dječak, koji je njega, strica Lesa, iskreno volio, i njegov uvijek veseo osmijeh.

Nikada Les neće zaboraviti malog Mikea. Za njega bio je spreman pro-

ći kroz pakao; nije ni slutio da je pakao vrlo blizu.

II

Mamuze su tiho zveckale na trošnim starim čizmama. Pijesak je škripio pod Dundeejevim odmjernim, gipkim koracima. Vinčesterka se plavičasto sjajila u njegovoj ananajnoj ruci.

Noćni je vjetar popuhivao preko napuštenog staroga groblja. Željezna vrata ograde bila su već zardala. Iznad humaka vjetar je kovitlao prašinu, iz koje su se uzdizali izlizački kameni križevi. Na grobovima je ležalo uvenulo cvijeće.

Preko blijedog mjeseca putovali su oblaci. Iz daljine se čulo zavijanje kojota. Grad je utonuo u san.

Polako se približavao groblju. Njegovo neustrašivo lice bilo je kruto. Sive oči su se stisnule i nešto tražile u svijetu tišine, carstvu mrtvih. Pred jednim bezimenim grobom zastane, odloži vinčesterku i klekne.

Iza jednoga prozora treperilo je svjetlo petrolejske svjetiljke. Za stolom je sjedio mršav čovjek i pisao. Pero je škripalo po papiru. Njedom se trgnuo i počeo osluškivati. Pramenovi tamne kose pali su mu preko upalog lica, a plave su oči svjetlucale. U kući je nešto lagano zaškripalo. Vani je lupkao drveni kapak.

Košćati muškarac pođe u svoju stolarsku radionicu. Na zidu su bili okomito postavljeni lijesovi. Mirisalo je na drvo. Kroz trošan krov do-

pirala je mjesočina. Otvori željezna vrata i pogleda napolje.

Pred njim se prostiralo napušteno dvorište, a malo podalje bilo je groblje. Tamo je klečao neki muškarac i golim rukama kopao grob.

Joe Ryker napregnuto se zagleda prema groblju. Vjetar je preko humaka kovitlao prašinu. Izmjenjivali su se svjetlo i sjene. Šuštači su strući osušenog cvijeća. Uz rub dvorišta rasle su prašnjave geranije. Neka stara kola stajala su pred malom stajom.

— Zaboga — promrmlja Joe Ryker. — Ovaj čovjek čeprka poput psa!

Okrene se, požuri u kuću, zgrabi pušku pa je napuni. Tada jurne u stolariju, da bi se zatim kroz odškrinuta vrata provukao prema groblju.

Stranac ga nije čuo. Pijesak je padao među kamene križeve. Velikim, snažnim rukama iskopao je lijes, odgurnuo zemlju i podigao pokrov.

Ryker se približi i zastane, tik uz neznanca. Vidjevši kako je strgnuo pokrov, zapita tihim, dubokim glasom:

— Mogu li vam pomoći?

Tek što je to izgovorio neznanač se okrene, još uvijek klečeći, uhvati ga za noge i obori; njegova desnica snažno udari Rykerovu bradu i on ispusti pušku i onesvijesti se.

Kad je došao k svijesti, ugleda pred sobom visokog neznanca kraj otvorena lijesa.

— Čuo sam da je u ovom gradu ubijena neka protuha — mirno promrmlja neznanač. — Htio sam biti siguran.

Stenjući, Joe Ryker se pridigne.

— Vi me zabavljate, gospodine! — proštenje i opipa bradu. — Мене је ударило неко копито, зар не?

Strančevim licem preleti smijeh.

— Tko si ti?

— Grobar Joe Ryker. A vi?

— Les Dundee.

— Drago mi je — mrzovoljno promuca Ryker. — Zašto ste me udarili? I to na groblju? Zar nemate nikakva poštovanja prema mrtvima?

— A ti ga imaš, Rykeru? — Les Dundee razvuče oznojeno lice u osmijeh i nemarno pokaže na mrtvaca. — Možeš ga ponovo zakopat. On to nije mogao biti.

— Ne razumijem. Otkopate mrtvaca, a onda vas više ne zanima. Znate li tko je to? Rick Hollway, zločinac. Momak je živio poput ptice na grani.

Dundee ništa ne odgovori. Krene prema izlazu i na vratima zastane.

Ryker šutke dohvati lopatu i ponovo zatrpa raku. Pri tome je pogledavao prema Dundeeju, koji je odsutno gledao u daljinu. Onda vrati lopatu u staju, ruke otre o hlače i obrati se Lesu Dundeeju.

— A sada?

Na Dundeejevu se licu nije pomakao nijedan mišić. Neka čudna potištenost ovlada njime. Glas mu je bio tih, kao da dopire iz velike daljine, kad je odgovorio:

— Moram tražiti dalje. Oni mi ne smiju pobjeći. Naći ću ih...

Joe Ryker uđe u radionicu, sležući ramenima. Ponovo opipa bradu i začuje zveckanje strančevih mamuza.

— Tako, dakle, živi jedan grobar — promrmlja Les. — Pa, nije ni loše.

Ryker odmahnu rukom.

— Siromašan sam kao pas, gospodine. Premalo ljudi umire. Zaista mi je odlanulo kada je bio ubijen Rick Holloway. Moj je posao povezan sa smrću i njegova me je donekle spasila, ali već mislim na onih nekoliko centi koji su mi još preostali.

Les Dundee se približi stolu i počne promatrati nekoliko napisanih redaka.

— Zar pišeš knjigu, Ryker? O pucnjavama i sahranama?

— Upravo sam počeo. Holloway je prvi, ali ne znam kako će biti dalje. — Ryker zaklopi knjigu i stavi na štednjak kotlić s vodom. — Želite li gutljaj kave? Da isperete grlo od prašine.

Dundee klimne, odloži pušku i sjedne.

— Samo sjednite — zarezži Ryker. — A možete i stajati.

Dundee nije obraćao pažnju na ovu zlobnu primjedbu. Njegove su misli bile daleko.

— Ti bi mogao mnogo zaraditi. Rykeru. Možda čak mali imetak.

Ryker natoči kavu i stavi je na stol, pa se iznenađeno zagleda u sugovornika.

— Nikad ne kažem ne kad je u pitanju novac.

— To sam znao. Možda ću biti dugo na putu. Bit će pucnjave. Vidio sam da dobro obavljaš svoj posao. Danas je to rijetkost. Hoćeš li poći sa mnom, Rykeru? Nema svaki grad grobara, pogotovu ne dobrog.

Ryker gurne u Lesovu ruku vrč s kavom i sjednu mu nasuprot.

— Ne razumijem vas. Govorite u zagonetkama. Da pođem s vama i sahranjujem ljude koje ćete ubiti?

— Upravo to!

Tog trenutka Joe Ryker osjeti kako mu se hladan znoj slijeva niz leđa. Naglo srkne kavu, opeče usnice i opsuje. Les Dundie je polagano i bešumno ispijao kavu.

— Može se dogoditi da i ja budem ubijen, Rykeru. Želim biti siguran da ću imati pristojan grob. Zato ću ti platiti već za života.

— A ako preživite, tada ćete novac zatražiti natrag?

— Neću, možeš ga zadržati.

— Vi ste najludi momak kojega sam ikada sreo, Lese. Takav se ne rađa svaki dan. Vi želite imati grobara kao stalnog pratioca. Mene, Joea Rykera, koji treba čekati vašu smrt, kako bi vas mogao pokopati?

— Što je u tome lošega? — promrmlja Dundee suzdržano. — Simpatičan si mi, Joe. Sklopimo prijateljstvo.

— Mislim da mi u glavi nije sve u redu. No, možda ne čujem dobro? Mi da postanemo prijatelji? O, bože! Svi me u velikom luku obilaze, nitko sa mnom ne želi imati posla; klone me se kao kuge.

— Ljudi su glupi, Joe. Smrt je sastavni dio života. Ti si vrlo važan čovjek, trebam te.

Ryker srkne gutljaj kave i zagleda se u Dundeeja.

— Koga to goniš Lese? I, što si tražio u grobu Ricka Hollowaya?

— Sve ćeš saznati, Joe. — Dundee ustane i uzme pušku — U ovom gradu tratiš svoj život. Ovdje ćeš skapati kao travka bez vode. Sutra ujutro odlazim na zapad. Da, kroz područje Apaša. Nekoliko je

ljudi tim putem pobjeglo, a ja ih moram pronaći i ubiti. — Njegov je glas zvučao kao razbijeno staklo. — Jednoga za drugim. — Krene prema vratima i pogleda grobara. — Joe, ti želiš napisati knjigu. Mnogo ćeš toga vidjeti. Neće ti biti dovoljno stranica da opišeš sve što si doživio. Uostalom, ti kuhaš dobru kavu.

Joe je sjedio za stolom, opčinjen. Čuo je kako je Dundee izišao kroz stolariju, kako su zveckale njegove mamuze i kako su se vrata zalupila.

Pošao je za njim. Ugledao ga je kako prelazi ulicu i zamiče za ugao posljednje kuće u gradu.

Vjetar je fjukao oko kuća. Oblaci su putovali preko usamljenoga groblja, a mjesecina je obasjavala stolariju. Ryker je zamišljeno stajao u radionici, zatim ode u sobu i otvori knjigu.

— Holloway je došao u naš grad da bi nabavio konja — prošapće. — Htio je živjeti, ali ovdje je našao smrt.

Ponovo se prihvatio pera. Polagano je izgovarao riječi koje je napisao.

— Ovo opisivanje počinje s Hollowayevim krajem. Upoznao sam Lesa Dundeeja. Imam u njega povjerenje, ali me ipak plaši njegova hladnoća. Ne znam tko je. Umije umiljato govoriti, ali je sigurno štošta ružna proživio. Pratit ću ga na njegovu putu. Možda sam lud. Ipak, da nije njega ova knjiga ne bi bila napisana. Zato je posvećujem Lesu Dundeeju.

Odloži knjigu i zagleda se u svjetiljku koja je treptala. Dugo je nepomično sjedio. U daljini, na zapadu, uzdizale su se tamne planine. S

ogoljelih visova letio je pijesak preko raspuklih crvenih stijena. Kojoti su žalosno zavijali. Nad zemljom Apaša lebdio je lažni mir.

* * *

Les Dundee se okrene u sedlu. Iza njega kaskao je Joe Ryker, na svom konju. O sedlu mu je visjela velika torba s alatom i još jedna s hranom.

Pred njima su se strmo uzdizale stijene. Svuda naokolo bio je pijesak. Osušeni grmovi ležali su, izumrli, oko kaktusa. Bila je to zemlja Indijanaca.

Gledajući preda se, Dundee otkrije u dolini komad tkanine, koja je vijorila na vjetru. Visjela je na osušenu grmu. Kada se približio spozna da je to dio nekoga kaputa. Zaustavi se i pričekava Rykera.

Joe je stigao sav oznojen.

— Znači li to nešto?

— Tko zna? Možda odavno ovdje visi. Stara je i izbljednula od sunca. Možda je i kaput bio star.

— Zašto sam se u to upustio? — zastenje Joe Ryker. — Ovo prokletost jahanje neće nikada završiti. Postoji li pred nama ikakav grad, ili bilo kakav bijelac?

— Postoji, pedeset milja pred nama.

— Kakva blizina! — Rykerovo koščato lice se razvuče. — Dakle, moramo proći samo ovo indijansko područje!

Dundee šuteći nastavi put.

Dan se bližio kraju. Iznad stijena visoko se uzdizao blijedi mjesec i obasjavao vrhove sablasnom svjetlošću. Iz kamenite nizine svjetlucało je neko plavičasto svjetlo. Suhi su grmovi šušali. Zavijanje kojota razbijalo se o stijene.

Zaustavili su se ispod zakržljalog drveća. Tu je Les zapalio malu vatru i stavio u plamen osušeno granje. Dok je nepomično čučio uz vatru, njegovo je tvrdo lice na svjetlosti plamena izgledalo kao da je od bakra.

I Joe, sjedne, pruži torbu s hranom Dundeeju. Utonuo u misli, Les je otvorio i počne jesti.

— Razmišljaš o svojim neprijateljima, Lese?

— Da — prošapće Dundee, opusti se i ozbiljno pogleda Rykera. — Ja ih i ne poznajem. Ubili su mi brata, njegovu ženu i njihova malog sina. Upravo su bili pošli u crkvu. Našao sam u travi molitvenik.

Joe Ryker se zamisli.

— Kako ćeš ih pronaći ako ih ne poznaješ? Ti loviš sjene, koje se svakog trenutka mogu raspliniti. Možda ih nikada nećeš pronaći.

— Vjerojatno ću živjeti još deset, dvadeset godina, Joe. To će mi biti dovoljno da ih pronađem. Neće mi pobjeći. Njihovi tragovi vode u zemlju Apaša. Hrabri su, mora se priznati. Nijedan bijelac ne ide dobrovoljno u zemlju Indijanaca. Njihova je posljednja šansa da se probiju kroz zemlju Apaša i zametnu trag. Provuku li se živi, stići će do grada koji leži iza tog područja. Tamo će se osjećati potpuno sigurnima i neće misliti na progonitelje.

— Tko bi mogli biti ti nitkovi? — tiho upita Ryker. — Ubili su troje ljudi, nemilosrdno i okrutno. Mora da su đavoli.

— Ljudi su, Joe, i to mladi. U smrtnoj borbi žena moga brata strgnula je jednom dugme s odore. To su nekadašnji vojnici Juga, na putu kući. Jedan od njih sigurno

još uvijek nosi odoru. To je moja šansa.

— Neće je uvijek nositi.

Dundee potvrdi i ponovo se zagleda u plamen. Šutke je jeo. Tada proste pokrivač i ispruži se kraj vatre.

Joe Ryker nemirno je osluškivao zavijanje kojota i šuštanje vjetra po suhim žbunovima. Kamo bi god pogledao svuda čudne stijene, prostrane pješćane doline, visoki kaktusi i prašnjave udubine. Prema zapadu prostiralo se gorje, koje je izgledalo neprohodno.

Zemlja bez nade, koja se prijetioć sapriječila pred njima.

Les je mirno ležao. Čuo je kako Ryker nešto zapisuje u svoju knjigu, ali tražio je mir, na putu pred borbu.

Sanjao je strašne snove: mrtvace u suhoj travi, a onda dječaka. Povi-kao je u snu, a Ryker je vidio kako se zgrčio, otvorio usta i uzdisao.

Vjetar je zapuhao u vatru. Plamen je podrhtavao i napokon se ugasio. Preko žeravice nagomilao se sivi pepeo.

Polako, Joe odloži knjigu i zavuče se u topao pokrivač. Još je dugo promatrao zvijezdano nebo.

Dundeejevo lice bilo je kao isklesano od kamena. Joe ga je promatrao dok su jahali. Les ga je podsjećao na vuka koji traži svoje žrtve. Nakon svake milje koju bi prešli njegovo je lice postajalo sve tvrđe. U sivim očima treptala mu je opčinjenost.

Joe je znao što Dundee želi učiniti: Osvetiti se. Ubijati.

— Dođi već jednom! — poviče Dundee kreštavim glasom. — Dođi, grobaru Joe. Čeka te posao!

Ryker se nije mogao nasmijati. Počeo se pomalo pribojavati Dundesa. Les je poznavao samo jedan osjećaj: mržnju. Nemilosrdno je tjerao konja i Joe je shvatio da odlazi na zapad s utjelovljenom smrću.

III

Gipka poput smije provlačilo se mišićavo tijelo Apaša preko crvenih stijena i ostalo nepomično ležati. Tamne su mu se oči suzile. Kao jastreba promatrao je dolinu, kojom je jahalo osam muškaraca.

Njihovi dugi kaputi lepršali su na vjetru i otežavali im napredovanje. Ispod kaputa virile su rive, poderane odore. Pod konjskim kopitima ključao je pijesak.

Is opasaca virili su vojnički revolveri, a u navlakama bijahu puške. Trošne čizme bile su pune rasjekotina. Bisage na sedlima bile su teške.

Apaš se nećujno udaljio.

Konji su se teško kretali kroz užareni pijesak, pod jarkom podnevnom svjetlošću.

Iznad vrhova stijena kružili su gladni jastrebovi.

Jahači su se zaustavili kraj guštika. Stenjući, sišli su s konja i brže-bolje dohvatili čuture.

— Krećemo dalje! — poviče mladić na čelu kolone. — Ovdje u blizini je voda. To je posljednja do grada. Moramo stići tamo, inače ćemo akapati.

Psujući, svi su ga slijedili.

Grmlje je bivalo zelenije i gušće. Između njih izvirivale su stijene. Tada ugledaše i izvor. Zauralali su, skočili s konja i pojurili prema iz-

voru. I konji su se približili i napojili. Poput životinja, muškarci su polijegali potrbuške na zemlju i promuklo se smijući, otpuzali su do vode i stali se valjati.

— Napunite boce — zapovijedi svijetlokosi mladić i ogleda se naokolo. — Uskoro moramo krenuti. Neka đavo zna, možda su negdje u blizini ti prokleti Indijanci.

— Nemoj odmah napuniti gace od straha, Casey — podsmjehnu mu se prijatelj. — Nisam vidio ni jednog jedinog Apaša.

— Ti si lud! — zadašće Casey. — Misliš li da Indijanci otvoreno napadaju? Što se mene tiče, ti možeš krepasti, ali ja želim živ stići u Indian Rocks.

— Casey je u pravu — promrmrlja nizak, crnokos muškarac. Oči su mu bile crvene od prašine. — Tek u Indian Rocksu moći ćemo se odmoriti.

— Ti si shvatio, Burt — nastavi Casey, ustane, izvadi čuture i krene prema izvoru. Uroni boce i napuni ih. Pažljivo ih zatvori i pričvrsti uz sedlo. Tada se ljutitim pogledom obrati drugovima: — Što još čekate?

Jedan za drugim ustanu i napune boce. Svi su oni bili mladi, otvrdnuli u ratu. Nisu imali samilosti prema ostalim ljudima. U ratu su morali ubijati. Mjesecima su se naokolo potucali, pljačkali, pucali. Sada su željeli u Indian Rocks, u Caseyjev zavičaj.

— Što prije odavde nestanemo, to bolje — reče tamnokosi momak i protegne visoko, vitko tijelo. — Ovo mjesto sigurno i Apaši često posjećuju. U Indian Rocksu moći ćemo mialiti na žana.

Okrene se i uputi do svog druga, pa pogleda preko njihovih ramena fotografiju koju je ovaj držao u ruci.

— Je li, to je tvoja mala, Peterse?

— Da — prošaputa ričokosi momak sanjarski. — Zove se Millie. Zbog nje se moram vratiti u Cedar Bluffs. Ona me sigurno čeka i sva-ke noći plače.

— Ona čini nešto sasvim drugo, Peterse. — Momak se nasmije. — Va-lja se po postelji s nekim drugim momkom.

— Drži za zubima svoj prljav je-zik, Flynn! — razljuti se Peters. — Millie je pristojna, dobra djevojka. Ona mi je vjerna.

Flynn se od srca nasmije.

— I ja bih s njom spavao, Peter-se. Kladim se s tobom da će i meni dopustiti!

— Ti si svinja, Flynn. Ni na što drugo ne misliš.

— Naravno da samo na to mi-slim, Peterse. Tvoja mi se mala svi-đa. Kad mene upozna, tebe će ost-aviti.

Peters se s mukom svladavao. Li-cem mu pređe drhtaj.

— Tada ću te ubiti, Flynn! Zada-vit ću te!

Smiješeći se, Flynn se udalji i vine na konja. Ostali su već bili u sedlima. Samo je jedan još ostao i ogledavao se.

— Što je s tobom? — zareži Ca-sey.

— Moram još nešto obaviti. Pođi-te polako, ja ću vas stići.

Podboli su konje i odjahali. Čuo se topot. Vjetar je pomicao lišće. Jedan je konj muklo dahtao. Iza grmlja nešto je zapucketalo. Bandit se polako vrati i podigne kaput.

Pošao je prema svom konju, ali na-kon tri koraka zastane.

Kao iz zemlje, iznikao je pred njim Apaš. Lice mu je bilo obojeno ratničkim bojama, a duboko usađe-ne tamne oči svjetlucale su na sun-cu kao u grabežljive zvijeri. U snaž-nim rukama držao je pušku. Cijev je uperio prema bijelcu, koji se uko-čio od straha, nije se mogao ni po-maknuti. Oči su mu se razgoračile, usta trzala... ali nije zavikao. Zurio je u Indijanca kao da je bio neko čudno biće s druge planete.

Činilo se da Apaš osluškuje. Onda, iznenada, ispusti pušku; mu-klo je pala na prašnjavu, vruću zemlju. Lagano nagnut prema napri-jed, Indijanac je bio spreman na skok. Vjetar je mrsio njegovu dugu crnu kosu. Gornji dio tijela bio mu je namazan mašću. Mišići su mu bili jasno vidljivi na tamnoj koži.

Banditova puška bila je na sedlu. U koricama uza se imao je težak kolt. Kaput mu kliznu iz ruku. Sta-jao je pred Indijancem, u sivoj proz-nojenoj odori.

Bili su sami.

Bivši vojnik napne mišiće. Spoz-naja da ima uza se revolver ga ohrabri. Prvi strah ga je prošao. Usplamtjelih očiju buljio je u nepri-jatelja.

Apaš makne glavu u stranu. Iz njegovih crnih očiju plamtjela je mržnja.

— Ti u zemlji Apaša — reče pro-muklim glasom. — Ti ovdje umrije-ti. Svi bijeli umrijeti! Ovo naša zemlja.

— O čemu ti govoriš? Nijedan od nas neće umrijeti.

Posegne za koltom. Već ga je go-tovo zgrabio, ali tada Apaš skoči na

njega. Snažan ga udarac sruši i on padne na leđa. S mukom izvuče kolt. Apaševе ruke sklope se oko njegova glavka. Uz prasak, kolt opali. Hici su se prolomili zrakom.

Apaš nemilosrdno okrene bijelčavo zapešće i zlikovac uz jauk ispusti oružje. Indijanac izvuče nož i zarine ga u prsa neprijatelju. On klona.

Jednim trzajem Apaš istrgne nož, lijevom rukom ščepa neprijateljevu kosu, zarije nož u glavu i sklapira ga...

Zatim odjaše, na neprijateljevu konju.

Hici su još odzvanjali divljinom. Banditi su zastali i osvrnuli se prema izvoru. Vidjeli su kako je jedan Apaš odjahao i nestao iz stijena. Prašina se uskovitlala.

— Uhvatio ga je! Naprijedi! — poviče Casey prestrašenim glasom. — Moramo što prije nestati!

Potjerali su konje, udarajući ih mamuzama. Galopirali su prema zapadu. Vjetar je zameo njihove tragove...

• • •

Mrtav i skalpiran ležao je bivši vojnik Juga pred Dundeejem.

Joe Ryker čvrsto je držao uzde i promatrao Lesa. Vidio je kako je čizmom dotaknuo mrtvaca, zatim se okrenuo i promatrao zemlju.

Muhe su se već skupljale, a mravi približavali kroz pijesak.

— Da ga zakopam? — prošapće Joe.

Dundee klimne.

— Ne zaboravi mu pretražiti džepove. Neka sam plati svoj ukop.

Joe proguta slinu. I njega je život prekalio, ali ipak su ga potresle te riječi. Dok je Dundee klečati brojio

tragove konjskih kopita oko vode, Joe je zakopao mrtvaca. U džepovima nije našao više od trideset dolara.

Nedaleko vode Dundee zastane i ogleda se. U daljini ugleda dim; uzdizao se iznad stijene.

— Dimni znak — promrmlja. — Indijanci su oprezni.

Bio je spreman boriti se protiv Indijanaca. Želio je zločince svojeručno ubiti. Apaši ga ne smiju preteći.

Kad se Joe vratio, kraj izvora se uzdizala mala humka. Dundee je šutke napunio boce vodom, pa se vinuo u sedlo i bez riječi je krenuo. Joe je požurio do svog konja, uzjahao i krenuo za njim.

Tragovi su još bili vidljivi. Les Dundee je mrko gledao preda se. Na odori mrtvog zlikovca nije manjkalo nijedno puce. Pred njima je još sedam bandita. Pogledao je prema strmim stijenama, tražeći Apaše, ali ih nije mogao otkriti. Dimni znak u daljini bio je zameten.

Sunce je pripeklo. Vrućina je pekla u plućima poput vatre. Konji su polagano kaskali. Prešli su milje i milje.

Sve to vrijeme Les nije progovorio ni riječi s Joeom. S vremenom, i njegovo je srce otvrdnulo. U ovom području vjerojatno je bilo samo indijanskih uhoda, inače bi Apaši već odavno napali bandite.

Opasnost je bila sve bliža. Les Dundee hladnokrvno je jahao u pakao. Joe se nije mogao vratiti, morao je pratiti Dundeeja u dobru i zlu.

Indian Rocks bio je još daleko, kao na kraju svijeta. Putovanje kroz pakao tek je počelo...

Doletjela je strijela i zabola se u vrat momka koji je jahao na začelju. Hroćući, nagnuo se naprijed, a ruke su mu grčevito obavile konjsku grivu. Tijelo je mlitavo palo uz hrbat konja. Prodorno njišteći, životinja potrti.

Butch Smith zaurla; strijela ga je samo okrnula. Njegov krik upozorio je ostale. Ugledali su mrtvog druga, mamuznuli konje i odjurili.

Iz gustog šipražja prštale su strijele.

Momak nije mogao dalje. Pogoden strijelom, konj se propeo i zbacio ga. Tresnuo je o zemlju i otkotrljao se do grmlja. Puzeti kroz pijesak, ogledavao se široko otvorenih očiju i izvadio kolt. Konj je uz hropac uginuo pod jarkim suncem.

Petorica zlikovaca podbodu konje, koji su njištali. Ne brineći se za ostavljenog druga, nemilosrdno su bičevali konje i zamakli iza stijena.

Napušten, sav iznemogao, Smith se obazre. Primijetio je kako se kroz guštik približavaju trojica Apaša. Njihove široke hlače vijorile su se na vjetru, koji im je mrsio i dugu crnu kosu. Noževi su blistali. Jedan je skalpirao mrtvog bandita, a druga su dvojica njuškala naokolo poput pasa.

Butch otpuže na koljenima iza stijene i sakrije se.

Apaši su i dalje tražili. Granje je pucketalo. Mekane mokasine tapkale su po zemlji. Približio se i treći Apaš, a krvavim skalpom u ruci. Vukao je za sobom konja poginulog bandita i izgubio se u guštiku.

Bez konja je Butch bio izgubljen. Utočio se od straha pred Apašima.

Napustio je zaklon iza stijene i malo se podigao, napeto osluškujući. Oči su mu sjale kao u groznici. Indijanci su poput sjena prolazili između grmova i stijena.

Dršćući, Smith skine kaput i nastavi puzati. Iza sebe kaputom je brisao tragove. U desnoj ruci držao je otkočen kolt. Lice mu je bilo iskrivljeno od straha.

Naokolo je vladala mrtva tišina.

Drugovi su ga napustili u nevolji. Mogli su tu trojicu Apaša napasti i ubiti, ali oni su pobjegli, kao da ih goni stotinu Indijanaca.

Tek nakon nekog vremena malo se smirio. Kolt mu je ulijevao sigurnost i nadu da se može obraniti od Indijanaca. Prošao je pakao rata. Tada, mu je smrt uvijek bila za potama.

Nečujno se sakrio u guštiku.

Apaši nisu odustali od potrage.

Oni su željeli, dok god žive, braniti zemlju svojih otaca. Poznavali su ovdje svaki puteljak i svaku dolinu. Za vrijeme rata između bijelaca mogli su čak proširiti svoje područje; mnogo je farmi uz granicu pretvoreno u prah i pepeo.

Nad guštikom je lebdjela smrt. Pijesak je sipio sa stijena. Suho grmlje je šuštal. Sjene su nalikovale utvarama. Sunce je polagano zapadalo.

Butch Smith je ležao na zemlji. Zakrvavljenih očiju gledao naokolo. Polako je izvukao oštar nož i stavio ga pokraj sebe u pijesak. Najednom ugleda neku priliku. Apaš se sakrio iza rijetkog grma. Njegova crna kosa lepršala je na vjetru.

Indijanci požure kroz grmlje. Butch pobježe, u paničnom strahu za svoj život. Hici su zviždali kroz

Ublje, a on je bježao i bježao da bi se domogao stijene i bacio u zaklon.

Već su mu se približavali. Kolt je usmjerio u prsa jednog progonitelja i opalio. Apaš poskoči, savije se i padne. Drugi se otkotrljao kao neki omot i nestao. Smith se podigne i potrči poput progonjene zvijeri. Nekoliko se puta osvrnuo, ali Apašima ni traga. Sav zadihan, stane. Nadaleko nije bilo vode, niti ljudskog bića. Škrgutao je zubima, lica sasvim izobličena.

— Svinje! — jadikovao je. — Prokleti psi!

Drugovi ga nisu čuli. Bili su već daleko na zapadu, tamo gdje je užareno sunci zalazilo.

Daleko na istoku jednog nedjeljnog jutra ubijeno je troje ljudi — muškarac, žena i njihov mali sin. Bili su nemilosrdno ubijeni od osmorice zlikovaca, tih mladih ljudi, nekadašnjih vojnika, Caseya, Burta, Flynna, Petersa i njihovih drugova. I Butcha Smitha.

Ali, Smith, nije više na to mislio. Zaboravio je taj strašan zločin, kao i mnogo toga što su počinili.

Teturajući, počne se vraćati prema istoku. Sjene su padale preko prostrane zemlje. Doline su bile obavijene plavičastim sutonom. Stijene su sablasno izranjavale iz maglom obavijenih planinskih prijevoja.

Prije rata Butch je bio običan mladić. On se čak dobrovoljno prijavio u rat, kao i tisuće mladića. U ratu je upoznao smrt. I on je ubijao. Ali, ove večeri to nije bio rat u rovovima, nije bilo napredovanja i uzmicanja. Borba u zemlji Indijana-bila je podmukla i neravnopravna.

Gotovo bešumno stavlja ruku na držak noža. Jedan jedini hitac ubio bi Apaša, ali time bi upozorio ostale, a to ne smije riskirati.

Indijanac se približavao. Smith se nije usudio ni pomaknuti. Cijelo mu je tijelo bilo napeto poput strune.

Apaš se sasvim nečujno približavao; ostala su dvojica, vjerojatno, podalje tražiti bijelca. Svi su htjeli njegov život i scalp.

Desnom rukom Smith ponovo uhvati kolt. Grozničavo je razmišljao i čekao priliku.

Napokon se Apaš pokrenuo. Nije primijetio bijelca. Zaobišao je grm u kojemu je Smith ležao i okrenuo mu leđa.

Butch skoči, izvuče kolt i drškom udari Apaša po glavi. Mlito, uz prigušen krik, Indijanac se sklopča na pijesku. Smith klekne i nemilosrdno ga dokrajči nožem. Onda se, silno dršćući, povuče, zgrabi kaput i ponovo počne za sobom brisati tragove.

Najednom začuje iza sebe topot konjskih kopita. Indijanac ga je slijedio na rutavom poniju, držeći u ruci otkočenu pušku.

Smith sumanuto počne pucati, ali svi meci promaše. Tada glasno prekune i ispusti kaput, a s njim i pušku, pa dašćući potrči prema stijenama i ogoljelom drveću.

Indijanac se u galopu približavao. Kožnati povez na čelu pridržavao mu je dugu kosu.

Puška prasnu. Metak se zabije u pijesak.

Urlajući, Smith zavitla prazan kolt prema Indijancu i pogodi ga u prsa. On ispusti pušku, baci se s

ponija i potrči za bijelcem. Ispod pojasa izvuče tomahavk.

Blijedo mjesečevo svjetlo obasjalo je krajolik.

Poput željezne opruge Indijanac se baci preko stijene i jurne pijeskom.

Butch Smith baci prema Indijancu nož, koji se uz zveket odbije od stijene. Zatim stane, sasvim iznemo-gao i iscrpljen.

Indijanac se približavao s podignutim tomahavkom, Smithovo lice poprimi boju pijeska. Braneći se, podigne drhtave ruke. Indijanac se sagne i spremi na skok.

Tog trenutka opali vinčesterka i pogodi Apaša u leđa.

Smith se zbunjeno zagleda u mrtvacu, zatim ogleda. Susretne se s pogledom mršavoga, visokog neznanca.

— Dođi ovamo! — reče čovjek hladno.

Butch se približi. Njegova siva odora bila je potpuno mokra. Poput luđaka zurio je u Lesa Dundeeja. Nikada ga nije vidio, ali ipak mu se učini poznatim.

Smith drhtavim glasom reče:

— Hvala, gospodine!

— Zbog čega? — Dundeejevo je lice bilo bezizražajno.

— Spasili ste mi život — s mukom prošapće Smith. — Indijanci su najednom na nas zapucali. Jednog su od naših vjerojatno ubili kod izvora. Drugog su tamo preko, među brežuljcima, uhvatili i skalpirali.

— Onog kraj izvora smo pronašli. — Dundee brzo pogleda Joea Rykera. — Ti nisi sam?

— Nemam više prijatelja — prostenje Smith glasom punim mržnje.

— Ostavili su me na cjedilu. Bilo im je sasvim svejedno što će se sa mnom dogoditi. Odjahali su, a bila su samo tri Indijanca.

— Koliko imaš prijatelja?

— Pet. Namjeravali smo zauvijek ostati zajedno. Htjeli smo otići u Indian Rocks, gdje žive Caseyevi roditelji, a zatim krenuti dalje. Ali, ovo je pakao. Oni prokleti pasji sinovi neće stići do Indian Rocks.

Dundee mu šutke okrene leđa i ode do Rykera. Kad ga je Joe upitno pogledao, klimne.

Smith se polako približio i naslonio na stijenu, sasvim iscrpljen. Teško je disao, a znoj mu se slijevao niz lice.

— Kako se zoveš? — Dundeejeve glas bio je hladan.

— Butch Smith.

Dundee se naglo okrene i priđe mu. Njegovi koraci bili su kratki i odrešiti. Mamuze na starim čizma-ma su zveckale. Dva koraka pred Smithom zastane.

— Smithe, možeš donijeti svoj kolt i napuniti ga.

Butch klimne i pogleda prema poniju.

— Dobro, ja ću uzeti indijančeva konja. Želim izići iz ove proklete pustinje. Neka drugi pokušaju doći do Indian Rocks. Ja ću zauvijek nestati, vratit ću se natrag.

— Tebi više neće biti potreban konj, Smithe — promrmlja Dundee. — Ionako nećeš daleko stići. — Pokaže rukom prema istoku, gdje su se uzdizala dva dimna znaka. — Indijanci su svuda. Otići ćeš ravno u smrt.

— Ali ja moram oдавде! — očajnički poviče Smith. — Ne želim ovdje crknuti. Mi smo prošli rat i

ostali smo živi; želim još živjeti. Zato trebam konja.

— Na putu u pakao nije ti potreban konj, Smith.

Dundee se okrene i vrati natrag. Smith, koji nije razumio smisao tih riječi, požuri iz zaklona i pride mrtvom Indijancu. Bijesno ga udari nogom, pođe dalje i podigne svoj kolt. Zatim se polagano uputi poniju. Kad mu se već sasvim približio i htio ga zgrabiti, poni se trgne i odjuri.

— Vрати se, prokleta životinjo! — poviče za ponijem i opsova. Ali, poni je trčao kroz dolinu i nestao iza stijena.

Hladnim pogledom Dundee mjerio je Smitha. Vidio je kako je napunio kolt, okrenuo bubanj i spremio ga za opasač.

— Joe, on pripada onim ubojicama. Sada znam da namjeravaju otići u Indian Rocks. To mi je dovoljno.

Joe Ryker iskosa ga pogleda.

— Les, što ćeš učiniti?

Dundee je šutio. Bore na licu su mu se produbile. Na trenutak je zažmirio, teško dišući, a onda se smiri i krene prema rubu doline. Promatrao je Smitha koji se približavao, smiješeći se.

— Povest ćete me sobom, zar ne? Bez konja bio bih izgubljen. Možda nađemo još kojeg konja tamo gdje su nas Indijanci napali.

— Možda. — Dundee mahnu Rykeru i Joe se približi konjima. — Ovdje ćemo se odmoriti.

— Vi se želite ovdje odmoriti? Svuda su naokolo Indijanci — zavaپی Smith. — Zar hoćete da vas skalpiraju?

— Ne. Ako nemaš vremena, Smith, ti idi. Mi te ne zadržavamo.

Butch prigušeno opsuje i nasloni se na stijenu. Nemirno izvadi kolt i pogleda prema konjima, koje je Ryker vodio za uzde.

Joe je stalno promatrao Dundeejevo lice, ali nije mogao otkriti što misli. Smith je bio jedan od njegovih smrtnih neprijatelja. Les ga mrzi, ali ipak nije učinio ništa što bi odalo tu mržnju.

Oba su muškarca sjela u udubinu i grickala dvopek. Dundee je gledao u zemlju. Do Rykera dopru njegove tihe riječi:

— Ubit ću ga, Joe.

— Naokolo su Indijanci. Nemoj prljati ruke. Smith nije pravi protivnik za tebe.

Dundee odmahnu glavom, još uvijek zagledan u pijesak. Zatim legne i uperi pogled u zvjezdano nebo, kao da će tamo naći odgovor na pitanja.

Butch Smith se jedva kretao. Ruka s koltom počivala mu je između nogu. Oči je napola zatvorio i pravio se da spava, ali je pažljivo promatrao obojicu muškaraca, spreman da skoči svakog trenutka. Bio je spreman za sve, samo da spasi život. Zato je čekao.

Dundee i Ryker nisu zapalili vatru. Uvijeni u pokrivače, nepomično su ležali.

Smith se samozadovoljno nasmiješi. Podigne se i stane osluškivati. Ona su dvojica jednolično disala. Sigurno već spavaju. Nijednog trenutka nije pomislio da bi to mogla biti klopka. Nečujno se sagnuo i počeo šuljati prema konjima. Opasači nisu bili opušteni. Korice su bile prazne, a puške su ležale pored njih.

Konji su njuškali nozdrama. Smith lagano pretima pomiluje grivu Dundeejeva konja. Nešto promrmlja i ogleda se prema zaspalim muškarcima.

U daljini je zavijao kojot.

Smith dohvati jabuku sedla, oprezno stavi nogu u stremen i uspone se na konja.

Les Dundee bio je nevjerojatno brz. Već je prije pratio svaki Smithov pokret, a sada hitrom kretnjom zbaci pokrivač i ustane. U tri je skoka bio kraj Smitha. Zgrabi ga za šiju i strgne s konja.

Smith padne na pijesak i pokuša izvući kolt. Dundee ga snažno udari po ruci. On zajauče, ispusti oružje i zgrabi Dundeeja za noge. Obori ga i snažno mu rukama obuhvati vrat.

Upravo na to je čekao Dundee; nije mogao tog zlikovca naprosto ustrijeliti, bila mu je potrebna srdžba.

Dok ga je Smith nemilosrdno gušilo, uhvati mu ruke i koljenima odgurne snažnim zamahom u prsa. Butch je dahtao poput divlje mačke i popustio stisak. Dundee ga udari pesnicom u lice i Smith se opuštenih ruku strovali na leđa.

Bila je to njegova osuda.

Dundee se baci na njega i ponovi udarac pesnicom, koji ga odbaci na stijene.

Joe Ryker sjedio je po strani i promatrao borbu. U krilu je imao pušku, spremnu da opali.

— E, Smithe — prošapće Dundee — sam si tako želio. Ja sam te samo čekao. Kako je ono bilo, Smithe? Ubili ste čovjeka, ženu i dječaka. Zašto? Odgovori!

Smith ga je tupo gledao. Sada je znao tko je taj muškarac. Brat ubijenog čovjeka.

— Ja to nisam učinio — proste nje. — Kunem se!

— Bio si prisutan. Što si ti radio? Odgovori!

— Ništa — zajauče Smith. — Ništa! Samo sam gledao.

— I to je dovoljno strašno. Ali, ja ti ne vjerujem. I ti si sudjelovao. Možda si baš ti ubio dječaka.

— Nisam...!

— Nitkovu i ubojici ne vjerujem, Smithe. Možeš se zakleti životom svoje majke, ja ti neću vjerovati.

— Flynn je ubio ženu! — prodorno zaviče bivši vojnik. — A Casey je ubio dječaka. To je istina.

Dundee ga hladno pogleda. Mržnja u njemu pretvori se u gađenje.

— Odlazi mi ispred oči! — prošapće promuklim glasom. — Nestani, zauvijek!

Podigne Smithov kolt, zakorači natraške i zastane pored Joea Rykera.

— Hajdemo!

Uzjahaše i polako potjeraju konje prema zapadu.

Za njima je trčkarao Butch Smith, između stijena i drveća. Obuzet strahom izmišljao je najteže psovke.

Oni ga nisu čuli. Polako i sigurno kaskali su pijeskom. Zaustavili su se na prvom obronku. Les Dundee mirno je gledao pustu dolinu.

— Već sam pomislio da ćeš ga ubiti — s olakšanjem reče Joe.

— Suviše mi se zgadio.

— A što će biti s ostalima, Lese?

Dundee je šutio, pogleda prikovan na Apaše koji su se pojavili u

dolini. Prilazeći sve bliže, svojim su ponijima okružili Smitha. On stane mahati rukama, ali njegov se glas nije čuo. Krug se stezao. Smith je trčao naokolo, tražeći zaklon. Jedan Indijanac podigne tomahavk, potjera ponija i usmjeri ga prema bijelcu. Smith podigne obje ruke, a Apaš zamahne. Slijedeći udarac pogodi ga u glavu.

Les Dundee pogleda prema zapadu i bez riječi potjera konja.

IV

Stari, izbljeddjeli šatori uzdizali su se u maloj dolini. Vatra je tinjala. Dim je obavio indijanski logor.

Zene su čučale na žarkom suncu i štavile kože. Djeca su se igrala s psima. Na visokim kolcima vijorili su se na vjetru skalpovi.

Starci su sjedili u sjeni šatora i pušili.

Logorom je prolazila mlada, vitka Apaškinja. Sjajna crna kosa pokrivala joj je ramena. Na preplanulom licu blistala su dva tamna oka. Uzela je zemljani vrč i krenula prema stjenovitoj obali male rijeke. Ratnici su odjahali iz logora: samo je nekoliko ponija bilo privezano uz ogradu.

Živahno poskakujući, nestala je ispod drveća. Stigavši do rijeke zagazi i uroni vrč. Sa znatiželjom je promatrala kako se voda kovitla oko kamenja.

Tišinu prekine topot konjskih kopita. Nedaleko od logora Caseyevi su ljudi zastali, zaklonjeni drvećem.

— Pogledajte, momci! Samo starci, žene i djeca. Nema ni jednog ratnika.

— I djevojke, moj Casey. — uzdahne tamnoputi Flynn. — Mladim Apašima ni traga. Zacijelo nas traže. Pred nama je nenaoružani logor. Baš mi to odgovara. Kad nas Indijanci uhvate, ionako će nas ubiti...

— Da — suglasi se Casey. — Razumijem te. Napadnemo li i uništimo logor; ili odemo dalje, dođe na isto. Apaše nećemo odvratiti od potjere. Oni će nas ionako poubijati. Već odavno želim uništiti jedan takav logor.

— Vi mislite samo na djevojke — reče Peters i rukom prijeđe preko lica. — Ne činite gluposti. Hajdemo dalje.

Flynn ga s omalovažavanjem pogleda.

— Da se možda ne bojiš, Peterse? Ne, ti samo ne želiš da napadnemo Apaškinje. Pa, ne moraš sudjelovati. Zna te li, momci, na što Peters misli? Na svoju Millie u Cedar Bluffsu.

Burt i Casey glasno se nasmiju. Najmlađi među njima, s kosom žutom poput slame, obrati im se nezainteresirano i reče:

— Ja sam uz Petersa. Ne smijemo izazivati Apaše, jer nikada nećemo stići u Indian Rocks.

— Čujte maloga — šeretski se nasmije Casey. — Najednom ga je obuzelo čudoređe. Peče li te savjest, mali? U ratu nisi tako mislio. Ali, za nas rat još uvijek traje, Billy. Mi još dugo nećemo stići kući.

— Kakve veze imaju Apaškinje s našim ratom?

— O imaju, mali moj. Ako napadnemo logor, zadržat ćemo ratnike. Oni će se najprije pobrinuti za svoj logor, a mi u međuvremenu možemo prevaliti dvadeset milja. Razumiješ li?

— Ako tako gledaš, Casey — nastavi Peters — onda si u pravu. I ja ću sudjelovati. A ti, Flynne, ostavi moju Millie na miru. Želiš napasti logor samo zbog djevojaka. U tome neću sudjelovati. Radi što hoćeš, ali bez mene. Idem s vama da bismo uništili logor, a ne da napadnemo djevojke.

Flynn obližne suhe usnice. Iz njegovih očiju sjala je požuda.

— Jedan nas mora pokrivati, za slučaj da se pojave Apaši. Billy može ostati, ovdje — reče Casey i opomene mladića: — Ali dobro pazi. Ako se iznenada pojave, pucaj, a mi ćemo imati dovoljno vremena da nestanemo.

— Možete se u mene pouzdati — prošapće Billy. Willcox. Ostati ću ovdje, pod drvećem.

Polagano su krenuli prema logoru Apaša. Willcox okrene konja prema rijeci, uzme pušku i počne se ogledavati.

Četvorica zlikovaca u oštrom se galopu uputila prema logoru. Starci su ustali, mladići se razbježali, a žene pograbile djecu i požurile u šatore. Nemilosrdni meci nisu birali žrtve; kao pokošeni padali su djeca i starci, žene.

Billy Willcox se uznemirio i otjerao konja malo dalje. Odjednom, nađe se licem u lice s mladom Indijankom. Prestrašena, stajala je u vodi. Prigušeno kriknuvši, bosih nogu požuri preko plicaka do kamenite obale rijeke.

— Nel — poviče Billy, ošine konja i dostigne djevojku. Baci se na nju i zajedno se nađu na zemlji. — Ne idi u logor! — Da li me razumiješ? U logoru caruje smrt. Moraš ostati ovdje, ili ćeš umrijeti!

Njezine crne oči prepoznale su u njegovu iskrivljenu licu strah. Mirno su ležali na zemlji. Do njih su dopirali pucnji. Meci su prštali po drveću. Sunce se zrcalilo na rijeci.

Osjećao je na svom licu Indijankih dah, osjećao toplinu njezina tijela. Više se nije opirala. Gledala je prema krošnjama i osluškivala viku.

— Ti ne smiješ u logor! — zavapio je. — Djevojku poput tebe moji bi prijatelji odmah napali i ubili.

Ona ga je šuteći promatrala.

U logoru je začas zavladao pravi pakao. Djevojke su panično trčale pred progoniteljima, no oni su ih sustizali, bacali na zemlju i kidali njihove tanke kožnate haljine. Čak je i Petersa obuzela strast za nasiljem, pa se poput divlje zvijeri bacio na mladu Indijanku.

Willcox se sve više plašio za djevojku. Nije znao što da uradi. Privlačile su ga njezine blage, tamne oči, a strah je u njemu rastao.

Hici utihnuše. Iznad logora uzdizao se stup dima.

Polako je pustio Indijanku i kleknuo pored nje. Sunce je bilo visoko na nebu. Nad rijekom se nadvila maglica.

U stvarnost ga vrati topot konja. Njegovi se drugovi vraćaju! Oprezno se ogledao, tražeći neki put, uhvatio konja i povukao ga za uzde.

Indijanka pođe za njim. Oboje su žurili duž obale. Pokušali su pob-

jeći, ali Casey i njegovi drugovi zao-
bišli su drveće i prepriječili im put.

— Vidi maloga — reče Flynn. —
Našao je djevojku, i to Indijanku.

— Ona je moja, Flynnne — odluč-
no odgovori Billy — Samo moj!

— Možda ne bi bilo loše da je
povedemo, momci — prošapće Ca-
sey. — Ona sigurno poznaje put.
Podigni je na konja, mali. Povest
ćemo je sa sobom.

— Omogućit ću joj da pobjegne.

— Nećeš! — ljutito zaviče Casey.
— Učinit ćeš onako kako ti kažem,
Billy! Želim spasiti svoju kožu, že-
lim stići u Indian Rocks, i svejedno
mi je tko će mi pomoći da stignem
do cilja.

— Ona nam ne može pomoći, Ca-
sey — reče Willcox prigušeno. —
ona nas ne razumije, a niti mi nju.

— Primjećujete li što? On ne
želi da se mi suviše zanimamo za
nju — zlobno primijeti Flynn.

— Što on misli i što želi meni je
svejedno. — Casey uperi pušku u
Indijanku. — Naprijed, Billy! Stavi
je na konja!

— Da je niste dotakli! — promu-
klim će glasom Billy. — Ona je
moj zarobljenik. Flynnne, ako staviš
na nju svoje prljave ruke, ubit ću
te!

— Flynn joj neće ništa našao uči-
niti — obeća mu hladno Casey. —
Moramo odavde. Billy, ne dopusti
da nam umakne.

— Dobro — prošapće Willcox, pri-
vuče Indijanku i pokaže joj sedlo.

Napušten i opustošen prostirao se
logor pred Lesom Dundeejom i
Joem Rykerom. Zgarišta su se još
pušila. Između šatora ležali su ubije-
ni psi. Indijanci su pobjegli.

— Svinjal — Joe je grčevito stis-
kao ruke oko jabuke sedla. — Upi-
štali su logor.

— Da, a Apaši će pomisliti da i
mi pripadamo toj družbi, da smo i
mi sudjelovali u napadu — reče
mrzovoljno Dundee. — Sada ćeš me
pratiti u razmaku od približno pet
stotina metara. Ne prilazi mi suviše
blizu. Ne smijemo zajedno upasti u
klopku. Đavo zna gdje su sada Indi-
janci.

Joe se neprijatno osjećao. Gledao
je za Dundeejevim i nespokojno se
obazirao. Iza svakog stabla mogao
je biti sakriven Apaš. Tišina je na-
govještavala opasnost. Topot se sve
više udaljavao i Ryker polako kre-
ne dalje.

Pred sobom je vidio Dundeeja,
kako jaše kroz dolinu, Joe je nepre-
stano zastajkivao. Pretraživao je
svaki zaklon, vrebao i osluškivao, a
Dundeeja je slijedio tek onda kada
je bio siguran da u blizini nema
Apaša.

Zanoćilo je.

Dundee je tražio tragove ubojica
i njuškao kao vuk po vjetru. Pred
njim je bilo mnogo žbunja. Polaga-
no je dojahao do njega i uvukao
konja.

Najednom je osjetio kako ga dvi-
je ruke čvrsto stežu. Htio je podići
noge i baciti se s konja, ali Apaši
bijahu brži. Zbacili su ga sa sedla i
oborili na zemlju. Borió se svom
snagom, šakama udarao Apaše po
licu. Njihove su oči sjale. Pognuti,
stvorili su obruč oko njega. Pušku
Les nije imao: ostala je u grmlju.
Pokuša izvući kolt. Bio je to povod
za ponovni napad Apaša. Les zavi-
če, ali ne zbog straha, nego da upo-
sori Rykera.

Joe je čuo krik i odmah okrenuo konja u zaklon.

— Prokletstvo! — zavapi. — Uхватili su ga.

Dundee se borio, lupao i udarao oko sebe. Čak mu je pošlo za rukom razdvojiti Apaše koji su ga okružili. Pridružio im se i onaj koji je držao uzde njegova konja; životinja zarže, istrgne se i odjuri kroz žbunje.

Indijanci su držali zarobljenika poput lanca. Nijedan nije upotrijebio nož. Htjeli su ga uhvatiti živog. Udarali su ga sve dok se onesvijestio, a onda ga kroz žbunje i preko kamenja, vukli za noge.

Odvukli su Dundeeja na obronak i nestali između stijena. Joe je vidio samo njihove sjene.

Ponovo sve utihne. Joe Ryker bio je potpuno sam. Osluškiavao je. Napokon odlučio i pođe dalje. Stigavši do mjesta gdje se Les borio za život, ugleda vinčesterku i podigne je. Projaše okolo i pronađe Dundeejeva konja. Pažljivo obriše tragove i krene na obronak.

Stigavši, prestrašeno pritegne uzde. Pred njim je zjapila provalija. U dolini plamtjelo je nekoliko vatri. Šatori Indijanaca bili su u sjeni. Muklim tonovima oglašavao se bubanj. Nigdje nije mogao otkriti Dundeeja.

Držeći Joe siđe s konja, povuče ga u zaklon iza stijena i zagleda se u udaljene vatre.

— Oni će ga ispeći — zamuca. — Dobar vam tek, prokletnici! Ja ću vam zapapriti juhu.

Ipak, još uvijek nije znao kako da pomogne Dundeeju, kako da ga izvuče. Logor je bio pun ratnika.

Bubnjevi su prijeteći odzvanjali kroz noć.

— Kakva sam ja budala — mrzovoljno prekori sama sebe. — Kako sam se mogao pridružiti Dundeeju? Čak mu ni grob neću moći iskopati kad ga Apaši dokrajče.

Bubnjevi su postajali sve glasniji. Pogrbljen, Joe je čučio između stijena i u odsjaju vatre piljio u sablasne sjene na stijenama.

Divljinom se prolomi krik. Joe ustane. U dolini započne pobjednički ples apaških ratnika.

...

Mlada je Indijanka sjedila nepomično. Nije prolika nijednu suzu iz tamnih očiju. Činilo se da uopće ne primjećuje umorno društvo oko sebe. Iz daljine vjetar je donosio zvukove bubnjeva.

Prenu je zveket limenog posuđa. Između stijena žarila se vatra. Muškarci su pili kavu. Mladi Willcox uzme limeni lončić, priđe Indijanki i šutke ga stavi pred nju. Njegovi drugovi počeli su se pogledavati.

— Ta popij — prošapće Willcox. — Moraš nešto popiti.

Žar s male vatre zrcalila se u djevojčinih očima. Njeno lijepo tamno-puto lice bilo je mirno. Tamna kosa sjala je plavičastim sjajem.

— Ako nećeš ništa piti niti jesti, umrijet ćeš — šapne joj Willcox.

— Pusti je neka crkne — nasmije se okrutno Casey. — Ali tek kada nam pokaže put iz toga prokletog indijaniskog pakla.

Willcox ne odgovori. Prvi put spozna koliko su njegovi drugovi okrutni i nemilosrdni. Osjeti prema njima odvratnost. U njegovim očima pretvorili su se u zvijeri. Bojao

se za život mlade Indijanke. Zbilo se nešto čudnovato: želio je da ona živi, da sate i sate promatra njezine blage oči, lijepo lice, tu čaroliju divljine koju je utjelovljavala. Bila je to ljubav, rođena tako iznenada, u pustoši. Kad ju je ugledao, zaboravio je na rat, čak i na drugove, i zaželio biti negdje s njom nasamu.

Kroz noć odjekivahu mukli udarci bubnjeva.

Indijanka je osluškivala. Ona je poznavala te zvukove. Najednom nestade praznine u njezinim očima: zagleda se u Billyja, a usne joj se neprimjetno trgnu. Kad on podigne ruku u kojoj je držao lončić, ona ga uze i popije kavu. Billy se zadovoljno nasmije.

— Tako je dobro.

Mlada Indijanka zausti da nešto kaže, ali pogledavši društvo oko sebe zašuti. Njezina lijeva ruka dodirne mladićevo rame. Bio je to vrlo lak pokret, ali Billy se trgne i polako sjedne pored nje.

— Cini mi se da se naš mali zatreskao u Indijanku — reče crnokosi Burt i zahihće. — I meni se sviđa.

Willcox ljutito odgovori:

— Ako je dirneš, ubit ću te kao psa, Burte. Ona pripada meni i nikome drugome. Vi uvijek mislite samo na prljavštinu.

— Jesi li je već poljubio, mali? — dobaci Flynn, cereći se. — Ali, ti to nisi kadar. Za to se mora biti muškarac.

Teško dišući, Willcox se ukoči. Činilo se da će skočiti i baciti se na Flyna. Ipak, ostao je sjediti. Prijezorno je odmahnuo rukom i rekao:

— Ti nikada nećeš pošteno živjeti, Flynn. Umišljen si zbog svog

izgleda, ali ispod te fasade samo su ruševine pune prljavih misli.

— Umukni! — razbjesni se Casey. — Ovo bubnjanje nešto znači. Rado bih saznao što Apaši sada rade.

Indijanka odloži vrč i ustane. Istodobno to uradi i Willcox. Djevojka se sagne i pogrbljeno potrči prema stijeni. Psujući, Casey izvuče kolt iz korica i pripuca. Metak promaši Indijanku i zabije se u stijenu.

— Ne pucaj! — poviče Willcox i potrči za njom.

Ona pojuri kroz bodljikavo žbunje i sakrije se iza grebena. Njezina duga kosa zapne. Pokuša se osloboditi. Willcox je sustigne i obgrli njezino tijelo.

Nije se opirala. Stajala je mirno, opuštenih ruku, prepustivši se sudbini.

— Ne smiješ bježati! — zavapi. — Ako bježiš, ubit će te!

Psujući, približe se i ostali.

— Prokleta beštija! — bijesno zaviče Casey i pljusne djevojku. — Ubit ću je ako još jednom pokuša pobjeći. I tebe, mali, zajedno s njom.

— Ne tuci je, Casey! — Willcox se postavi pred Indijanku, štiteći je. — Kada bi te Apaši uhvatili i ti bi pokušao sve da pobjegneš.

— Dovedi je natrag! — zasikta Casey i okrene se, pa se zajedno s Burtom, Flynnom i Petersom vrati u logor.

Billy nesigurno pogleda Apaškinju.

— To ne smiješ više učiniti. Pre dobro poznajem ove ljude. Oni su mnoge djevojke zlostavljali. Uskoro će i za tobom poludjeti. Moram razmisliti kako da ti pomognem. Ti ne

smiješ ovdje ostati, ali ako pokušaš pobjeći, ubit će te. Moram s tobom pobjeći, bilo kuda. Ali, zašto ja sve to govorim kad me ionako ne razumiješ.

Uхвати je za ruku i pokuša odvesti natrag do logora. Zaustavi ga njezin tihi, blagi glas.

— Ti dobar — prošapće ona. — Ne smijeti umrijeti.

— Zaboga, pa ti znaš naš jezik!

— Ja mnogo naučila od brata. Brat dugo živio kod bijelih i imati bijelog prijatelja. Sada je ovdje, u zemlji Apaša. Ti ne umrijeti. Moraš poći sa mnom.

— Oh, ne mogu. Oni bi nas oboje ubili.

— Ti nemati više mnogo vremena.

Billy duboko uzdahne i pogleda prema stijenama, iza kojih su sjedili njegovi drugovi. Njegovo lice postane nemirno.

Odjednom, bubnjevi umuknu.

— Ne, to ne možemo. Ne bismo daleko stigli. Brzo bi nas uhvatili.

— Ja tebe spasiti — prošapće ona. — Ti nositi sivu odoru, ti vojnik, ali ne zao. Doći sa mnom.

Oklijevaao je i nije znao što da učini. Prateći njezine pokrete, neodlučno se ogleda prema stijenama. Casey ga pozove promuklim glasom. Flynn se nasmije i promrmlja nekoliko prijava primjedbi. Lagani dim vatre uzdizao se nad stijenjem. Mamuze su zveckale u noćnoj tišini. U daljini je bilo oblačno.

Pred Billyjem Willcoxom prostirala se neprohodna zemlja.

— Kamo ćemo? — prošaputao je. — Bez konja nećemo daleko stići!

— Willcox — bijesno zaviče Casey — vrati se već jednom s tom ženom!

— Evo nas! — promuklo odgovori Billy i ponovo se nesigurno zagleda u Indijanku.

Ona mu se nasmiješi.

— Ti sada misliti da Apaši zli. Ti misliti da morati ostati s bijelim prijateljima? Ja ne htjeti da ti brzo mrtav. Dođi!

Bio je neodlučan. Kako god odlučio, njegova će budućnost biti neizvjesna. Blagi smiješak Indijanke bio je iskren, bez trunke neprijateljstva. Sjetio se drugova u koje više nije imao povjerenja. Nije želio izgubiti ovu djevojku.

Čim je neodlučno klimnuo, ona ga povuče sa sobom. Obilazeći stijene, čuli su Caseya i ostale kako ljutito viču. Umalo zatim začuli su topot, kako im se približava. Indijanka povuče Willcoxa u udubinu jedne stijene, otpuže natrag i povuče pred uski otvor osušeni grm.

Napolju, Billyjevi drugovi projašu mimo skrovišta.

Kad se topot više nije čuo, Willcox i Apaškinja ispužu iz spilje i požure dalje. Sakriju se između stijena, gdje su ih malo prije tražili. Bijesni, zločinci projure pokraj njih i vrata se u logor. Malo poslije odjahali su prema zapadu; Peters je iza sebe vodio Willcoxova konja.

— Nadam se da ovo nikada neću požaliti — prošapće Billy. — Za ovu izdaju Casey i ostali bi me ubili.

Indijanka ga nježno pogleda i uhvati za ruku.

— Ja tebi pokazati put.

V

Na zapadu su već odavno utihnuli hici. Joe Ryker se mukotrpno povlačio niz stijene, približavajući se Indijanskom logoru.

— Davo će me odnijeti ako me otkriju — mrmljao je, gledajući u vatru. — Bolje stajati nad grobom drugih nego sam u njemu biti.

Bubnjevi su utihnuli. Iznemogli od divljeg, napornog plesa, ratnici su ležali uz vatru. Nekoliko njih jahalo je na ponijima uz logor, ispuštajući kratke prodorne poklike.

Usprkos noćnoj svježini Joe se znojio. Osjećao je da gori. Istegnuo je svoj mršavi vrat i buljio u logor. Tamne sjene pomicale su se kroz logor, sakupile se i najednom pobjedonosno zakliknule.

Mnogo snažnih ruku držalo je Lesa Dundeeja i nemilosrdno ga odvuklo do oble stijene. Ruke i noge bile su mu svezane kožnim remenjem i pričvršćene na drvenu dasku koja je bila zabijena u zemlju. Raskrčen ležao je Dundee na kamenu i nije se mogao ni pomaknuti. Oko njega plesali su indijanski ratnici, mašući sjekirama.

Joe se četvoronoške približio logoru, do jednog šatora. Indijanke su u rukama ljuljale djecu. Djevojke i mladići gledali su očarano ratnike koji su plesali.

Za Joea bio je to strani, tajanstveni svijet. Obasjano hladnom mjesecinom sve mu se činilo neprijatnim. Jasno je vidio Dundeejevo izmučeno i izgrebeno lice, obasjano vatom.

Dundee je ukočeno zurio u nebo. Kosa mu je visjela u pramenovima,

na obrazima su se vidjele duboke krvave brazde. Na njegovu licu nije se mogao vidjeti strah, nalikovalo je maski. Svi njegovi osjećaji bili su skriveni pod ledenom krinkom; naizgled bješe potpuno ravnodušan. Povremeno bi stisnuo šake i tada bi mu nabrekli mišići ispod kaputa. Pokušavao je rastrgati kožnate vezice i napinjavao se. Na usnicama mu se pojavila krv.

Bubnjevi se ponovo oglase, ratnici zaplešu. Svjesni svoje moći, zadirkivali su jedni druge. Nebrojeno mnogo godina Indijanci plešu oko pobijeđenog neprijatelja.

Joe je napeto promatrao Apaše. Njihovi su mu običaji bili strani. Duboko dišući, razmišljao je o nekoj šansi, ali nije otkrio nikakvu mogućnost da oslobodi Dundeeja. Suviše je Apaša u logoru.

Dundee se natčovječanski savladao. Održavali su ga njegova odlučna volja i želja za osvetom. Nije želio umrijeti. Želio je uhvatiti ubojice, spriječiti ih da pobjegnu na sigurno. Nije mislio na sebe, samo na ispunjenje svoje zakletve.

Apaški ratnici bockali su ga zašiljenim drvenim kolcima, noževima mu zasjecali meso i zasipali ga vrućim pepelom. Živom žeravicom obložili su njegova prsa. Ispod noktiju ugurali su mu iverje i čekali njegove krikove. Ali, on je šutio. Preko lica tekao mu je znoj u mlazovima.

Ponovo su se okupili i zagledali u zarobljenika. Došaptavali su se i naposljetku razišli. Starice su vukle suhe grandčice prema stijeni i bacale ih Dundeeju pod noge. On se nije ni pomaknuo. Činilo se kao da u njemu nema života. Jedino su njegove oči odavale željenu volju,

mržnju i bezgraničnu želju za osvetom.

Apaški su ratnici prezirali onoga tko se ne zna boriti, a cijenili onoga tko se ne boji smrti. Za Apaše je svaki bijelac bio kukavica, a on je morao dokazati da to nije. Les Dundee se dobrano potrudio da pokaže kako se ne boji. Po izrazu njegovih očiju spoznali su da bi ih najradije sve poubijao, a to su smatrali čašću.

Joe Ryker gotovo je prestao disati. Promatrao je dvojicu ratnika, koji su snažno gestikulirali i okrenuli ponije na drugu stranu. Sakupilo ih se više. Mladići su im doveli konje, a oni su se u hipu vinuli u sedla i odjahali.

Dundee s bolom okrene glavu i ogleda se. Nekoliko je riječi razumio. Apaši su pronašli bijelce i pohitali za njima; otkrili su ih hici.

Prigušeni šapat prešao je preko Lesovih poluotvorenih usnica. Krv je curkala iz rana na prsima. Jedva je savladavao bolove. Oči su mu se ispunile suzama. Mišići su mu bili napeti. Disao je duboko, stižući zube. Još jednom pokuša olabaviti kožnate vezice ali bez uspjeha; duboko su se zarezali u kožu i usporili krvotok.

U logoru je ostalo samo još nekoliko ratnika. Žene i djeca, djevojke i mladići povukli su se u šatore, a oni su čučali oko vatre.

Joe se šuljao iza stijena. Sa sobom je vukao pušku. Osluškivao je i ogledavao se prema vatri. Vrebao je priliku. Les Dundee nepomično je ležao na stijeni, kao da je iz nje ga izašao svaki dah života.

Nečujno, Apaši se pojave na rubu doline, uz raspuklo stijenje. Prašina se uskovitla i pokrije vrhove stijena.

— Indijancil — zavapi Peters. — Posvuda su na obroncima!

— Ne gledaj tamo! — reče Casey. — Budite mirni. Pred nama je brežuljak i tamo ćemo naći zaklon. Samo mirno, prijatelji. Neka Indijanci misle da ih još nismo otkrili. Inače će uskoro biti pred nama na brežuljku.

Polako su produžili, kao da im ne prijete nikakva opasnost.

— To je pravi rat, zar ne? — zastenja Flynn. — Koliko je Apaša? Meni se čini tridesetak.

— Moglo bi biti. — Casey ih je nenapadno promatrao ispod oboda šešira. — Na svakog od nas dolazi po sedam, osam Apaša. Ne gubite živce.

— Našeg su malog zacijelo već dokrajčili — reče Burt. — Indijanka ga je namamila u klopku.

Tišinu ne naruši odgovor. Opasnost je vrebala iza svakog žbunja. Bilo je mirno, nije se čuo nikakav poklik. Apaši kao da su propali u zemlju. Zločinci su se polako približavali brežuljku.

— Pazite! — odjednom ih upozori Casey oštrim glasom. — Budite spremni, odmah ćemo pretrčati.

Grčevito stežući uzde, Casey kratko podvikne i konji u galopu pojure. Burt je čvrsto držao uzde Willcoxova konja.

Dolinom se prolome prodorni krikovci. Sa svih strana približavali su se Apaši. Poniji su njištali, a hici parali zrak. Meci uzvitlaše prašinu.

Napadajući s boka, Apaši su potjerali bijelce prema vrhu brežuljka.

Casey i drugovi dogalopiraju do stijena, sjašu, povuku se kroz jedan otvor, bace na zemlju i upere puške na Apaše.

Tanad zapljušti prema Indijancima i mnoge zbací s konja. Drugi su se raspršili. Jedan ranjenik teturao je okolo i lovio odbjegle ponije.

Peters nacilja, opali i ubije ga jednim metkom.

Nepotkovana kopita tunjala su kroz dolinu. Poniji su se udaljavali noseći preživjele Apaše. Prema brežuljku uzdigla se gusta prašina.

— Oni će se vratiti! — zaurla Casey. Ne odustaju oni tako lako. Moramo biti spremni na sve. U svitanje će se sigurno opet pojaviti.

— Prokletstvo! — zavapi Peters. — To je bila tvoja prokleta zamisao da idemo u Indian Rocks. Nisi htio poći u Cedar Bluffs. Tamo ne bismo sreli niti jednog jedinog Apaša.

— Umukni! — jetko promrmlja Casey. — Što jadikuješ. Već ćemo se probiti. Za dva, tri dana bit ćemo u Indian Rocks.

Šutjeli su i čekali. Burt se odvoji i povuče konje u zaklon iza jedne visoke stijene. Vratí se trčeći s punim rukama minicije.

— Naš je mali već završio — reče kreštavim glasom. — Sigurno leži negdje iznakažen. Poludio je za onom Indijankom i ta ga je beštija namamila u klopku.

— Pomoli se za nas, ako još znaš moliti — dobaci Flynn. — I ne zaboravi spomenuti Willcoxa!

U dolini se prašina slegla. Naokolo su ležali leševi Indijanaca i njihovih ponija.

— To je pleme Apaša malo — hrabrio je Casey drugove. — Možda

imamo sreće. Velika plemena Kiri-kahus i Tonto mnogo su dalje. Vjerojatno su to Meskarelo Apaši. Sada će odlučiti samo to tko će imati više živaca.

— Ako mene pitaš, ja imam najbolje živce — ustvrdi Flynn. — Ne bojim se tih pasa. Što se mene tiče, mogu ponovo napasti.

Casey iskrivi usta. Njegova je plava kosa posivjela od prašine, a plave oči bile su mu upaljene. Lice je djelovalo kao maska; znoj je probijao kroz prašinu kao kroz debelu sivu šminku na njegovu licu.

— Ti si budala, Flynn. Poznajem ja Apaše. Prije rata često su napadali Indian Rocks. Bilo je u gradu mnogo mrtvih. Ja ih ne potcjenjujem. Opasniji su od skladišta baruta. Svi mi sada sjedimo na buretu baruta, a stijenj-već gori. Svaki od nas mora imati dovoljno oružja na raspolaganju. Izvadite i čuturre. Već sada nategnite pokrivače. Kada sunce zapeče, bit će ovdje kao u paklu. Tada ćete biti sretni ispod pokrivača.

Svi prionu poslu; na kolce napnu pokrivače i nadohvat ruku stave municiju i boce s vodom.

Ponovo su ležali iza stijena u svojim dugim kaputima. Apašima ni traga; samo beskrajno čekanje i ubitačna tišina.

Vrijeme je prolazilo.

Mjesec je stajao visoko nad bregovima. Posvuda oko njih sjene su izranjale između stijena i padale u dolinu.

S ruba doline začuje se zov kojota. S druge strane doline dopre odgovor. Apaši su se prikradali.

Dvoje ljudi gotovo je bešumno lutalo kroz pustoš. Billy je slijedio Indijanku. Morao joj je vjerovati, jedino mu je to preostalo, jer nije imao ni vode ni hrane.

Ponovo zastane, osluškujući.

Indijanka se okrene i upitno ga pogleda.

— Ti doći sa mnom — prošapće.

— Ja tebe voditi. Ti ne umrijeti.

— Ti samo tako kažeš. Ako me uhvate ratnici iz tvog plemena će me ubiti.

— Oni tebe ne uhvatiti. — Indijanka se nasmije. — Ti uskoro na sigurnom. Ja tebi pokazati put do velikog sela koje bijelci zvat Indijan Rocks.

Billy ju je slijedio. Indijankine su noge bile ranjene, ali ona se nije tužila.

Iznad njih sjale su zvijezde, a mjesec je iz daljine obasjavao zemlju.

Odjednom Indijanka zastane i prisloni uho na zemlju. Iz daljine se čula pucnjava.

Billy Willox se ukoči.

— Dođi! — reče Apaškinja i pruži mu ruku. — Ti ne misliti na bijele ljude. Ti bez konja stići u selo bijelih ljudi.

Ona ga odvuče između visokih stijena. Pred njima je zjapio taman kanjon, a u daljini se nazirala čistina.

— Ti samo ići tim putem. Tamo naći selo bijelih ljudi — ohrabri ga Indijanka.

On klimne i pogleda puteljak koji je vijugao preko brda.

— Zašto si mi pomogla?

— Ti dobar bijeli čovjek.

Billy zanijeće glavom.

— Pucao sam i ubijao kao i drugi, otimao i pljačkao...

— Ja ne vjerovati da ti zao bijeli čovjek.

Ona pođe ispred njega do stijene. Kad je sjela, stade promatrati izranjene noge. Vukući nogu za nogom, Billy joj se pridruži sav iscrpljen.

— Ti ćeš se vratiti, zar ne? — promrmlja gotovo šapatom. — Mi se više nikada nećemo vidjeti. Ipak, ja ću uvijek misliti na tebe.

— Mi se prvo odmoriti, a onda o tome razgovarati — odgovori ona nježno.

— Nikada nisam mogao ni pomisliti da među Apašima ima tako lijepih djevojaka — nastavio je promuklo. — Bijelci pričaju o vama stravične priče. Za njih ste krvožedni đavoli, koji pobijeđenim neprijateljima išćupaju srce i sirovo pojedu. Da, tako se o vama govori po gradovima.

— Apaši isto ljudi. — Djevojka legne i duboko uzdahne. Iz doline se čula jaka pucnjava. — Mi uvijek živjeti u ovoj zemlji. Nekad, davno, ovdje ne biti bijelih ljudi, samo Indijanci. Tako vi reći. Brat mnogo naučiti. On reći da bijeli ljudi obožavati velikog duha i njega zvat Bog, da vi ne smjeti ubijati. Zašto vi sve uzeti Indijancima i ubijati ih? Zašto vi uzeti nama zemlju, vodu, divljač? Vaš bog drugačije od velikog duha Indijanaca?

Willcox obori pogled. Usred divljine, sam s jednom Indijankom, podsjeti se na ono što je nekada učio u roditeljskoj kući.

— Ne — prošapće naš bog nije drugačiji.

— On sigurno drugačiji, inače bijeli ljudi ne stalno tjerati Indijance. Djed meni pričati o dalekom svijetu, o vremenu bez bijeli čovjek. O velikim, mirnim jezerima i bistrim rijekama, o visokim brdima i mnogo divljači. Savane bile crne od mnogo bizona. Vidiš li ti ovdje bizone? Ti ništa više ne vidjeti, niti naći. Bizoni mrtvi, a žene i djeca gladovati. Mi se boriti za našu zemlju.

— Da ja te razumijem — ozbiljno će Billy. — Nisam ni ja bolji od drugih bijelaca; štoviše gori sam. Ti si pomogla jednom pasjem sinu.

— Ne, ti dobar. Ti meni pomoći.

Ona strgne pojaseve sa svoje kožnate haljine i njima obavi je ranjene noge. Mirno je sjedila kraj mladica. Njezine su noge bile nježne. Billy zaboravi na sve i položi glavu u njezino krilo. Svojim nježnim rukama milovala je njegovu plavu kosu. Nisu progovorili ni riječi, no oči su im sve rekle.

Kada je podigao ruke, da ih obavi je oko njezina lica, nije se branila. Polako ju je privukao k sebi i nježno milovao njezino vitko, nježno tijelo.

— Ti nama sagraditi vigvam — odjednom će djevojka. — Ti uvijek ostati ovdje. Ja tebi dati mnogo sinova. Ti postati Apaš, bijeli Apaš, a ja biti tvoja žena.

On pogleda u njezine tamne oči i shvati da je doista voli. Najednom više nije želio poći u Indian Rocks, već zauvijek ostati s njom.

— Ja znati gdje voda — reče ona sa smiješkom. — Tamo ti podići vigvam.

— A ako dođu ratnici?

— Oni tebe ne ubiti ako ja tvoja žena.

— To bi bilo lijepo — prošapće Billy sanjareći. — Više nikakvog proganjanja, bježanja... samo mir. Bio bih sretan, vjeruj mi. To bi bilo raj, živjeti s tobom.

— Onda dođi.

Ustala je i uhvatila ga za ruku.

— Misliš li to ozbiljno? Uistinu vjeruješ u našu sreću? — upita je u nedoumici.

Ona potvrdi.

— Poludjet ću — nasmije se on.

— Tako nešto ne može biti istina. Da ostanem zauvijek u zemlji Apaša? I s tobom živim?

— Da — odgovori jednostavno.

On je zagrlj i poljubi, zaboravivši sve što je prethodilo susretu u indijanskom bespuću.

Iza planinskog lanca još su uvijek odzvanjali hici.

VI

Gotovo beživotno ležao je Dundee na stijeni; samo su oči odavale da je živ. Na topot konjskih kopita s mukom okrene glavu i kao kroz sumaglicu ugleda trojicu Apaša koji su za sobom vukli ponije a na njima mrtve ratnike. U logoru je bilo tiho.

Oko njih šutke se okupi onih nekoliko ratnika koji su ostali u logoru. Skinu mrtve s ponija, prenesu ih do šatora i tamo polože.

Dundee stane osluškivati. Do njega dopre nekoliko isprekidanih riječi.

Apaši požure preko čistine, dovuku ponije i uzjašu, pa uz prodornu viku napuste logor.

Ostala su samo tri ratnika; stajali su i gledali za onima koji su napustili logor.

Žene su jecale i naricale, oplakujući muževe i sinove. Njihovo narićanje stravično je odzvanjalo kroz jutarnju tišinu. I djeca su plakala.

Dundeejevo je lice ostalo nepomično. Na lagano šuštanje okrene glavu i kad između stijena ugleda Joea licem mu preleti tmuran smijeh. Disao je teško i izmučeno.

Joe se polagano približavao vukući pušku. Grozničavih se očiju kod stijene osvrne i pogleda prema Indijancima. Onda odlučno izvadi nož i prereže kožne uzice, kojima su bile svezane Dundeejeve ruke.

Les je i dalje mirno ležao. Ryker se polagano dovuče iza stijene i neprimjetno prereže uzice oko Dundeejevih nogu.

Nikada Joe neće zaboraviti taj trenutak...

Oslobođen, Les Dundee se spusti niz stijenju. Noge nije osjećao. Padne na koljena i iz rana mu ponovno poteče krv. Lice mu je bilo sivo od bolova. Obazre se naokolo, pogleda u Rykera i poviče:

— Dodaj mi pušku!

Na zvuk njegova glasa Apaši požure prema njemu, prodorno kriknuvši. Žena i djeca najednom utihnu, prestrašeni, iznenađeni.

Ryker dobaci Dundeeju pušku. Les zgrabi i opali. Nemilosrdno je pucao prema vatri i oborio svu trojicu ratnika.

Tada teškom mukom ustane i odšepesa do Rykera, još uvijek držeći spremnu pušku.

— Gdje su konji? — vikne.

— Ovdje gore, među stijenama.

— Hajde! Podimo!

Trčali su između grmlja i stijena. Dundee je stiskao zube. Malo-pomalo počeo je opet osjećati noge. Teturajući kroz guštik, osvrne se. Ni jedan ih Apaš nije slijedio.

Požure. Kad su stigli do konja, Dundee vrati pušku Joeu.

— Hvali ti — reče i brzo doda: — Moramo se rastati. Pred nama je ravnica. Na suprotnom kraju opet ćemo se sresti.

Nije čekao odgovor. Stenjući, uzjaše, izvuče vinčesterku, nabije je i potjera konja.

I Joe se vine u sedlo, pa mamuznu konja.

Nisu više mogli vidjeti jedan drugoga. Njihovi tragovi su se razdvajali. Svaki za sebe probijao se kroz indijansko područje.

Nadaleko je bilo mirno. Sunce je izišlo i rastjeralo jutarnju maglicu. Jasno i vidljivo stršale su klisure prema nebu. Odasvud je vrebala opasnost.

Joe ugleda pred sobom dolinu. Apaši su u svitanje odnijeli mrtve. I konji su nestali. Po obroncima se ništa nije micalo. Nije pao nijedan hitac, nije doletjela ni jedna strijela.

Skriveni iza stijena, Apaši su promatrali usamljenog jahača.

Na brežuljku, gdje su čučali Caseyevi ljudi, Peter usklikne:

— Nebesa! Približava se neki momak. On ne zna da srlja ravno u klopku.

— Možda se i probije — hladno promrmlja Casey. — Dobro bi nam došla puška više.

— Ono maločas mora da je on pucao — zausti. — Ne razumijem zašto se tako polagano kreće.

I Apaši su izmijenili nekoliko prigrušenih riječi. I oni su posumnjali u razum čovjeka koji tako otvoreno i mirno jaše; ni konja da podbode.

Joea ništa nije upozorilo na opasnost. Sjedio je pogrbljeno u sedlu i mirno promatrao okolicu. Pušku je naslonio na jabuku sedla. Vruće sunce pržilo mu je leđa. U velikoj torbi zveckao je njegov alat. Pramenovima njegove kose poigravao se vjetar, a prašina je pokrivala njegovo crno odijelo.

Odjednom na rubu doline otkrije lik, koščato lice i lepršavu crnu kosu, povezanu čeonim povezom.

Lice mu se uozbilji. Napne tijelo i obazre se a onda brzo potjera konja prema brežuljku.

S ruba doline odjeknu hici. Olovo zafijuče. Joe se sagne. Na brežuljku iza stijena ugleda dvojicu muškaraca, kako mu žustro mašu. Pred njim podigne se dim baruta. S ruba doline približavalo se nekoliko Apaša, prodorno urlajući.

— Ovamo! — vikne Casey i mahne rukom.

Galopirao je i pucao. Pokraj njega pljuštali su meci. Pijesak se uskovitlao od udaraca. Još nikada u životu Joe nije tako brzo jahao. Računao je na sve, svake je sekunde bio spreman da pogođen padne s konja.

Caseyevi ljudi s brežuljka u ludom ritmu zapucaju na Apaše.

Joe je jurio između kiše olova. Prodorno njišteći, njegov konj stane na mjestu kad je povukao uzde.

Pred brežuljkom val Apaša bio je potučen. Bijelci su okrutno pucali

na Indijance koji su bježali, no gušta im je prašina zaklanjala vidik.

— Veliki bože! — zavapi Joe i baci se s konja. — Vi ste mi spasili ži...

Zašuti i zabulji se u sive odore. U hipu shvati na koga je naišao, ali se brzo sabere i na silu nasmiješi.

— Da, spasili ste mi život. — I dalje držeći konja za uzde, doda: — I vi idete na zapad?

Oni potvrdno klimnu, sumnjičavo ga promatrajući.

— A tko si ti? — Casey priđe bliže: — Izgledaš kao pop.

— Ja sam grobar — mirno ga ispravi Joe. — Ja ne dajem blagoslov, ja samo pokapam ostatke. Veličina dva. Za onog malog tamo veličina četiri. Za visoke momke veličina jedan.

— O čemu to govoriš? — zareži Flynn.

— O veličini lijesova — mirno odgovori Joe. — Imam za to dobro oko. Početnici moraju najprije izmjeriti. Ja to vidim na prvi pogled. Vi ste bili vojnici? Uh, da je rat, imao bih što raditi.

— Mrtve smo u ratu stavljali na hrpu — mirno odgovori Casey i pogleda Joea. — Onda nam lijesovi nisu bili potrebni. A što ćeš ti na zapadu?

— Zar se tamo ne puca? Momci, meni je potreban posao. Inače ću skapati od gladi.

— Ala ovaj ima briga! — nasmije se Burt.

— Od nečega se mora živjeti — mirno nastavi Joe, uhvati za uzde svog konja i privede ga njihovima. Okrene se i pogleda preko brežuljka. Dundeeja i Apaša nije bilo nigdje na vidiku.

— Koliko je još do slijedećeg grada, momci?

— Otprilike trideset milja — odgovori Casey i spusti pušku uz nogu. — Ali, još smo uvijek ovdje. Ti prokleti Apaši neće brzo popustiti. Jesi li ti maločas pucao? Čuli smo hice.

— Jesam. Indijanci su me pokušali skinuti s konja.

— Joe se nije dao smesti. Odmjeravao je Caseyeve ljude, jednog po jednog. Na odori tamnokosog Flynn-a nedostajalo je jedno dugme. Njegové su oči načas zaiskrile, ali se ubrzo ponovo sabere.

— Maknut ćemo odavde — odlučili Casey. — Indijancima treba vremena da se okupe i mi to moramo iskoristiti. Ti ćeš, grobaru, s nama.

— Ionako moram poći — uzdahne Joe. — Imam samo jedan skalp, a taj ne želim izgubiti.

Šutke pokupe pokrivače i uzjašu. Burt ponovo uze konja mladog Willcoxa za uzde i polako se s ostalima spusti niz brežuljak, koji je pržilo sunce.

U njihovim očima zrcalila je sreća. Ona je osjećala njegovo tijelo i ovila ruke oko golih mu ramena. Šapćući, vjetar je milovao guste izvorske grmove. Ništa nije ometalo ljubav Billyja i mlade Indijanke. Oboje su bili zaneseni. Ljubav te mlade djevojke učini Billyja čovjekom.

Poljubili su se i priljubili jedno uz drugo, mirno sanjareći.

— Mala moja žena — šaputao je Billy, gladeći je po licu. — Volim te. Da sam prije znao da ću te ovdje naći već bih odavno napustio drugove.

— Ja tebi vjerovati — prošapće djevojče.

Sunce je prodiralo kroz grmlje. Iznad mladih ljudi lelujali su se svijetlozeleni listovi. — Mi uvijek sretni i zadovoljni. Ja dobra žena tebi.

Nisu mislili na prošlost, željeli su samo svoju budućnost.

On se odjene i sačeka je. Ljubeći se ponovo, nisu čuli jahača koji se zaustavio nedaleko od njih i gledao prema zelenom lišću.

Les Dundee bio je nepovjerljiv kao nastrojeleni vuk. Nije vjerovao u mir. Tišina ga je uznemiravala.

Lagano spuzne s konja, pripremi vinčesterku i produži. Konja je vukao za sobom.

Billy Willcox potrči, smiješeći se, između grmova i tik uz izvor baci na zemlju. Bacakao se nogama poput malog dječaka, šireći ruke. Indijanka mu priđe i klekne pored nega. Ljubeći se, nisu ni na što zlo mislili.

Ipak, Billy nije mogao izbrisati prošlost. Ona će ga progoniti kao mora. Još je uvijek nosio odoru. Trebao je već pobjeći s Indijankom duboko u divljinu sjevera.

Odvojili su se. Indijanka otrči u potragu za jelom. Willcox je sjedio i promatrao njezino gipko tijelo. Bio je sretan. Na trenutak je zaboravio rat, smrtonosne metke, bezdan put s drugovima.

Ali, jednog čovjeka nije mogao zaboraviti.

Indijanka se udaljila kroz grmlje. Willcox je čuo kako pucketaju grane i šušti lišće. Podigne se i zagleda prema nebu. Pogled mu se zaustavi na crvenim stijenama, gdje otkrije lice nekog neznanca. Trgne se, ispunjen strahom. Kad je ponovo

pogledao prema stijenama, više nikoga nije vidio. Izvuče revolver iz korica i krene u potragu za zaklonom kad ga zaustavi prodoran glas, koji kao da je šibao:

— Stani, ili ću te ubiti!

Glasno opsovavši Billy se ukočio kako se približava. Vinčesterku je čica bilo je sve bliže, a onda mladić ugleda visokoga mršavoga čovjeka kao se približava. Vinčesterku je uperio u njega, a sive su oči prodorno gledale mladića. Nijedan mišić nije se pokrenuo na njegovu grubom, bešćutnom licu. Stranac je mračnim pogledom promatrao sivu odoru, a onda reče:

— Spusti revolver!

Willcoxu je drhtala ruka. Jedva je otvorio i revolver padne u crvenu prašinu.

— Tako mlad — ledeno promrmlja Les Dundee — a već ubojica. No, tvoja me mladost ne dira, nitko ve. Jedan je dječak bio ubijen kao stoka, a ti si među ubojicama. Ne, tvoja te mladost neće spasiti.

Willcox se i ne pomakne, samo mu se ljuljao gornji dio tijela.

— Tko... ste... vi? — promuća.

— Les Dundee. Ti si ubio moga brata Johna, njegovu ženu i njihovog sinčića Mikea. Jesi li to već zaboravio?

— N-nisam...

— Trojicu sam već pokopao — nastavi Dundee — Zakleo sam se da ću vas progoniti i ubiti, do posljednjega. Nitko me od toga ne može odvratiti. Nikada vam to neću oprostiti.

— Ali ja nisam pucao!

— To svatko kaže kad se suoči sa smrću i kada želi spasiti svoj priljavi život. No, ništa ti neće pomoći.

— Molim vas nemojte! — očajno i prestrašeno zavapi Willcox. — Ja nisam ništa učinio!

— Ne vjerujem ti. Znam da si bio prisutan, a to mi je dovoljno.

Willcox se jedva držao na nogama. Koljena su mu klecala. Svijetla mu je kosa bila slijepljena od znoja.

— Ja sam.. još tako mlad, gospodine! — zaklinjao ga je.

— Mali Mike je bio još mlađi — Dundeejevo je lice bilo puno mržnje. Njegove oči najednom se ovlaže. — Volio sam tog momčića. Sve bih za njega učinio. Želio sam ga štititi cijelog života.

U Willcoxovima se očima pojave suze.

— Vjerujte mi...

Dundee proguta slinu. Nekoliko trenutaka treptao je očima.

— Ja to nisam želio — vapio je Willcox. — Nikada nisam nijedno dijete udario. Nikada to ne bih mogao učiniti, čak ni zavikati na dijete!

Visoki muškarac zažmiri. Kad je ponovo pogledao, njegove su oči bile hladne i bistre, a pogled nemilosrdan.

— Ne mogu zbog tebe prekršiti zakletvu.

— Ta, valjda me nećete naprosto ustrijeliti? — Willcox se zapanjeno s nevjericom zagleda u sugovornika.

— Hoću. Ustrijelit ću te kao što ste vi ustrijelili moga brata. Vi za to niste imali razloga, a ja ga imam.

Dundee se potpuno pognuo. Vinčesterka u njegovim rukama se jedva primjetno pomakla.

Granje zapucketa, a zatim se pojavila mlada Apaškinja. Polagano se približavala. Koraci su joj bili odmjereni. Ukočeno je zurila u Lesa. Njezina duga crna kosa sjajila se na suncu, ali se na njezinu licu nije vidio ni strah ni mržnja.

— Bježi! — poviče Willcox.

Činilo se kao da ga ne čuje. Sve se više približavala. Njezina mala sjena vidjela se na pješčanom tlu. Oči, velike i tamne, sjale su čudnim sjajem.

Les Dundee nevoljko spusti pušku. Nije mogao shvatiti da mlada Indijanka ljubi ovog nitkova. On nije nikada osjetio ljubav i nije mogao zamisliti da ljubav može biti velika i snažna.

Čak ni Billy to nije znao.

Ni jednog trenutka djevojka nije makla pogled s Dundeeja. Činilo se kao da su njezine misli daleko, kao da uopće nije svjesna opasnosti u koju se upustila.

Zastane tek pored Billyja.

— Bježi! — zavapi on očajno. — Ne smiješ ostati ovdje. Skloni se i zaboravi me!

Nije odgovorila. Njezina ljubav bila je bezgranična i nije se plašila smrti. Onda se polako sagnula i posegnula za Billyjevim revolverom.

Bila je to ludost!

— Ne čini to! — poviče Billy. — Zaboga, ostavi oružje!

Ipak, djevojka se napola uspravila i skočila pred mladića. Svojim ga je tijelom zaštitila, podigla oružje i uperila cijev u Dundeeja.

Vinčesterka opali. Apaškinja padne i otkotrlja se do izvora. Kolt joj ispadne iz ruke. Vičući, Willcox se baci u grmlje. Hici su prštali po lišću, trgali grane. U paničnom stra-

hu, Willcox je puzao dalje, kotrljao se i napokon pognut pojurio prema stijenama.

Dundee ga je slijedio. Grane su ga lupale po licu i otežavale mu put. Još se uvijek nije oporavio od mučenja. Probio se kroz guštik i tražio naokolo, stigao do klisura i bacio se na ogromnu kamenu stijenu.

Ništa se nije čulo. Jeka hica izgubila se u daljini. Willcox je nestao.

Polagano Dundee krene dalje. Vinčesterka je blistala na suncu. Pogledom je pretraživao tlo, ali nigdje nije mogao otkriti tragove.

Okrene se i vrati do Indijanke. Klekne pored nje. Tamnim žalosnim očima ona ga pogleda i prošapće:

— On moj muž... Ti zao bijeli čovjek.

— Tvoj mi muž neće pobjeći. uzalud umireš za njega, ali to si sama kriva. Ja te nisam prisilio da uzmeš kolt.

Ona zatvori oči, jedva hvatajući zrak. Ruke su joj se trzale na vrućem pijesku.

— Ti umrijet!... uskoro — tiho prijeđe preko njezinih usana, iz kojih je krvarilo. — Ja tebe vidjeti kako umireš. Ti uskoro...

Bile su to posljednje riječi.

Dundee ustane, zgrabi kolt i zavrtla njime prema vodi. Velikim se koracima uputi prema svom konju, uzjaše i počne pretraživati po okolini. Znao je da Willcox ne može na njega pucati jer nije imao oružja; samo se golim rukama mladić mogao boriti za život.

Muklo su odzvanjala kopita.

Willcox je čučao između visokih stijena i osluškivao. Užas se zrolio na njegovu licu. Nije se pomaknuo

čak ni onda kad se Dundee približio i stao tik uz stijenu. Vidjeti ga nije mogao, ali čuo je kako koža na sedlu pucketa.

Gotovo je kriknuo kad je začuo Dundeejev glas u blizini:

— Nećeš daleko stići. Naći ću te... ili će te udesiti Apaši.

Ponovo je krenuo, a Willcox je i dalje ostao u zaklonu. Tek je nakon poduljeg čekanja ustao i pogledao preko stijene. Ugleda progoniteljeva leđa; Dundee je stao, a njegov je konj taptao oko grmova. Willcox se spusti u zaklon. Odahnuo je tek tada kada je čuo kako se topot udaljava. Naposljetku se sve smiri. Willcox je slušao otkucaje vlastitog srca. Osjećao se jadno i napušteno. Kad se napokon usudio uspraviti, Dundeeja nije bilo na vidiku.

Ipak, bio je sumnjičav. Tiho je otpuzao do grmlja. Osjetio se sigurnim tek kada se uvjerio da progonitelj nije u blizini. Nastavio je dalje puzati. Držeći, odgurnuo je na stranu posljednje grane i pogledao prema izvoru.

Apaškinja je mirno ležala. Samo joj je vjetar mrsio kosu.

Billy poželi da joj priđe i stavi njenu glavu u krilo. Ogledavši se, zamijeti na litici sjenu muškarca. Bilo mu je jasno da ga neprijatelj vreba i samo čeka kad će se približiti Indijanki.

Nije mu bilo suđeno da je pokopa. Uz glasne kletve bešumno otpuže dalje i, koristeći svaki zaklon, požuri prema zapadu.

Pred njim su bile doline i provalije, brda i brežuljci. U daljini se nazirala čistina. Indian Rocks bio je udaljen trideset milja. Beskrajno

dug put za čovjeka koji nema konja.

Možda će stradati u toj pustoši, ili će ga Indijanci otkriti.

Morao je okajati sva zlodjela koja je počinio sa svojim drugovima. Za njega nije bilo povratka. Takva mu je bila sudbina.

...

Sunce je već bilo visoko kada je Les napokon odustao od potrage i krenuo prema izvoru.

Pokopao je Indijanku i otklonio tragove. Ozbiljno je stajao uz malen humak, a onda prošapće:

— Nisam htio, vjeruj mi.

Okrene se i uzjaši. Grobna tišina vladala je oko humka. Čuo se samo vjetar.

Jahao je dolinom. Nije sreo nijednog Apaša. Tek je nekoliko sati poslije naišao na tragove konja. Jedan je bio bez jahača, to se vidjelo po plitkim tragovima kopita.

Krene za tragovima.

Visoko u zraku kružili su jastrebovi.

— Pričekajte još malo — reče tmurno. — Uskoro ćete me.

V A

Dolina je bila obasjana crvenom svjetlošću. Zavijeni u pokrivače i kapute, Caseyevi su ljudi ležali. Pokraj njih bile su spremne puške. Joe Ryker je zatvorio oči. Bio je premoren. Dugo se borio protiv sna, ali ga je umor ipak savladao. Osjećao ga je u svom tijelu poput olova.

Crnokosi Burt se meškoltio, slušao disanje drugova i promatrao opušteno grobarovo lice. Naposljetku ustane i tiho ode do Rykerova kenja. Otvori bisage i pretraži ih. Izvuče knjigu, otvori je i okrene prema zvijezdama. Čitao je osrednje i piljio u rukom napisane retke. Onda polako zatvori knjigu, uzme svoju pušku i udalji se. Nešto podalje, uz zavijanje kojota, na mjeseci- ni nastavi listati knjigu. Nije više bila potrebna naročita opreznost. Indijansko područje bilo je iza njih. Već sutra će stići u Indian Rocks. Polagano je čitao sve ispočetka, pogledavao prema mjesecu i razmišljao.

Joe nije ništa zamijetio.

Rano izjutra probude ga šumovi. Ustane i pridruži se ostalima kraj vatre. Jutro je bilo hladno.

— Kave? — upita Burt Joea i čudno ga pogleda. — Za pjesnika poput tebe to je upravo ono pravo.

— Kakav pjesnik? — promrmlja Casey. — Zar tvorač lijesova piše priče?

— Da — reče Burt i izvuče knjigu. — Lijepe priče. Piše o jednom čovjeku koji progoni osam ubojica. Ovdje piše kako su trojica već stradala. Sve je točno opisano. Doista napeto. Želite li to čuti, momci?

— Hajde, pročitaj!

Casey oštro pogleda Joea. Dok je Burt čitao, svi se uznemire. Peters prekine Burtu:

— Kao da piše o nama.

Joe je bio svjestan opasnosti. U trenutku je shvatio da mora zaigrati na sve ili ništa.

— To ste vi, zar ne? Odmah sam to znao. Da, ja sam sve to napisao kao u neki dnevnik. Mnogo sam mi-

lja projahao s tim Dundeejom. On traga za vama, jer ste vi ubili njegova brata, ženu mu i sina. Kako mi se čini, izgubio je vaš trag. Zacijelo je nabasao na Apaše i oni su ga ubili. Inače bi već bio ovdje.

— I to nam tek sada kažeš? — prošapće Casey i izvuče kolt. — Ubit ću te, pjesniče!

— Casey, prepusti ga meni — nastavi Burt. — Ja sam otkrio knjigu. Ja ga želim ubiti. On pripada meni.

— Nemojte biti tako nagli, momci — pokuša ih Joe smiriti. — Ja sam uistinu grobar i pišem knjigu o Dundeeju i o vama. Ako me ubijete, ni vrag više neće ništa zapisati u ovu knjigu. Zašto se time ne ponosite? Ne sjećam se da je ikada itko napisao knjigu o banditima, pogotovu o onima koji još žive. Meni je svejedno tko ste vi. Glavno je da napišem knjigu. Ona će vas jednom učiniti slavnima.

Buljili su u njega.

— Čujte tog momka! — poviče Flynn. — Baš me zabavlja.

— Piši malo o svojoj smrti, pjesniče — reče Casey. — Kako bi to bilo, za promjenu? Ti možeš sve točno napisati ... zar ne, Burte?

Joe se počne nemirno vrpeljiti.

— Šalite se, zar ne? Pa valjda ne namjeravate ubiti jednog pjesnika poput mene? Bila bi to sramota! Uistinu! Zašto ne sačekate da knjiga bude napisana?

Nitkovi su se smijali i uživali u njegovim mukama. Ustali su i stali pred Joea.

— Napiši sada! — prosikće Burt. — Peterse, donesi njegovo pero i tintu!

Ridokost momak krene prema Joevu konju i Ryker shvati da se ne šale.

— Pišiti! — naredi Burt, zlobno se smiješći. — Danas rano ujutro... jes li?

Joe je krahao. Ruka ga nije slušala. Pisao je što mu je zločinac diktirao.

«Danas ću biti ubijen. Strah me je. Ja sam grobar i ovo je moja posljednja pjesma. Iskopat ću sam sebi grob, stati tik uz njega i onda će me ustrijeliti. To će biti moj kraj i kraj ove knjige.»

Držećući rukom Joe je napisao posljednju riječ. Tek što je maknuo ruku s papira, Burt ga zgrabi i podigne uvis, pa ga surovo odgura do konja.

— Izvuci lopatul

Joe posluša. Da je posegao za puškom bilo bi to samoubojstvo. Grozničavo je razmišljao. Uzevši lopatu, okrenuo se prema banditima, koji su već pripremali sedla.

Burt ga je nemilosredno gurao prema kaktusima i tu pokazao na zemlju.

— Kopaj!

Joe posluša. Burt je stajao na drugoj strani, ostali su čekali na obronku. Na zemlju su padale prve zrake sunca. Osjećalo se da će biti vruće. Uz laganu škripu, lopata se zabadala u zemlju. Joe je bacao pijesak u stranu.

— Želim lijes.

— Nije ti potreban. Kopaj dalje!

Joeove su ruke bile mokre od znoja. Držao je lopatu, pogrbljen i kopao... sasvim polagano, da bi dobio na vremena.

Nitko ga nije požurivao. Imali su vremena. Navečer će biti u Indian Rocks.

Sunce je pržilo Joeva leđa. Počeo je proklinjati Dundeeja.

S brežuljka odzvanjao je glasan smijeh.

Grob je postajao sve dublji.

— Želim bar što dublje ležati, da me ne mogu raznijeti vukovi. Ali, vas nitko neće pokopati. Raznijet će vas kao mrtvu stoku. Dundee je od mene tražio da za vas iskopam grobove. To će, vjerojatno, sada morati sam učiniti. On će vas stići.

— Zatvori gubicul Kopaj dalje!

— Uvijek se sve lomi na malim ljudima. Neka vas đavo nosi!

Joe se ponovo sagne i nastavi kopati. Burt mu priđe s leđa i snažno ga nogom udari u stražnjicu. Jauknuvši, Joe padne u raku. Odatle je gledao Burtu, koji je htio nešto reći, ali lice mu se zgrči od bola. Metak koji je doletio s druge strane pogodi ga i on padne na Joea svom težinom. Ostali su zavikali i pojurili prema konjima.

— Apaši! — zaviče Peters. — Samo da odemo odavde!

Bace se na konje i odjure u galopu.

Joe je ležao kao mrtav, a topot konjskih kopita bio je sve bliži. Na jednom sve utihne, a tada se začuje zveket mamuza.

Dundee se nagne nad Joea i reče:

— Iziđi i pokopaj ga.

Joe se s mukom oslobodi Burtu i uspravi. Hitro je pokopao zlikovca i krenuo za Dundeejom. Podigne svoju knjigu i spremi je u bisage.

— Mogao bih te poljubiti, Lese. Oni prokleti štakori zaista su me namjeravali ubiti.

— Ne plaćam te za to da bi te tak-
vi momci ubili, grobaru — promu-
klo progunda Dundee. — Uzmi lopa-
tu, krećemo!

— Tebi se prokleta žuri. Osjećam
se ponovo rođenim, a trka se već
nastavlja. Ta, pronaći ćeš ih. Nave-
čer će biti u Indian Rocks. — Joe
je stresao sa sebe prašinu i nasta-
vio: — Osim toga, moraš mi ispriča-
ti što si u međuvremenu radio,
kako bih to zapisao. Tako smo se
dogovorili.

— Poslije. Imat ćemo za to dosta
vremena.

— To se nikada ne zna, Lese Dun-
deeu. — Joe se vrati s lopatom i
pričvrsti je uz sedlo. — Želiš li te
nitkove stići još prije grada?

— Da.

Dundee se uspravi u sedlu i kre-
ne. Psujući, Joe uzjaše i proslijedi
za njim. Ponovo su jahali zajedno...
dva čovjeka koja su se razlikovala
poput vode i vatre.

U daljini bio je Indian Rocks.

Uzde su pukle.

Psujući, rđokosi Peters zastane i
pozove drugove. I oni zaustave ko-
nja, pa se okrenu.

— Pukao je remen! — zaviče Pe-
ters. — Pričekajte me!

Casey se vrati i pregleda remen.

— Taj ne možeš skrpiti, amigo.
Sedlo možeš baciti.

— Prokletstvo, zašto nismo povel-
i Willcoxova konja ili Burtova? Od-
jahali smo kao luđaci, a ipak nismo
sreli ni jednog jedinog Apaša.

Casey se uspravi u sedlu i ogleda
po okolici. Stijene i brežuljci zakla-
njali su mu vidik prema istoku.

— Učinili smo najbolje što smo
mogli. Ne vjerujem Indijancima.

Ipak smo ih uzdržali. Baci sedlo i
nastavi put na neosedlanom konju.
Već ćeš nekako stići do grada.

— I baš se to meni moralo dogo-
diti!

— Ne uzbuđuj se. Napregneš li
oči, vidjet ćeš Indian Rocks.

Flynn im priđe.

— Tebe ništa ne tjera da požuriš
u grad, ti imaš svoju lijepu Millie u
Cedar Bluffs. Ali, ja neću čekati.
Do grada je još nekoliko milja. Ti
ćeš, dakle, stići samo jedan sat kas-
nije. Adios!

Nasmije se i odjuri.

Casey sliježe ramenima i krene
za Flynnom. Na odlasku vikne:

— Vidjet ćemo se navečer, Peter-
se. Ne trebaš žuriti. Moram pripazi-
ti na Flynnu. Napokon, ja sam u
Indian Rocks kod kuće.

Peters ne odgovori. Pogledom ot-
prati drugove i onda glasno proku-
ne. Topot se sve više udaljavao. Vi-
soko iznad brda sunce je pržilo.
Vrućina se poput maglice podizala
iznad pustinje. U daljini se nazirala
para, znak da je u blizini voda.
Tamo je bio Indian Rocks.

— Samo jurite, pseta — dahtao
je Peters. — Nikad nećete dobiti dje-
vojku kao što je Millie. Vi imate
sreće samo kod djevojaka u salunu.

Spusti se s konja, izvuče i drugi
remen, povuče sedlo i nađe se na
zemlji. Ispunjem bijesom, udari po
sedlu i ljutito zamahne glavom.

Naokolo je vladala tišina.

Konj je dahtao uz njega. Klečeći
uz sedlo, otvori bisage, izvuče stva-
ri i strpa ih u široke džepove kapu-
ta. Načas je zadržao u ruci samo sli-
ku jedne djevojke. Zaboravio je
Apaše, svoje drugove, Jana Rykera.

— Millie — prošaputa — misliš li na mene? Sjećaš li se kako nam je bilo lijepo? Na rijeci, pri zalasku sunca smo se voljeli. Zakleo sam ti se na vječnu vjernost, ali već dugo nisam uz tebe. Možda imaš drugoga, jer misliš da sam mrtav. To ne bih mogao podnijeti, Millie. Ubio bih te... tebe ili onoga drugog. Nije-dan te ne smije imati, jer pripadaš samo meni. Ako mi nisi vjerna, umrijet ćeš. Da, ja ću te ubiti. Zar ti, možda, misliš da neću? Varaš se, Millie. Ubit ću te!

Zurio je u sliku i u mašti vidio kako Millie pleše s drugim muškarcem, leži u njegovu zagrljaju, uzvraća mu poljupce.

— Millie, ako to činiš, ubit ću i tebe i njega! Kunem se! — šapatom se zaklinjao, zgnječio sliku i zagledao u daljinu.

Odjednom začuje topot konjskih kopita i u prvi se mah ponada da se vraća Casey ili Flynn. Zatim spozna da topot dolazi s istoka. Ispusti izgužvanu sliku, izvuče pušku iz navlake i skoči. Pogrbljeno se udalji od konja i baci između stijena, podigne pušku i napuni je.

Iza čudno oblikovanog stijenja pojavi se visoki, mršavi neznanač, držeći vinčesterku usmjerenu prema njemu.

Približavao se...

Peters je već toliko puta pucao u ljude pa bez razmišljanja uperi pušku na konjanika.

Jahač zauzda konja. Onog trenutka kad je Peters opalio, Dundee se baci s konja i metak prošiša kraj njega.

Psujući, Peters ponovo opali i pogodi Dundeejeva konja.

Iza Dundeeja, Joe Ryker naglo okrene konja i skoči, povuče se u zaklon i ugleda Lesa kako pogrbljen, s vinčesterkom u ruci, trči prema stijenama. Naciljao je i opalio.

Peters je čuo oštar pucanj i ugledao svoga konja kako se beživotno strovalio na bok. Vjetar je nosio zgužvanu Millienu sliku preko pjeskovitog tla. Obuze ga divlji bijes. Prikradao se duž stijena, tražeći neznanca. Obojica su izgubili konje, a Indian Rocks je bio još milje i milje daleko.

Dundee je bio smiren. Znao je da je ovdje samo jedan nitkov, jer je vidio samo jednoga konja i odbačeno sedlo. Nečujno se dalje šuljao prema zlikovcu, poput grabežljive zvjerke. Najednom strgne s vrata maramu, razdere je i omota oko mamuza, pa poput sjene tiho produži prema žbunju i kaktusima. Ponovo se sjeti Mikea. Nije se mogao osloboditi slike tog strašnog prizora; od tada je živio samo za osvetu.

Zgrabi jedan kamen i baci ga prema brdima, u suho raslinje. Nekoliko trenutaka zatim Peters zapuca u tom smjeru i oda gdje se zaklorio. Dundee ugleda kako se puši barut. Mogao je pucati i pogoditi Petersa, ali nije htio. Prikradao se dalje, načinio luk i približio mu se sa strane.

Peters je predosjećao da se nalazi u njegovoj blizini. U oči mu je blještalo žarko sunce. Rukama je čvrsto držao pušku. Nije čuo kako mu se Dundee približio sve dok Les nije povikao:

— Spusti pušku!

Peters se zgrbi kao da ga je netko bičem ošinuo. Lice mu se trzalo

Kao u vrućici, a oči su mu iskočile iz duplja.

Pred njim je stajao Dundee, raširenih nogu, nepokretan poput kamele stijene.

— Makni pušku!

Začuvši Dundeeja, Joe zauzda konja.

Peters ispusti pušku.

— Okreni se! — zapovijedi Dundee.

Ukočeno i polagano, ridočosi se momak okrene.

— Što želite? — zavapi. — Tko ste vi?

— Les Dundee — odgovorio je prodornim glasom. — Stric dječaka kojega ste zatukli, vi prokleti psi!

Peters se tresao od straha. Pritisnuo je oznojene ruke na bedra i odmahnuo glavom.

— Ne! — prostenje. — Ja to nisam učinio, nisam ja! Bili su to drugi! Kunem se bogom! Ne pucajte! Želim živjeti. Želim vidjeti svoju Millie, ona me čeka! Spustio sam pušku, predao sam se! Ne smijete pucati!

— Jedan dječčić — šaputao je Dundee — sada leži pod zemljom. Dječak koji nije imao oružja, koji je također želio živjeti, koji se radovao životu. Bio je udaren kundakom puške. Nitko ga nije pitao da li želi živjeti. Nitko nije želio saznati o čemu je sanjario taj momčić.

Peters je bio smrtno bljed.

— Ne! — poviče očajnički, jer je shvatio da se neznancu ne šali. — Ja nisam udario dječaka! Bio je to Casey!

— Znam! — Dundeejev glas nije odavao što osjeća. — Casey je zatukao dječaka, Flynn ženu. Da, sve znam.

— Tada... tada me nećete ubiti, zar ne? Ja to nisam učinio!

— Bio si prisutan. Svi ste podjednako krivi.

Zavapivši, Peters padne na koljena i moleći podigne ruke.

Les Dundee stajao je nepomično, a riječi su se odbijale od njega; čuo je glas, ali nije razabirao smisao. Vidio je pred sobom sivu odoru, blijedo i oznojeno lice, grozničave oči. I pucao.

Utjerao je tri metka u Petersovo tijelo i onda se udaljio...

Hici su zatutnjali kroz divljinu, obavijenu vrućicom. Oblaci su nepomično stajali na nebu.

Joe potresno pogleda Dundeeja.

— Ubio si ga, Dundee. Tek tako. To nisi smio učiniti. Bilo je to ubojstvo.

Dundee se namršti.

— Imaš li mi još štogod prigovorit, Joe, ili je to sve što si naumio reći? A tako je proketo glupo i nepromišljeno.

Joe pogleda u njegove sive oči i trese se.

— Zeliš biti bolji od njih, ali radiš isto što i oni, Lese. Da, to ti moram reći, inače ću se ugušiti od odvratnosti. Ovaj momak bio je bespomoćan. Ti si ga ubio kao psa, a on je bio čovjek, Dundee. Čuješ li? Čovjek!

— Psi ne ubijaju dječake, Rykeru — odgovori bezosjećajno i odsječen Dundee. — To čine samo ljudi.

— Prokletstvo, kako to govoriš za mnog? — ogorčeno zavapi Joe. — Ta, ja nisam glup. Znam da si upravo ubio bespomoćnog čovjeka. Bio on i sto puta zločinac, nemaš na to pravo. Tko tebi daje uopće to proketo pravo da ubiješ ove zločince

kao bijesne pse? Ti si tužilac, poro-
ta, sudac i krvnik, sve odjedanput,
Lese. Zar misliš da će se to dobro
završiti? Vjeruješ li da ćeš tako
naći smirenje? Ne, nikada!

— Još nešto želiš reći? — hladno
upita Dundee.

— Da — bijesno zaviče Joe. —
Polako te to počinje zabavljati, zar
ne? Prijatno je ubijati? Tada i
mene ubij! O da, vidim tvoje oči.
Najradije bi i u mene uperio vinče-
sterku. Pa, učini to!

— Kad završiš, probudi me —
mirno odvrati Dundee i okrene se.

— Kakav li si ti čovjek, Lese
Dundeeju! — promuklo nastavi Joe.
— Prokleta sam mnogo toga s to-
bom doživio. Pokopao sam najgore
momke i...

— Dosta! — prekine ga Dundee
grubo. — Sve to možeš zapisati u
svoju knjigu, ali sada umukni. Po-
kopaj to smeće.

Polagano ode do svoga konja, pa
uzme hranu i municiju iz bisaga.

Joe dršćućom rukom obriše čelo,
uzme lopatu i iskopa grob za Peter-
sa.

— Jesi li se napokon umirio? —
Les pride s njegovim konjem. —
Jahat ćemo na tvom konju do In-
dian Rocks.

Joe baci posljednju grudu zemlje
i podboči se na lopatu. Ozbiljno po-
gleda Dundeeja.

— Prekini lov, Lese. Još imaš
vremena. Ako nastaviš nećeš se
više moći vratiti. Pisat će o lovcu
na glave koji progoni nitkove. Tko
te uhvati, dobit će premiju.

— To je moja stvar, Joe Rykeru.
Ja sam te uzeo u službu i ti ćeš me
pratiti u Indian Rocks. Kad svoju

borbu izvedem do kraja, možeš poći
kamo želiš.

— Da, to ću i učiniti. Otići ću da-
leko i sve zaboraviti. Negdje ću
naći neku zgodnu ženu. Ne mora
biti lijepa, ali mora biti dobra, Dun-
dee, mora imati srca. Može biti de-
bela kao bačva, s nogama kao pala-
činke, ali mora biti srdačna. U nje
ću dovršiti svoju knjigu i zaboravi-
ti sve što se dogodilo. Tako, sada
znaš što ću učiniti.

Napetost na Dundeejevu licu
malo popusti. Krutost se ublaži. Na
tren se činilo kao da sanjari i nje-
gov pogled odluta u daljinu.

— Mnogo sreće, Joe — promrm-
lja, okrene se i uzjaše na Rykerova
konja.

Joe krene za njim, ali mu se po-
gled zaustavi na izgužvanoj slici.
Poravna je i zagleda se u djevojči-
no lice.

— Lijepa je — reče tiho. — Uza-
lud će čekati svoga mladića.

Spusti sliku i pođe. Uzdišući, po-
ne se na konja iza Dundeeja.

Polako su jahali prema zapadu.
Išli su za suncem preko prostrane
zemlje i nekoliko sati poslije ugleda-
li grad. Sunce je zapadalo iz brda.
Pred noćnim nebom, koje je izgleda-
lo da gori, uzdizali su se crni obrisi
kaktusa. Vjetar je prestao puhati,
kao da je priroda zadržala dah.

VIII

Ugodna žuta svjetlost dopirala je
kroz prozor na malu verandu. Vra-
ta su bila širom otvorena, pa su iz
kuće dopirali glasovi.

U sobi su sjedili muž i žena. Sjedokosi muškarac najednom podigne pogled sa starih novina i stane osluškivati. Privuklo ga je tiho zveckanje mamuza.

— Jesi li što čula, Selmo? — tiho upita.

Žena odloži pletivo i ustane.

— Nisam — reče i ode do štednjaka. — Skuhat ću kavu.

— Ja sam nešto čuo. Zveckanje mamuza. Netko je vani. Pogledat ću.

Spusti novine na stol i iziđe. Osvrne se naokolo, tražeći. Lijena zvijezda svjetlucala je na njegovim grudima. U vrtu je bilo visoko ukrasno grmlje. Ulica pred kućom bila je pusta. Pred salunom iz središta grada dopirao je smijeh muškaraca.

Najednom ugleda dva osedlana konja. Stajali su pred kućom, privezani.

— Hej, ima li koga? — poviče. U kući, žena je zveckala s posuđem.

Grmlje zašušti. Na pješačkoj stazi pojavi se mladić. Njegova svijetla kosa bila je osvijetljena mjesečnom.

Donald Casey se ukoči. Lice mu se trgne. Ne vjerujući, zaklima glavom.

— Zar sam poludio? — prošapće. — Jesi li to ti, Tabe?

Mladić se približi, smješkajući se. Ništa na njemu nije davalo krvavi put kojim je prošao. Ovio je ruke oko ostarjela vrata svojega oca i privukao ga k sebi.

Stari Donald Casey nije mogao zadržati suze.

— Moj dječče! O bože moj! Ti si opet s nama! Uvijek razgovaramo o

tebi, sanjamo o tome kako ćeš se jednog dana vratiti.

Mladić pogleda u očeve grudi i neprimjetno se trgne.

— Ti si šerif, oče?

— Da, Tabe, netko mora biti. Ljudi su mene izabrali. Ali, razgovaramo o nečem drugom. Dođi, Tabel!

Htio je povući sina u kuću, ali tada primijeti vitkog, crnokosog Flynnna, koji im se lagano približavao.

— Ovo je moj prijatelj Flynn, oče. Bili smo zajedno u ratu. — Casey mahne drugu. — Uđi, Flynnna. Što si se tako ukočio?

— Najprije ću u salun. Žedan sam kao pas, Casey.

— Onda, do viđenja. — Tab se okrene i uđe s ocem u kuću.

Kad ga je majka ugledala, šalica joj ispadne iz ruke.

— Tab — prošapće. — Sine!

Potrči prema njemu i jecajući ga zagrlji.

Napolju je stajao Flynn i osluškivao; osjećao se veoma usamljenim. Udaljio se odmjerenim koracima, u lijevoj ruci noseći pušku. Polako se kretao nogostupom, pokraj kuća. Pred salunom zastane i zaviri u osvijetljenu prostoriju. Oko svjetiljaka kovitlao se dim. Napadno naličene, dvije su djevojke trčkarale oko stolova i posluživale muškarce.

Prašnjav i neobrijan, prijav i znojnan ušao je u salun i mirno zastao na pragu.

Razgovor zamre. Svi su se zagledali u došljaka, koji je nosio sivu odoru Juga.

— To je jedan od naših! — oduševljeno poviče jedan muškarac. — Pridi, mladiću! Ti još uvijek nosiš

našu odoru? Momče, dođi ovamo! Ti si naš gost!

Svi su oni bili Južnjaci. Pogled na odoru pobudio je u njima sjećanje na slavna vremena. Muškarci su ustali i opkolili Flynn; tapšali su ga po leđima, vukli ga za gajtane. Svatko od njih htio ga je počastiti pićem. Zapitkivali su ga o njegovim ratnim doživljajima i pri tom zaboravili na djevojke. Viski je tekao u potocima.

Flynn je pričao. Pričao je doživljaje onako kako mu je to odgovaralo. Hvalisao se i razmetao, a ljudi su ga slavili kao junaka svojega kraja.

— Djevojke — najednom poviče Flynn. — Gdje su djevojke?

— Dođite vas dvije ovamo! — poviče jedan od muškaraca. — Mladić vas želi napokon vidjeti!

Smijući se one priđu.

Flynn obgrli djevojku i stisne joj ruku.

— Rame ti je tako mekano, djevojko — reče promuklim glasom. — Već dugo nisam imao u ruci nešto tako mekano.

— Sviđam ti se?

— Da, uistinu mi se sviđaš.

— Kasnije, mladiću — poviče jedan čovjek. — Ostani još ovdje. Djevojka ti neće pobjeći.

Cereći se, Flynn obavije ruke oko djevojčinih ramena. Ona je snažno disala. Njezina su se prsa nadimala. Promatrao je njezine mekane oblike i privukao k sebi.

— Kako se zoveš?

— Patricija.

— Glupost! — poviče jedan muškarac i glasno se nasmije. — Zove se Myrna, ali to joj se ime ne sviđa.

— Myrna... — Flynn je pogleda. — Lijepo ime za lijepu djevojku. Čekaj me, Myrno.

Ona klimne. Kad ju je poljubio, nije se branila; pripila se uz njega, osjećajući njegovu požudu.

— Sada dosta, mladiću! Dođi, popij nešto!

Muškarci odgurnu djevojku i sakupe se oko Flynn. Čaše su zveckale. Boce s viskijem kotrljale su se tezgom. Salunom je odzvanjao bučan smijeh. Indian Rocks imao je svog junaka.

Istodobno, u kući na rubu grada dvoje staraca imalo je ponovo svojega sina.

Spustila se noć nad Indian Rocksom. Mjesec je obasjavao krovove. Ulice su bile puste. Kroz poneki prozor još je prodiralo svjetlo. Nitko nije primijetio dvojicu jahača koji su polagano prolazili pustom ulicom.

Dok je Dundee hladno i odmjerenom promatrao salun, Joe je gotovo pobožno gledao prema groblju Indian Rocks, diveći se kamenim križevima, kipovima madona, raspeli-ma i cvijeću.

Kad se Les vratio, reče Joeu:

— Ti ostani ovdje, a ja ću još nešto pogledati.

— Čovječe, ovi imaju prekrasno groblje — šaputao je Joe, sav oza-ren. — To nisam očekivao u Indian Rocks. Pogledaj ove križeve! Prvorazredni ručni rad.

Dundee tek površno pogleda.

— Mjesta ima dovoljno.

— Zar nemaš ništa drugo reći? Razočarao si me. Takvo je groblje prava rijetkost, vjeruj mi.

— Moguće. U svakom slučaju, grobovi su već stari. Tu su pokapa-

ni mrtvi još u doba indijanskih napada na grad.

— Ne, ti me ne razumiješ. Za mene je lijepo groblje isto ono što za tebe ljepi konj, Lese, ili dobar kolt kojim ljude možeš poslati u vječna lovišta.

Dundee razvuče lice i udalji se zveckajući mamuzama.

Lagano je koraćao prašnjavom cestom, prijeteci podigavši vinčesterku. Bio je spreman svakog trenutka opaliti. Nije poznavao ovaj gradić, ovdje nije imao prijatelja.

Pred snopom svjetlosti koja je dopirala iz saluna stane i oslušne.

Unutra je postalo mirnije. Muškarci su još uvijek okupljeni oko Flynna, pozorno ga slušajući. No ubrzo zatim Flynn se okrene, zgrabi s tezge dvije čaše i pođe prema stražnjim vratima. Otvori ih i uđe u kuhinju. Tu turi glavu pod slavinu, ispljuska se i osvježi. Mokra lica vrati se natrag i mahne Myrni, pride joj i nešto šapne. Ona mu nekoliko puta potvrdno klimne, a zatim oboje kreću prema starom, dotrajalom stubištu što je vodilo na gornji kat.

Dundee se prikrađao preko ulice i sakrio u nekom tamnom dvorištu. Tu je nepomično čekao i osluškivao.

Na katu se upali svjetlo. Djevojka se pojavi na prozoru, zatvori ga i navuče tanku zavjesu.

Noć je bila prohladna, ali je Dundee bio ustrajan.

Iz saluna su počeli izlaziti gosti. Najprije su oteturala dva muškarca, zatim ostali u manjim skupinama, da bi se naposljetku niz ulicu izgubili i posljednji. Jedno po jedno, u salunu se ugase sva svjetla.

Vlasnik izađe pred vrata i duboko udahne svježi noćni zrak, odveže pregaču, pa ponovo uđe. Malo poslije upali se svjetlo na postranom prozorčiću.

Dundee prijeđe ulicu i prisloni se uz pokretna vrata saluna. Pritisne ih i uđe. Zaudaralo je po piću, duhanu i ustajalu zraku. Flynnov stari kaput bio je prebačen preko naslona stolice. Dundee sjedne za jedan stol i stavi na nj vinčesterku.

Pomisli kako ga brat, John, nije nikada osobito volio. U mladim danima razdvojilo ih je oružje, koje je Dundee uvijek nosio. Kad je god mogao, John je spriječio susret između Mikea i Lesa, ali je dječak uvijek pronalazio put do strica.

Les je sjedio za stolom kao u polusnu. Lagani povjetarac udarao je u vrata i ona su gotovo melodično škripala.

Iz jednog dalekoga grada do Dundeeja su dopirali zvuci orgulja. I zvono sa zvonika jasno se oglašavalo. Te bi noći Les bio sretan da ima pokraj sebe malog Mikea, da čuje njegov glas i njegovu bezbrižnost.

Ali, to je bila prošlost...

Dundee, na svom mukotrpnom putu do smirenja, s naporom ustane. Odmjerenim koracima kreće prema stubama i počne se uspinjati.

Iz jedne sobe odzvanjao je Myrnin bućan smijeh.

— Čuješ li, momče? Netko dolazi.

— Tko bi to mogao biti? Zacijelo vlasnik.

— Da, u pravu si. On uvijek obide kuću, pošto dolje utrne svjetlo.

— Sviđaš mi se Myrno — razdragano je govorio Flynn i ponovo privuče djevojku. — Odavno nisam bio s djevojkom.

Les se prikradao hodnikom. Nije-
dan mišić na njegovu se licu nije
pomaknuo. Bio je pred ciljem, na
pragu sobe.

U kući je bilo mirno. Iza vrata
vladala je tišina. Flynn i Myrna le-
žali su ispod pokrivača, čvrsto zagr-
ljeni. Njegova puška bila je naslo-
njena na zid pokraj kreveta, a na
stoliću je bio opasač s revolverom.
Kroz zastor dopirala je mjesečina i
obasjavala Flynnovu crnu kosu.

Svom snagom Les Dundee se zale-
ti na vrata. Brava popusti...

Mršav, poput progonjenog vuka,
stajao je na pragu. Jedva se razaz-
navao... crna prilika nalik sjeni.

Djevojka prodorno krikne i poju-
ri prema vratima. Flynn odbaci po-
krivač, baci se s kreveta i zgrabi
revolver.

Pucnjevi zagluše prodorne djevoj-
čine krikove. Pogođen. Flynn potrči
prema prozoru. Lom stakla prolomi
se ulicom. Momak ostade nepomi-
čan na nogostupu.

Myrna nije mogla zaustaviti grč
plača. Kroz suze ugleda visokog nez-
nanca kako se okreće i mirno izlazi
iz sobe, a onda zabije glavu u ja-
stuk.

Ne žureći, Dundee siđe u prizem-
lje i iziđe iz kuće, prije no što se
itko pojavio na cesti. Pogledom
okrzne Flynna i uroni u noć.

Na rubu gradića čekao je Joe. Sje-
dio je na daskama pred nekom sta-
jom i gledao prema groblju. Mjese-
čina je obasjavala križeve, koji su
bacali sablasne sjene na grobove.

Ljudi su počeli nadolaziti. Posvu-
da su se upalila svjetla. Muškarci
su dohrlili pred salun i nadvili se
nad Flynna.

Iz kuće na rubu grada šerif se
prema salunu Donald Casey i nje-
gov sin Tab. Šerif je krčio put kroz
mnostvo i najzad stigao do leša.

Tab se zapanjio kad je prepoznao
Flynna. U njegovim plavim očima
pojavi se strah. On se odmakne,
izvadi kolt i potrči. Put ga je vodio
prema roditeljskoj kući.

Umoran i iscrpljen, vratio se Do-
nald Casey kući i zatvorio vrata.
Ozbiljno je pogledao sina i rekao:

— Tabe, tvoj je prijatelj mrtav.
Myrna kaže da je u sobu ušao neki
stranac i odmah počeo pucati. Nije
mogla dobro vidjeti, ali misli da je
visok. Pucao je odmah, nemilosrd-
no, iz vinčesterke. Meci su tvog pri-
jatelja izbacili iz sobe.

Tabe se ukoči, a licem mu poteku
krupne graške znoja.

— Oče — zavapi — moraš mi
pomoći! Taj stranac želi i mene ubi-
ti. On je poubijao sve moje drugo-
ve, jednog za drugim, a Peters je
već odavno trebao biti u gradu, ali
nije stigao. I njega je uhvatio. Sada
želi i mene ubiti... a ja i ne znam
zašto. Možda mrzi Jug i ovu odoru.

— Dakle, Yenkee.

— Da, oče. Ti si šerif, ti možeš
ljudе prisiliti da uhvate tog čovje-
ka.

— Umiri se, sine. Ja ću to i učini-
ti. Pretražili smo cijeli grad. Na
groblju smo naišli, na tragove konja-
kih kopita, ali smo ih nedaleko od
grada izgubili pa smo se vratili.
Momak je nestao.

— Moramo ga uhvatiti! — Mladić
zgrči šake i pogleda oca. — Ja sam
se borio za Jug, oče. Sada neka se
ljudi bore za mene.

— I hoće, Tabe, budi siguran. Ne
brini, pronaći ćemo tog pasjeg sina.

— On će se vratiti, oče!
— A mi ćemo ga sačekati.

Mladi Casey uvjerio je oca. Prešutio mu je mnogo toga i u njemu pobudio mržnju protiv neznanca. Odavno je Tab shvatio povezanost događaja. Sjetio se grobareve knjige, koju im je pročitao njihov drug Burt.

Njegov otac mora pred njim izgraditi zid. Cijeli Indian Rocks mora biti na njegovoj strani i uhvatiti stranca.

— Kako može jedan Yenkee tako mrziti? — šaputao je Donald Casey. — To je neshvatljivo, ali istinito. Možda je imao brata koji je pao u ratu i zato mrzi svakog Južnjaka. Mora da je tako, inače ne bi poubijao tvoje prijatelje. No, neka dođe. Doživjet će što je zaslužio.

...

U Indian Rocksu je svitalo. Iz kućnih veža vrebali su naoružani muškarci. U šerifovu uredu čekao je Donald Casey sa sinom.

Praznom ulicom približavao se gradu nepoznati jahač. Nisu ga mogli raspoznati zbog jutarnje magle.

— Dolazi! — mrzovoljno progundao Donald Casey. — Sada ćemo ga šćepati.

— Oče, ubit ću ga kao psa. Kada ga uhvatite, prepusti ga meni.

— Shvaćam te, sine. Bude li tada još živ, imat ćeš ga!

Tiho su izašli iz ureda, brzo prešli preko nogostupa i nestali među kućama.

Pred gradom Les Dundee stane. Neuobičajena, prijeteca tišina bila je jedino upozorenje. U praskozorje su stanovnici ovoga toplog područja redovito tjerali stoku iz staja. Sada zvuka niotkuda. Ulica prazna.

Nije namjeravao ući u grad. Htio se uvjeriti kakvo je raspoloženje stanovnika prema Caseyju.

Polagano je jahao, duboko pognut u sedlu. Prve su se kuće već nazirale iz maglice.

Dundeejevo se lice smračilo. Shvatio je da ni metar dalje ne smije prijeći. Tko god na njega čeka, pucać će čim se pojavi.

Već je odavno pripremio plan. Nitko ga nije mogao odvratiti od nakane da ubije Caseyja i time ispuniti svojo zakletvu.

Lijevom rukom čvrsto uhvati uzde, desnom vinčesterku. Pritisne pušku o bok, opali, okrene konja i vrati se.

Nastane sveopće puškaranje. Odasvud su fijukali meci. Kiša olova obavila je Indian Rocks.

U ubrzanom galopu Les Dundee se udalji iz grada. Zaštićen jutarnjom maglicom, izbjegao je potjeru i netragom nestao iza stijena. Topot je muklo odzvanjao dolinom. Prodorno su njištali konji. Jeka hitaca nasumce ispaljenih, dopirala je do njega, a onda zatihnula.

...

Naslonjen na stijenu, Joe je ugledao Dundeejevo ljutito lice.

— Cijeli Indian Rocks brani tog nitkova. Neka đavo zna što je sve ispričao tim ljudima.

— Ti nemaš prilike da mu se približiš, Lese. Odustani. Ludost je boriti se protiv cijeloga grada. Sjeti se groblja.

— Mislim na to, Joe. — Dundeejevo se lice skamenilo. — Uхватit ću tog nitkova pa makar i sam stradao.

— Ti si lud. Ta će te mržnja uništiti.

Dundee se približi Rykeru.

— Ja ne mrzim, Joe. Istinu ti govorim. Htio sam mrziti i tog nitkova, ali gotovo je s mržnjom. Zar to nije smiješno, Joe?

— Ne, nije. Sve je to žalosno. Odustani, Lese! Vjeruješ li još da ćeš naći smirenje ako tog momka ubiješ? Ne, nikada nećeš zaboraviti bratučeda. Dječak je mrtav i ti ga nećeš oživjeti. Shvati to, Lese!

Sa stijene se na Dundeejevo rame sruni pijesak.

Zaklonjen iza stijene u prvim jutarnjim zrakama sunca ugleda prognitelje.

— Evo ih! Slijede me po tragu.

Joe mu se obrati prijateljski.

— Tebi je poznata stara poslovića zapada, Lese: »Mnogo sinova, smrt susjeda.« Imaš suviše protivnika. Pretpostavi da je sve to bio ružan san. Pođi sa mnom. Otići ćemo odavde... bilo kamo... i početi iznova.

Les se nasloni na stijenu i sklopi vjeđe.

— Jednom je, u jednom gradu, živio dječak koji se smijao, veselio svakom novom danu. Joe, sada ćeš učiniti ono što ću ti reći...

Joe se ukoči.

— Neću! To je samoubojstvo!

— Tko zna, Joe. Ipak, tako ćeš učiniti. Casey će te prepoznati, ali neće na tebe pucati.

— To ti kažeš. Ja nisam lud kao ti. Ja želim još dugo poživjeti.

— Živjet ćeš. Još ćeš mnogo ljudi pokopati. Hajde, na posao. Tamo prijeko je nekoliko stabala. Posijeci jedno. Navečer ću ti donijeti daske iz grada.

• • •

— Želiš li kave, sine?

Tab podigne glavu. Majka je stajala uz njega. On klimne i ona mu pruži šalicu.

Željela se brinuti o sinu i štiti ga, ispuniti mu svaku želju i naveli ga da zaboravi sve strahote rata. Nježno ga pogladi po kosi.

— Zaboravi tog stranca, Tab. Ljudi su ga jučer cijeli dan tražili, ali on je nestao. Možeš ga zaboraviti.

— Ne mogu, majko.

— Tvoja se ruka trese, sinko. Što li si sve pretrpio.

— Mnogo, majko...

Ispije kavu i zagleda se kroz prozor. Već se sasvim razdanilo. Grad je oživio. Tab polagano ustane i opashe teški opasač.

— Idem k ocu, majko. Do vide-nja!

Gledala je za njim dok je prolazio kroz vrata i prešao preko male verande. Cvijeće je mirisalo, a njegova svijetla kosa svjetlucala je na suncu. Osjećala je neku moru koju nije mogla objasniti. Jer, dan je bio vedar i sunčan.

Velikim koracima Tab Casey se približi šerifovu uredu. Njegov je otac čistio pušku.

— Za svaku sigurnost ostavio sam trojicu momaka u salunu, sine.

— Dobro, oče. Otići ću k njima i porazgovarati.

Donald Casey gledao je za sinom. Mladićevi mekani pokreti podsjećali su ga na kretanje mačke... a mačke nije trpio. Od jučer se u njemu nešto prelomilo i danas drugačije gleda na stvari, pa i na sina. Nije mu izbjeglo da se Tab promijenio. Pripisivao je to ratu, koji u mnogo čemu promijeni ljude.

Mladi Casey zastane nasred ulice i zagleda se prema ulazu u grad. Stavi ruku na kolt i lagano se počne povlačiti.

Pustom ulicom približavao se konjanik, odjeven u crno. Dugi drveni lijes vukao se iza njega po prašnom putu i ostavljao trag.

Između saluna i šerifova ureda Joe stane i zagleda se u svjetlokosog mladića.

Tab se zapilji u Joea Rykera kao da je ugledao sablast.

— Trebala je to biti mala šala, s vlastitim lijesom — mirno reče Joe.

Casey se usiljeno nasmiješi.

— A što je u lijesu? — zapita i uperi revolver u Joea.

Tek što je to izgovorio, pokrov lijesa se podigne i iz njega izviri Dundee.

Casey je htio pucati, ali ga Les preduhitri. Hici odbace mladog Caseya na zid šerifova ureda. Naoružani momci u salunu podignu pušku, ali se ponovo oglasi Dundeejeva vinčesterka.

Les je nepomično stajao nasred ulice. Tko bi ga god pogledao u oči, okrenuo bi pogled.

— Ovaj mladi nitkov nemilosrdno je ubio jednog dječaka, kunda-kom puške, i zato sam ga ubio. I ubit ću svakoga tko se usudi na mene pucati!

Teturajući, Donald Casey priđe sinu.

— Tabe! — uzdahne potreseno. — Je li je to istina? Ubio si dječaka?

— Istina je, oče — posljednjom snagom prizna mladić i premine.

Stari Casey nije se mogao uspraviti; nije imao snage. Odgojio je sina koji je postao ubojicom djeteta.

Les Dundee, hladnokrvan kao uvjek, stajao je na cesti. Nitko na njega nije podigao oružje.

— Grobaru, obavi svoj posao. Moj je završen.

Zveckajući mamuzama, prijeđe ulicu. Ljudi su se ugibali. Nitko ga nije slijedio u salun. Ulica je najednom opustjela. Samo je još Joe tužno promatrao šerifa. Naposljetku mu priđe i reče:

— Niste mogli spasiti sina. Ne krivite sebe. U njemu je već sve razoreno. Nije bio bolji od svojih drugova. Ali koga za to treba okriviti?

Donald Casey praznim pogledom pogleda Joea.

— Idite napokon! — prostenja. — Otiđite iz grada!

Joe klimne i krene prema konju. Uhvati uzde i povuče ga zajedno s praznim lijesom.

Tek se na groblju zaustavio. Sjeo je na kamen nedaleko ograde i slušao kako se vjetar poigrava lišćem.

Les Dundee, sam u salunu, pijuckao je viski. Uspravio je pogrbljena leđa, kao da je zbacio težak teret.

— Moram poći dalje — promrm-lja. — Valjda će se u nekom gradu naći mjesta i za mene.

Stavi na tezgu jedan dolar i krene iz saluna. Nasred ulice čučao je starac, uz mrtvog sina.

Osjećao se kao otpadnik. Caseye-va smrt nije mu vratila mir. Polagano koračajući, stigao je do groblja.

Joe Ryker osjeti dug, ozbiljan Dundeejev pogled i podigne glavu.

Uto se prolomi prodoran krík.

Dundee se munjevito okrene i iz sebe ugleda Billyja Willcoxa. Poku-

za podignuti vinčesterku s boka, ali prekasno. Mladić ga je preduhitrio.

Lese zatetura. Posljednjom snagom usmjeri vinčesterku prema Billyju i okine. Posljednji metak opalila je vinčesterka. Kao kroz sumaglicu gledao je kako mladić pada.

Joe požuri Dundeeju, čije su sive oči malo-pomalo gubile sjaj. Htio je još nešto reći, ali smrt je bila brža.

— Učinit ću što sam ti obećao, Lese Dundeeju — prošapće Joe.

Podigne se i pogleda prema Willcoxu. Onda rukom pređe preko očiju i podigne Lesa. Teškom mukom vukao ga je kroz pijesak i napokon spustio na groblju.

Šutke iskopa raku, stavi Dundeeja u lijes i spusti ga, pa zatrpa jamu.

— Ne znam što bih rekao, Lese. Ne mogu misliti drugačije nego da si želio takav kraj. Nadam se da si zadovoljan lijesom. Sasvim je svjež. Dosta sam se njime namučio.

Osvrne se, iščupa jedan korov i baci ga na svježi humak.

— Korov ne uvene tako brzo, Dundee. Zbogom, stari druže! Sada ću... sjećaš li se što sam ti govorio... potražiti neku dobru ženu i završiti svoju knjigu.

Iscrpljen, uzjaše i krene duž groblja, pa u nepoznato. Ni jedan jedini put nije se osvrnuo.

kraj

DONALD HEMILTON:

REVOLVERI WILLIAMA LONGLEYA

Bili smo na sjeveru da poručimo stado za staroga Butnera. Upravo sam navršio devednaestu godinu. Bio sam mlad, snažan i čvrst momak... ali sam se barem smatrao takvim, što otprilike dolazi na isto. Možda sam samo htio nadoknaditi propušteno zato što sam u Willow Forku, u Teksasu, morao tako dugo izigravati uljudna Andersonova mladića. Kad otac nosi zvijezdu sin je naposljetku obavezan da mu kod kuće ne načini nikakvo sramotno djelo. No, otac je mrtav a Teksas daleko.

Dakako, vladao sam se tako da sam u priličnoj žurbi morao napustiti Dodge City. Sukobio sam se s nekim klapanom koji svojom pucalikom nije baratao ni izdaleka tako dobro kako se hvalisao. Nekoliko dana obzimao me pomalo smiješan osjećaj: još nikada nisam ubio čovjeka. Međutim, kako rekoh, bio sam mlad i žestok. Osim toga, vidio sam kako je na našem putu prema sjeveru poginulo nekoliko ljudi koji su mi nešto značili. Dogodilo se to kad se stado rasulo i kad smo morali gaziti kroz rijeku. Stoga nisam dugo tugovao zbog toga što jedan kav-

aj izljetom stranio nije mogao povući brzo poput mene.

Bilo je to prilikom dugoga jahanja kući kad sam prvi put, uveče uz logorsku vatru, ugledao pucaljke. Na tlu smo razastrili pokrivač i igrali poker za ostatak naših nadnica; veći dio toga novca već smo potrošili u gradu na djevojke, viski i druga kaubojska zadovoljstva. Te sam večeri imao sreću: jedan za drugim rekoh »dalje«, samo je Waco Smith uporno držao korak, otišao do svoje prtljage i izvukao obje pucaljke.

— Kupio sam ih u Dodgeu — reče. — Zgodne su, zar ne? — Mijacne jezikom. — Momak od koga sam ih kupio tvrdio je da su pripadale Billu Longleyu.

— Zbilja? — zapitah kao da se samim davalom natežem oko njihova porijekla. — Tko je Longley?

Naravno, znao sam tko je bio Bill Longley, ali svatko ima pravo da se malo poigra. A povrh toga Waco me svojom pojavom izazivao da ga malo povučem za nos. Uistinu sam ga volio, ali njegov način upravo je podsticao našu međusobnost. Pamtio sam je

onoj sej ljudi koji uvijek sve znaju, a k tome još i bolje od drugih, zar ne?

Dopustio sam, dakle, da me pouči o Billu Longleyju... gorostasu iz Teksasa koji je pobio trideset i dva čovjeka i dva puta bio obješen. Vigilanti, to jest svjetina što uzima pravdu u svoje ruke jednom su ga objesili zbog krađe konja, koju uopće nije počinio. Kad su objesili, uže je puklo, i Bill Longley opet je pao na majčicu zemlju. Istina, male mu je ponestale daha, no inače je bio zdrav i člo.

Poslije nekoliko godina, u Odingtonu u Teksasu, osudili su ga i opet objesili zbog ubojstva, koje je doista počinio. No bio je toliko težak da je uže i ovoga puta puklo a on je pao na tlo tolikom snagom da su se potplatili njegovih čizama zabili šest palaca duboko u tlo. Otići se mogu još i danas vidjeti, reče Waco: Ali uže je ipak prelomilo Longleyjev vrat i on je pokopan u neposrednoj blizini stratišta. Dakako, pristojno su ga pokopali, ne mnogi ljudi tvrde da je u raku spušten samo prazan lijes.

— Pa ipak je nemoguće da je taj Longley bio tako čilav — rekao.

Naravno, bila je to nova vođa za Wacov mlina. Slušao sam ga poigravajući se revolverima. Bili su to doista lijepi topovi u zgodnim, ukrasanim koricama na široku pojasu. Ali ja nisam imao razvijen smisao za umjetničke radove u koji: zanimalo me same oružje. Naravno, revolveri su bili upotrebljavani, no netko ih je dobro njegovao. Dobro su ležali u šaci i radili su besprijeekorno. I sami znate što te znači kad pucaljica dobro leži u ruci. Bio sam visok, imao sam šake široke poput lopate i nisam često nalazio na revolvere s kojima bih se osjećao kao saliven.

— Koliko tražiš? — zapitam u trenutku kad se Waco pokušao domoći zraka između dvije rečenice.

— Hmm... — Waco protrlja nos i našli mi lice sveca.

Naposljetku se ipak vrati kući u Willow Fork s Longleyjevima revolverima oko pasa...

Unađmim sobu i u hotelski spavaću prašinu sa sebe. Ništa me nije vučilo da odmah izjašem na ranč kako bih vidio što je s njima nakon toga što su

anjima i etas već dvije godine mrtvi. U međuvremenu jedva da se tko brinuo za ranč. Jednom ću ga opet dotjerati u red kad uštedim nešto novaca i kad mi odbiju još nekoliko rogova. Zapravo, s time ću započeti odmah, zaklinjao sam se samome sebi, čim Junellen odredi dan. Nagovarao sam je još prije nego što su umrli moji roditelji. Ta neće valjda davijska tvrditi kako smo oboje još premladi za ženidbu.

Ođjenem najbolje odijelo i zaputim se k njoj. Ne bih htio ustvrditi da sam ođjelim putem u Dodge City i natrag mislio samo na nju. Bio sam zaposlen ali pak preumoran da bih se mogao prepustiti sanjarenju. A u Dodge Cityju sam učinio upravo sve što sam mogao samo zato da ne bih morao misliti na nju. Shvaćate što sam time mislio reći? Mladić zaručen s djevojkom lijepom poput Junellen Barr tamo bi se morao bolje vladati. Bilo je to uistinu mučno i dugotrajno putovanje prerijskom. I sami znate kako je to!

No sada sam opet kod kuće i učinim mi se kako mi je Junellen nedostajala u svakom trenutku otkako sam krenuo iz Willow Forka. Radostan krenem vrućom ulicom. Možda sam bio toliko lagan u hodu zbog toga što sam korice s pucaljicama ostavio u hotelu. Pa ipak, uzrokom dobrom raspoloženju mogla je biti samo Junellen. Potrbim stubama do njene kuće i pokucam na vrata. Sigurno je čula da smo se vratili pa će me očekivati. Bio sam uvjeren u to.

Pokucam po drugi put. Vrata se otvore i ja, sav u nadi, zakoračim preko praga.

— Junellen...! — uskliknem, a onđi mi usta ostanu razjapljena od čuda.

— Uđi, Jime — reče njen otac, sitan tukac od čovjeka, kome je pripadala trgovina željeznom robom u gradu. — Čuo sam da si bio na zabavnom putovanju. Zanimalo bi nas kad bismo mogli nešto pobliže saznati o tome — nastavi sa svetaškim izrazom na licu.

Dakako, bilo je to podrugljivo mišljenje. Nisam razmišljao o tome na što on anjera. Zaleđljivost mu je bila prirodna. Bio sam u salonu, a tu se već nalazila Junellen s majkom. Stajala je

DJEVOJKE!

tina

JE REVIJA ZA NAS

tina

JE REVIJA SA STRIPOVIMA

tina

PIŠE O NAŠIM RADOSTIMA

tina

PIŠE O NAŠIM BRIGAMA

tina

PIŠE O NAŠIM TAJNAMA

u TINI ćeš naći sebe

u sebi ćeš naći TINU

— Ali potraj! — Kao da se mora do-
slovce naći uz njue, što mi se učini
čudnovatim. U salonu je bio još jedan
muškarac: gospodin Carmichale iz ban-
ke, koji je s ocem bio zajedno u ratu.
Bio je visok, dobra izgleda, a uvijek
se odijevao po najnovijoj modi, iako
je oko bokova nakupio podosta sala.
Nisam mogao zamisliti što on tu traži.

Ponovo viđenje s Junellen nipošto
nije ispalo onako kako sam zamišljao.
Prema tome, ostao sam stajati. Samo
je pogledah.

— Dakle, vratio si se Jime — reče
ona. Čula sam da je bilo prilično uz-
budljivo. Dodge City je zanimljiv
grad.

Glas joj je svučao čudnovate opore.
Držala se naglašeno uspravno, a na
sebi je imala haljinu s plavim cvjetiči-
ma, što je izvanredno pristajalo nje-
nim očima. Postala je prava mlada
dama. Ona je to posebno naglašavala,
a Martha Butcher kćerka staroga But-
chera, oduvijek je tvrdila da se ni
maske u njenim ustima neće rastopi-
ti. No ja sam to uvijek držao glupom
doskočicom koja nikako ne pristaje uz
Junellen. Naposljetku, tko je Martha
Butcher? Bila je netko i nešto samo
zbog toga što je njen otac imao gomi-
lu krava i bikova! Naravno, nije treba-
lo da zbog toga mnogo umišlja, kao
onda kad je izjavila kako samo umiš-
ljene djevojke dopuštaju da ih oslov-
ljavaju sa dva imena, kao da jedno
nije dovoljno. Jednom joj rekoh kako
savršeno sigurno nije dovoljno zvati se
samo Martha, a ona me udari svom
snagom nogom po cjevanici.

No tome je već davno, tada smo još
bili djeca.

Junellen prekinu šutnju i reče po-
malo nervozno:

— Dragi, nećeš li Jimu reći najnovi-
ju vijest? — reče i okrene se gospodi-
nu Carmichaelu. — Howarde, možda bi
ti...

Gospodin Carmichael zakorači dva
koraka naprijed i uhvati Junellen za
desnu ruku.

— Gospodica Barr mi je pokazala
čast obećavši mi svoju ruku.

— To je nemoguće! — rekoh. — Bila
je zaručena sa mnom!

Sada se umišlja Junellenina bakat

— To je bila djetinjarija koju nikada
nije uzimao ozbiljno!

— Ja sam to shvatio ozbiljno!

Junellen podigne glavu.

— Uistinu, Jime? I u Dodge Cityju?

Šutio sam. Ona nastavi bez daha:

— Mislim da bih ti to mogla oprosti-
ti... No ti si ubio čovjeka. Nikada ne
bih mogla zavoljeti nekoga tko ima na
savjesti ljudski život.

Obuzme me čudnovat osjećaj mučni-
ne u želucu, u ušima mi zašumi. Vječ-
no se govori o slomljenim srcima, a
mene to pogodi u želudac. Zbog toga
vam ne mogu doslovce ponoviti sve
što je kazala.

Odjednom začuh vlastiti glas:

— Gospodin Carmichael je u ratu
pucao na Jenkije... misliš li da je to
bila igra pračkom?

Gospodin Carmichael žustro prihva-
ti riječ:

— To je nešto drugo!

— Gospodica Barr je htjela reći da
postoji razlika između rata i pucnjave
u salonu, Jime. Sretan sam što tvoj
otac nije morao vidjeti vlastitog sina
kako sa dva revolvra e pojasu luta
ulicama i strijelja prolaznike. Bio je
to fin čovjek i dobar šerif. Samo nje-
mu u alavu dopustio sam gospodici
Barr da ti osobno prenese vijesti o
našim zarukama. Glas što si ga stekao
gore na sjeveru ne daje ti nikakvo
pravo da se nadaš bilo čemu od gospo-
dice Barr.

U onome što reče bilo je i nešto istin-
ne. No zbog toga još uvijek nije imao
pravo da tumači Junelline poglede i
osjećaje.

— Zar ste vi dopuštali gospodici
Barr da me osobno primi — rekoh —
Bilo je to uistinu velikodušno od vas,
gospodine. — Pogledam djevojku. —
Junellen...

Gospodin Carmichael me prekinu:

— Ne bih htio da moja zaručnica pri-
sustvuje toj mučnoj sceni. Moram vas
zamoliti da napustite kuću, Jime.

Nisam se ni osvrnuo na nj.

— Junellen — ponovim — to je do-
ista tvoj...

Gospodin Carmichael uhvati me za
ruku. Okrenem mu se licem i oštro
pogledam njegovu ruku. Pričekam.
Nije me ispuštao. Udarim ga šakom i
on zatvara salonom da jedne stolice

Što se sloni pod njim. Junellen ova potrla k njemu i pomogne mu. Carmichaelova usta bila su krvava. Rupčićem obriše usne.

— Ništa me smjeli držati za ruku, gospodine — rekoše.

— Čujte samo taj ponos — uzvratil gospodin Carmichael još uvijek brišući usne — taj oholi i nabušiti ton. Svi oni imaju taj lažni ponos, svi ti mladi lavovi, ti surovi momci. Mnogo si snažniji od mene, Jime, prema tome ne mogu se s tobom uhvatiti ukoštac. Osim toga, to ne bi bilo dostojanstveno. No ja sam nekoć, na bojištu, nosio pružje. Donijet ću svoj pištolj iz banke, a ti ćeš doći sa svojim oružjem.

— Očekujem vas ispred hotela, gospodine — uzvratili — ukoliko vam odgovara to sastajalište.

— Nemam ništa protiv — odgovorili en i požuri.

Pođem za njim ne ogledavši se. Vjerujem da je Junellen počela plakati, a roditelji su ispuštali vrištave uzrujane glasove. No, ja nisam razumio što su rekli jer je u mojim ušima još uvijek šumilo, a nisam ni mnogo držao do njihovih brbljarija. Sunce je žarilo s neba kad sam izašao na ulicu. Na putu za hotel netko mi pritrči i povuče me za rukav.

— Ti si to, Jime! — Bio je to Waco. — Čuo sam što se dogodilo. — Pruži mi Longleyjeve revolvere s pojasom i koricama — Nemoj dopustiti da te obori onaj stari magarac!

Pogledam malšana i zapitam:

— Kako su Junellen i njeni roditelji saznali za sve što se dogodilo u Dodgeu?

— Grad je malen, Jime. A momci su pili i mnogo pričali, a etni što su opet kod kuće.

— Naravno — rekoše — grad je malen — i pripašem pojas.

Naposlijetku, to više nije bilo važno. Prije ili kasnije, ionako bi sve izašlo na vidjelo, a kad bi mi to netko postavio kao stvar savjesti, zacijelo ne bih poricao. Zajedno nastavimo prema hotelu.

— Dutch Le Baron zadržao se sa dvanaestak ljudi u skrovištu u planinama — reče Waco. — Rekao mi je to neki čovjek u sakutu.

— Tko je Dutch Le Baron? — upitam. To je bio predmet razgovora sve do hotela.

— Dutch? — začudi se Waco. — Eto... Dutcha traže u pet država i na dva teritorija. Visoka je nagrada za njegovu glavu, toliko da se čak i Fenn latie traganja.

— Fenn? — začudim se. — Tko je Fenn?

— Valjda si već nešto našao o starom Joeru Fennu, lovcu na glave za koje je raspisana nagrada. No okuša li se s Dutchom taj više neće dobiti nikakve nagrade. Dutchu nije dorastao.

— Zbilja? — začudim se ponovo i ugledam gospodina Carmichaela gdje mi dolazi u susret. Bio je još prilično udaljen. Stoga dodam: — Zvuči kao da je taj Dutch tvoj prijatelj...

Međutim, Waco je već nestao. Izuzevši gospodina Carmichaela, koji je preko svoga pomodnog haljetka opasao pravi top, i mene, cesta je bila posve prazna. Bio je to vojnički revolver u crnim koricama što ga je, u skladu s običajima u konjici, nosio zdesna s drškom okrenutim prema naprijed. Konjanici tako nose revolver, jer im slijeva na pojasu visi sablja. Međutim, ako treba brzo povući revolver, ne valja ga nositi tako.

Približavao sam se gospodinu Carmichaelu. Znao sam da mu moram prepuštiti prvi hitac. U gradu je bio obiljubljen, pa još i bogat, pa je zato trebalo da povuče i puca prvi, inače bih upao u ozbiljne teškoće. Proračunam sve tako hladno kao da cijeloga života nisam radio ništa drugo nego ubijao. Zaustavimo se. Gospodin Carmichael otkopca torbicu revolvera, povuče teški konjički kolt i opali. Promaši... kako sam i očekivao.

Tada povučem desni revolver. Ne, odjednom mi dopre do svijesti da je bolje pošteđjeti Carmichaela. Doista je pokazao veliku hrabrost već samim time što se upustio u dvoboj sa mnom, iako je znao da i povezanih očiju mogu povući i opaliti brže od njega. Ali, ipak nisam imao namjeru dopustiti mu da me ubije... a on je ponovo naminjao svoj revolver. Pokušam namršniti u jedno mjesto koje nije po život opasno. Međutim, revolver u mojoj ruci nekako se uneretini tamo.

Bilo je to čvrsta utvara. Učinila mi se kao da se Longleyjevina topom moram boriti za život gospodina Carmichaela. Konjički revolver zagrmio po drugi put i ja osjetim kako me nešto lagano udigne za lijevu ruku. I sada prasne Longleyjev revolver, a gospodin Carmichael se zaokrene oko sebe i padne licem na tlo. Začujem krik, a onda Junellen istrči iz hotela i baci se na koljena pokraj njega.

— Ubojico! — poviče pretna zlost. — Ti prokleti ubojico!

Te je jasno ukazivalo kućino je osjećala za njega. Junellen je uvijek bila toliko osjetljiva na svoju odjeću, a sada je klekla u prašinu u svojoj haljini s plavim cvjetićima. Izbacim čahuru iz bubnja i zamijenim je novim nabojem. Dr Sims reče da će sve biti u redu ako ne nastupe komplikacije.

Nakon dijagnoze dra Simsa odlutam nakraj grada da se opijem. Ali nisam bio osobite sreće u tom pogledu stoga se vratim u lokal pokraj hotela. Naručim šalicu kave. U lokalu se nalazila samo jedna djevojka s pregačom.

— Zelio bih šalicu kave, gospodo!

— Jime Andersone, pijan si!

Podignem pogled i tek tada prepoznam djevojku s pregačom. Bila je to Martha Butcher. Stavi kavu na stol, a ja je zapitam:

— Što radiš ovdje?

— Posvađala sam se s ocem zbog... ste, svajedno, posvađali smo se. Rekoh mu da sam dovoljno stara da idem vlastitim putem, tako da mi ne mora neprestano zapovijedati kao služavki. A onda sam pokupila svoje stvari i otišla. On se smijao i zapitao me što ću započeti bez novaca. A ja mu odgovorih da ću ga zaraditi. Zato sam sada ovdje.

Bilo je to svojetveno Martha Butcher. Stoga je nisam nagovarao ni na što, iako je to vjerojatno očekivala od mene.

— Onda se doista ne može poricati da si ovdje — rekoh. — No nedostaje kutija sa šećerom. Zar se ovdje šećer posebno plaća?

Nasmije se i donese salitni šećer.

— Jesi li se lijepo proveo u Dodgeu? — zapita.

— Štajno! Dobra viski, visoki ulozi na pokeru i lijepe djevojke. Uistinu ugodne djevojke.

— Glupost — uzvratila ona. — Poznato mi je što smatraš lijepim... sve što je plavo i dozlaboga iscifirano. Glupane! Da si ga ustrijelio ispred hotela strpao bi te u rupčagu barem na nekoliko godina. Ako ne bi bilo još i gore! A što namjeravaš upotrebljavati kao nadomjestak za svoju ruku kad počne truljeti? Budi miran!

Donese vruće vode i platno. Odmah mi previje ruku na mjestu gdje me okrnulo tane gospodina Carmichaela.

— Jesi li već bio na svom ranču? — zapita.

Štresoh glavom.

— Od ranča nije baš mnogo preostalo. Ovih ću dana malo pogledati.

— Ovih dana! — ponovi osorno. — Misliš reći, tek kada se zamoriš hodajući s tim golemim pucaljaka i izigravajući opasna čovjeka! — Odjednom rukom prekrije usta.

Naglo se okrenem. Waco na vratima a iza njega gorostas... Istina, bio je nešto niži od mene, ali širi u ramenima. Bio je to div s crnom bradom što je lizrasla u pravu prašinu kojom bi se mogla ispuniti cijela strunjaca. Preko grudi je ukrstio dvije nabojnjače, a pojas je opasao tako nisko oko bokova kao da je objesio olovo.

— Doista si glup, Jime — reče Waco. — Sjediš ledina okrenut k vratima. To je ona ista greška što ju je učinio Hickcock... sjećaš li se? Da je umjesto nas ušao Jack McCall...

— Tko je Jack McCall?

— Eto... tako se zvao momak kome je Hickcock pucao u leđa... — Waco lice oboji se tamnom crnom bojom. — Dobro, dobro... znam, moraš me zadirkivati, Jime. Dutch, dugajlija je moj prijatelj Jim Anderson. Jime, pozdravi Dutcha LeBarona. Želi nam nešto predložiti.

Pokušam se sjetiti kada smo to Waco i ja sklopili tako tijesno prijateljstvo. Uzalud... no možda se stvar tako razvijala kada su ljudi duže vrijeme zajedno. Unatoč tome imao sam osjećaj da i ja moram reći koju.

— Vaš mi je prijatelj rekao da vrati dobre baratate tom pucaljkom —

**Moda, kozmetika,
domaćinstvo**

**Savjeti
liječnika i
psihologa**

**Novela, roman,
zanimljivo štivo**

**ukratko: SVE
ŠTO ZANIMA
SUVREMENU
ZENU**

Svijet

**jugoslaven-
ska ženska
revija**

reče LeBaron kad se Martha povukla u kut. — Potrebna mi je takav čovjek.

— Zašto?

— Kako bih brzo došao do hrpe novaca... tamo na teritoriji Novog Meksika.

Nisam mnogo zapitkivao treba li do toga novca doći na zakonit ili protuzakonit način.

— Razmisli ti — odgovorila.

Waco me uhvati za ruku.

— Što tu još ima da se razmisli, žene. Postat ćemo bogati!

— Razmisli ti Waco — ponovim.

— Što je s vama, mladiku? — zapita LeBaron.

— Jeste li se usrali?

Otkrenem se prema njemu. On se naceri. No oči mu ostanu hladne, a ruke se nisu udaljile od otvorenih košulja.

— Želite li to točno saznati?

Pričekam, no ne dogodi se ništa. Izlaskom iz lokala, uzjašem ponija i odjašem na ranč. Stigao sam kad je već padao mrak. Otvorim vrata i razrogatim oči. Sve je izgledalo kao da su mi roditelji još uvijek u životu. Povjervah već kako čujem majku gdje mi govori: neka napolju očistim čizme. No ona je odavna mrtva. Ipak je netko držao ranč u urednom stanju. Bio je to ugodan osjećaj: znati da se barem netko radije mom povratku... Iako je taj netko bila samo Martha Butcher.

...

Provedem nekoliko dana na ranču kako bih se odmorio i objahao posjed. Vidio sam mnogo trave, ali malo krmiva, tako sam zaključio da mi je potrebno mnogo novaca kako bih opet podigao ranč. No, nisam gajio preveliku nadu da će mi banka gospodina Carmichaela odobriti zajam. Pri tome mi opet padne na um Wacov i LeBaronov prijedlog. I da stvar bude smješnija, njihov mi se prijedlog učini osobito blizak kada sam opasao Longleyjeve pucajke.

Upravo kad sam se vježbao u gađanju, na ranč dojahao stranac.

Bio je to neki suh postariji čovjek sa bijelom klijusetu što ga je valjda sa nekoliko novčića unajmio u nekoj staji. Svoj je top nosio u koricama ispred lijeve boksa s drškom udana,

tako da ga je povlačio unatrag. Prišao mi je tako tiho da sam ga opazio tek nakon nekoliko hitaca.

— Nije loše — reče kad sam ga pogledao. — Poznaš li nekog čovjeka po imenu LeBaron, sinko?

— Suaretao sam ga — usvrtilam.

— Je li ovdje?

— A zašto da bude ovdje?

— Neki barmen u gradu mi reče kako je čuo da ste se ti i tvoj prijatelj Smith udružili s LeBaronom. I tako mi pade na um da si mu možda stavio na raspolaganje svoj ranč. Ovdje bi mu bilo udobnije nego u njegovu stakovištu u planini.

— Nema ga na mom ranču — rekoš. Stranac nepovjerljivo pogleda prema kući. — Pogledajte ako želite!

— Kad mi to predlažete — reče — onda to nije potrebno. Ubio si čovjeka u Dodgeu, zar ne, sine? A onda si mirno došao ovdje i nekom momku u gradu prilikom dvoboja dao prednost od tri hica prije nego što si sam povukao. Smiješ li se što si momku zatjerao tane točno u desnu nogu.

— Ne sjećam se da sam se smijao — rekoš. — I drugo, nisu bila tri hica, nego samo dva.

— Ali sa tri hica priča je mnogo ljepša — reče. — I širi se. Znaite li zapravo, Andresone da ste postali glasovit? Nisam došao k vama zato da bih potražio LeBarona. Naumio sam izbliza vidjeti vaše lice. Volim detaljnije pogledati ljude s kojima ću jednom kasnije imati posla.

— Posla? — začudim se. A onda opazim kako je iz džepa hlaća izvukao prijavu, staru mjedenu zvijezdu i prikačio je na košulju. — Imate li uvidbeni nalog, gospodine?

— Ne za tebe, sine — odgovori. — Još ga nemam!

Tada okrene gubicu klijuseta u smjeru grada i odjaše. Tek što je nestao u šipražju izvedem ponija iz štale. Bilo je krajnje vrijeme da s Wacom izmijenim koju ozbiljnu riječ. Možda ću se pridružiti LeBaronu... a možda neću. Nije mi bilo drago što je proširio glasine kako smo LeBaron i ja sklopili pobratimstvo.

Da bih ga pronašao nije bilo potrebno da odjašem u grad. Dojaše mi u suret sa trojicom momaka. Njihova

na lica podsjećala na ona s potjerala-
com.

— Jesi li vidio Fenna? — dovikne mi
već izdaleka — Nije li projahao ovu-
da?

— Govoriš li o onom malom sjedoko-
som momku s prijavom mjednornog zvi-
jezdom? — zapita ga. — Ako je on
Fenn, onda se upravo nalazi na putu
u grad. Ima deset milja prednosti. Ne
nalikuje na čovjeka koji može učiniti
velike skokove.

— Potjenjuma i đavla kad krene
u lov na grijesne duše — odgovori
Waco. — Dođi, Jime moramo upozoriti
LeBarona prije nego što odjaše u
grad!

Priključim se. Međutim, kad smo
našli na LeBaronov trag ustanovili
smo da se nalazi tik ispred nas s neko-
ličinom svojih ljudi. U šipražju smo
još mogli zapaziti oblak prašine. Poja-
hasmo za njim. Pa, ipak stignu u grad
prije nas.

A tamo je Fenn već čekao ispred
»Cantine«, gdje bi se LeBaron uvijek
zadržao kad bi navratio u grad.

Kad smo zauzdali konje ispred go-
stionice, sve smo točno vidjeli. LeBa-
ron sjaše i upravo htjede poći k vrati-
ma, kad mu se Fenn ispriječi na putu.
Izgledao je nekako sitno i bezazleno,
nešto reče pa čak pruži ruku LeBaro-
nu LeBaron također zastane i stisne
Fennu ruku. Omanji čovjek čvrsto
zadrži LeBaronovu desnicu, odmakne
korak u stranu i ljevicom izvuče kolt
iz korica.

Prije nego što je LeBaron mogao
išta započeti svojom slobodnom ru-
kom, mali sjedokosi čovjek udari ga
revolverom po sljepoočici. Bio je to
čist i hladnokrvno obavljen posao...
svatko bi mu to morao priznati. U
drućem trenutku LeBaron je onesvije-
šten ležao na tlu, a Old Joe Fenn je
ubojicu njegovih ljudi držao u šahu
svojim topom.

Wacou Smithu, koji je jahao pokraj
mene, otme se neki čudnovati glas,
kao da je njega netko revolverom uda-
rio po glavi.

— Na njega! — poviče i povuče svoju
pucaljku. — Pokažimo lovcu na glave,
tom lažljivom psu!

Stari pogleda preko ramena. No ni-
šta nije mogao poduzeti protiv nas.

Morao je držati u šahu dvojicu pretje-
nika. Nije računao da ćemo priskočiti
u pomoć LeBaronu. Waco povuče otpo-
nac i promaši. Nikada nije bio osobiti
strijelac napose kad konj ispod njega
ne bi bio sasvim miran. Nagnem se i
izbacim ga udarcem revolvera iz sedla
prije nego što je mogao opaliti po dru-
gi put.

Ovoga puta nisam unaprijed promi-
slio što ću učiniti. Sigurno je da se ni
gospodin Fenn nije ponio baš osobite
viteški kad je desnicom prijateljski
stisnuo LeBaronovu ruku, a onda ga
oborio ljevicom. No ni LeBaron nije
bio na glasu po tome što bi drugim
ljudima pružio priliku u trenutku kad
bi ih htio opremiti na drugi svijet.
Ali mali mi se starac svidao: ponosno
je stajao u prašini s prijavom mjede-
nog zvijezdom na grudima. Podsjećao
me na oca koji je umro noseći na ko-
šulji aličnu zvijezdu. Bilo kako bilo, u
životu svakog čovjeka jednom dođe
trenutak kad mora odlučiti. A danas
je došao taj trenutak za mene.

Waco i ja dojahismo ispred ostale
trojice. Stoga okrenum ponija i usmje-
rim svoje topove u tu trojicu. Jedan
je od njih već gađao svojim koltom
na mene. Moj lijevi top zagrmi i mo-
mak padne iz sedla. To me začudi, lje-
vicom nikada nisam dobro gađao.
Druga dvojica odmah se okrenu i pu-
nim trkom odjašu u smjeru iz kojega
su došli. Kad sam ponovno smirio
svog ponija, jer ga je uplašilo praska-
nje Longleyjeve artiljerije, scena se
uvelike smirila. Waco je nestao. Znači,
nisam ga ozbiljno povrijedio. No zato
je došao novi šerif, stari Billy Bates,
pijanica, koga su nakon smrti mog
oca izabrali u salunu jer se tamo sku-
pilo nekoliko ljudi kojima se nije svi-
dao strog način mog oca.

— Pretpostavljam da ste bili u pra-
vu — Old Billy će zlovoljno Fennu. —
No nemojte misliti da se slažem s va-
šim postupkom, šerife. Dolazite ovame
da hapsite a mene prethodno ne obav-
ještavate.

— Oprostite molim vas — uzvratit
Fenn, umiljato poput mačke. — To je
samo greška. Smijem li vas zamoliti
za jedna kola? Na teritoriju Novog
Meksika LeBaronova glava vrijedi
samo sedam stotina i pedeset dolara.

— Pristojan čovjek ne bi ni dotakao takvu nagradu — kiselo će Old Billy i prebaci težište s jedne noge na drugu.

— Ne znam vidi li se na novcu odakle potječe — prijazno uzvratí Fenn. — Novac je novac, a zakon je zakon, iako među onima koji ga zastupaju postoje velike razlike. — Pogleda prema meni kad sam dojahao. — Hvala, sinko!

— Por nada — uzvratim. — Čini mi se da su stare navike ostale u meni. I mi smo imali zvijezdu u obitelji. Moj otac je bio šerif u ovom gradu.

— Zar tako? To nisam znao — uzvratí Fenn i ispitujući me pogleda. — Čini se da nemate namjeru nastaviti njegovim stopama. Čovjek koji poštuje zakon ne nosi takvo oružje.

— Možda — odgovorim — no još nikada nisam udario čovjeka po glavi stižući mu pri tome ruku, šerife.

— Sinko — uzvratí — moram provoditi zakon, to je moj posao. Tu nema mjesta viteškim igrarijama. — Kimne prema meni. — Eto, možda ćemo se opet sastati. Ovisi...

— O čemu?

— O nagradi — odgovori. — O nagradi što će biti raspisana na tvoju glavu.

— Na moju glavu nije raspisana nikakva...

— Još nije — reče — no budeš li i nadalje nosio te topove jednog će dana doći do toga. — Oštro me pogleda. — Raspoznajem znakove. Cesto sam ih vidao. I nemoj računati s time da od mene nešto potražuješ kad dođe tvoje vrijeme. Osobni osjećaji su isključeni kad radim. Oprezno, mladići — upozori ljude koji su vezanog LeBarona podizali na kola. — Oprezno... nemojte štetiti moju robu. Ne želim upropastiti dobar glas, uvijek isporučujem besprijekornu robu, ako je moguće.

Odjednom osjetim potrebu za čašom viskija. Pa, ipak se odlučim za kavu. Ostavim ponija svezanog ispred »Cantine« i pođem pješice ulicom. Kola otklopoču pokraj mene i nestanu u oblaku prašine. Zurio sam za njima, a onda mi iz jedne veže pristupi Waco.

— Jime! — poviče. — Okreni se Jime!

Polagano se okrenem. Waco nije sasvim sigurno stajao na nogama. Možda je još uvijek bio ošamućen od udara, a možda je tome bio kriv i viski. Vjerojatnije ovo potonje. Imao je dovoljno vremena da u međuvremenu izlije u sebe nekoliko pića, a alkohol je na njega djelovao neobično brzo.

— Prodao si nas, prokleti izdajniče! — poviče. — Tukao si se na strani zakona!

— Nikada nisam bio protiv zakona — uzvratim. — Barem ne u ozbiljnijoj mjeri.

— Zar je to zahvala za sve što sam za tebe učinio? — poviče. — Hitio sam od tebe načiniti velikog čovjeka... većeg od Longleyja, Hardina i Hickocka!

Nitko nam ne bi dorastao, Jime, zahvaljujući tvojoj snazi i brzini kojom povlačiš i mojemu razumu! Bili bismo nepobjedivi. No ti si me udario s leđa, Jime! Misiš li da ćeš sam daleko dospjeti! Zato što si mene oborio? Zar ćeš me otjerati nakon toga što sam od tebe učinio ličnost?

— Waco — odgovorim — nikada nisam pokušao postati...

— Ti i tvoje čarobno oružje! — naruga se.

— Odat ću ti jednu tajnu, Jime. Te stare topove kupio sam u staretinarnici. Uz njih sam ispevao legendu samo zato da bih ojačao tvoje samopouzdanje. Nalazio si se na prekretnici bilo ti je potrebno malo ohrabrenja kako bi išao ravnim putem. Znao sam da će te uskoro netko izazvati. A kako si već jednoga imao na rovašu, trebalo je da za njim slijede drugi, i time bismo obojica bili na putu slave. No ako doista umišljaš da su te pucaljke pripadale Billu Longleyju...

— Waco...

— I one su samo od drveta i željeza poput svih drugih pucaljki! — poviče. — To ću ti odmah dokazati! Nisi mi potreban, Jime! Ni ja nisam gori od tebe, iako me ismijavaš i praviš neslane šale na moj račun... Jesi li spreman, Jime?

Sagne se, a ja ga pogledam. To je, dakle, bio Waco Smith s kojim sam jahao do Dodge Cityja i natrag. Vidio sam da će povući prekasno. Znao sam da je već mrtav. Bilo mi je sasvim

KVIZ

• križaljke • testovi • rebusi
• ljubavne i kriminal priče • iale

**izlazi svake
druge srijede**

40 STRANA - 3 DINARA

svjedok nije nam pucalike mogao. Osim toga, rekao je samo to da ne zna kome su pripadala. No to više nije bilo važno. Sada pripadaju meni. A on je bio samo jadni pauk koji još nikada nije dobro pogodio. Bio je već mrtav... kao i oni koji će doći iz njega na red. Oni će doći to znam po sve pouzdano.

Vidio sam ih... dugi niz momaka koji su se htjeli sa mnom uhvatiti ukoštac. Vidio sam ih listom pokosene snovima velikokalibarskim topovima, onako kako su padali, jedan po jedan sve do posljednjega, kojega nisam mogao sasvim jasno raspoznati. Možda je to Fenn, a možda nije.

— De vrata i s tobom. Waco — povikam. — Nemam ništa protiv tebe i stoga se neću boriti s tobom. Ni danas ni bilo kada.

Otkrenem se i pođem. Prask njegova topa začujem djelić sekunde prije nego što me pogodilo tane. A onda dugo nisam čuo ništa. Kad sam opet došao k sebi, ležao sam u postelji, a Martha Butcher sjedila je pokraj mene.

— Jime! — prodapta. — Oh, Jime...

Bila je iskreno zabrinuta, pa i na neki način zgodna, no ja sam bio samo napola pri svijesti. Bila je mnogo ljepša nekoliko mjeseci kasnije kad sam je zapitao hoće li mi biti ženom. No toga dana nisam bio sasvim pri sebi. Stari Brucher nije se složio čini se da je do svađe između starca i Marthe došlo zbog moga ranča, jer se ona uvijek trudila oko ranča dok sam ja bio na putu s njegovim kravama. A kad je čuo za ludost što smo ih počinili na sjeveru, izbacio ju je iz kuće jer joj nije bilo ni na kraj pameti da se odvoji od ništarije, kako me on nazivao, i jer me uporno branila pred njim.

Naše mu vjenčanje nije bilo nimalo drago, ali unatoč tome ponudi mi posao. To jest, Marthi za ljubav. No ja mu ipak zahvalim i odbijem jer sam upravo prihvatio imenovanje za pomoćnika federalnog šerifa. Po svemu sudeći, netko se za mene založio, možda stari Joe Fenn: a možda to i nije bio on. Svoje stare pucalike izvlačio bih iz savijenih pokrivača i stavljao ih oko pasa kad bih imao osjećaj da se mi približavaju. Waco u dućanu kako

sam i rijetko morao upotrebljavati, čak i sa svjedokom na grudima. Kao šerif opet sam jednom nešto saznao o Wacou Smithu. Vijest je stigla iz Novog Meksika. Waco je sa svojim momcima učinio neko nedjelo a potjera ih je natjerala u kanjon i poskidala kao zečeve.

Pa, ipak, Longleyjeve topove više nikada nisam opasao. Kad sam na dan svoga izbora za šerifa stigao kući... nastupio sam kao protukandidat Billyja Batesa... nisam više viđeli. Martha me iznenađeno pogleda kad sam upitao za njih.

— Kako? — reče ona. — Dala sam ih tvom prijatelju gospodinu Williamsu. Rekao je da si mu ih prodao. Ovdje je novac.

Izbroji mi novac. Bila je to doista velikodušna cijena za par rabljenih revolvra s pojasom i koricama. Samo... nikada u životu nisam upoznao nikakvog gospodina Williamsa.

Htjedoh je poučiti, no Martha mi nije dala do riječi.

— Imao je neko smiješno ime. Ta tko će svog sina kretiti Long Williams? Ne bi se moglo reći da je suprotno od značenja imena, ne misliš li tako? Kad ne bi glavu držao nekako ukoso, bio bi visok poput tebe.

— Glavu je držao ukoso?

Pokaže mi kako je Long Williams iskrivio vrat kad je pregovaro s njom. Izgledala je doista dražesno dok je oponašala kupca. Zapitam se zašto sam je uvijek smatrao tako običnom djevojkom. Vjerojatno se u međuvremenu tako izmijenila. A možda sam i ja utjecao na te promjene. Poljubim je i vratim joj novac za pucalike kako bi kupila nešto lijepo za sebe. Long Williams, pomislim i zamišljeno odšetam napolje. Ili William Longley. Čovjek s kosim vratom... čovjek koji je dva puta bio obiješen. Čudnovato, pomislim, ili možda samo slučajnost. Neki stranac koji je prolazio pokraj ranča, ugledao oružje kroz prozor i zaljubio se u nj.

Pomislim: kad bi to doista bio Bill Longley, u međuvremenu bismo čuli za njega... dolje u šerifovu uredu... jer sada je opet imao svoje topove. Ne ništa ništa čuli o njemu, ni riječi.

Kraf

ZA SVAKU ŽENU

Ako se odlučite

- da se odijevate onako kako sami želite
- da ušedite novac
- da budete elegantni

sve to, bez ikije pomoći i bez ikakvog predznanja, omogućit će vam da sada najbolja i u Evropi najraširenija knjiga

KROJENJE I ŠIVANJE

knjigu su napisali najpoznatiji njemački stručnjaci i izdala je poznata ženska revija „NEUE MODE“ iz Hamburga i prvi put je prevedena na naš jezik

KUPON NARUDŽBE ZA KODIKU

»KROJENJE I ŠIVANJE«

Naručujem pouzdom — poštom knjigu »Krojenje i šivanje« po cijeni od 20,00 dinara i dostaviti po štamom.

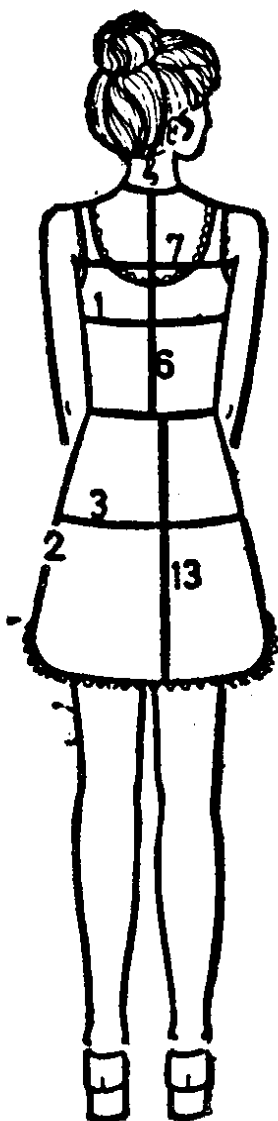
Izme i prezime naručitelja:

Mjesto stanovanja (poštanski broj):

.....

Ulica i broj:

Kupon narudžbe slati na adresu: Vjesnikova Poes Agencija, 41000 Zagreb, Ljubica Gerasova 2.

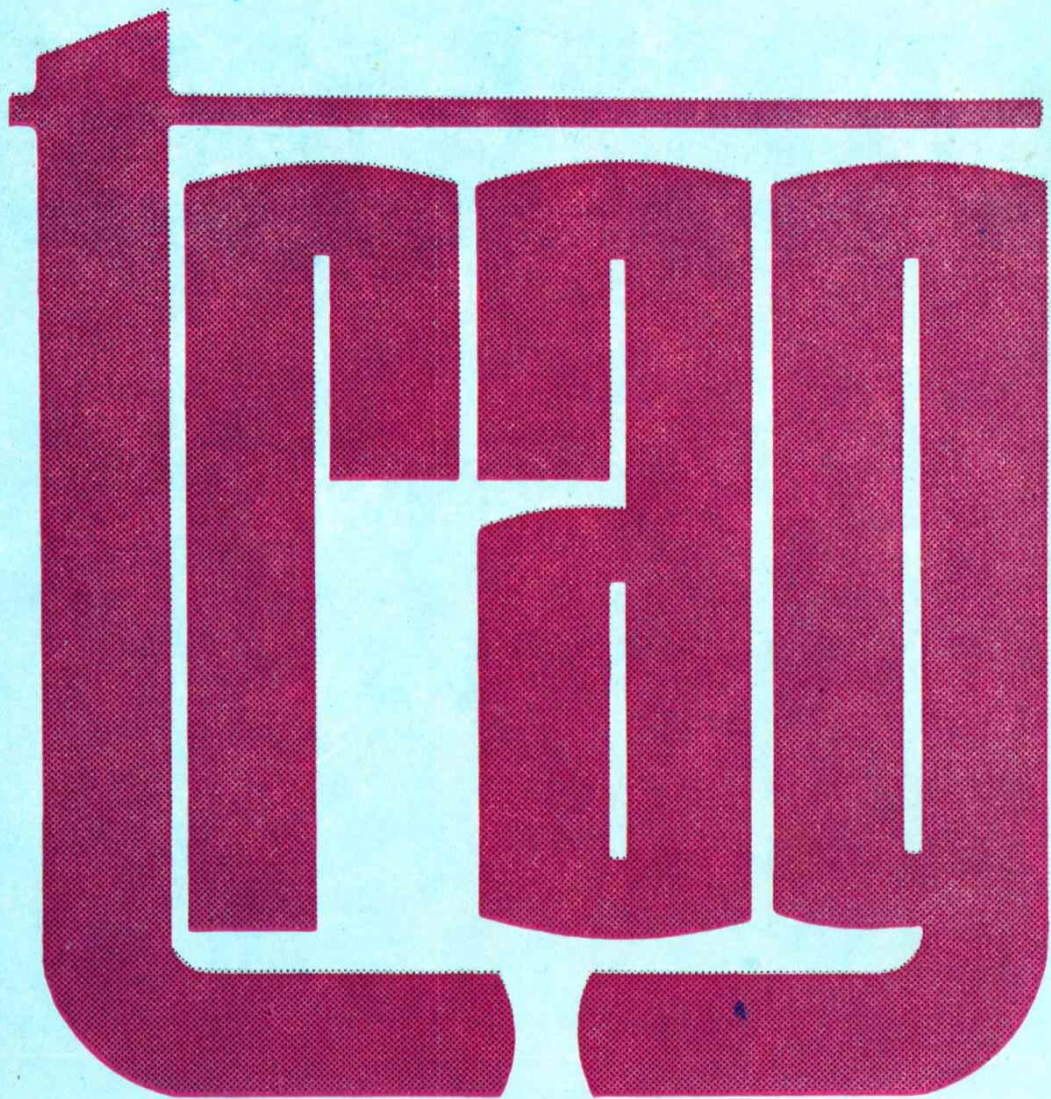
DOSAD IZAŠLI ROMANI NOVE SERIJE »LASO«

63. J. Gilmoor: LOV NA SVJEDOKE
64. C. Hunter: ALI TADA SE POJAVIO SAM
65. F. Glaser: VRIJEME OBRAGUNA
66. F. Short: NI PAKAO ME NEĆE
67. R. Ullman: JACKSONOV KLAN
68. G. Lord: TAJNI TOVAR
69. W. O'Connor: STOTINU DANA PAKLA
70. F. Short: SKINITE HULJU IZ SEDLA
71. A. C. Morgan: REVOLVERAŠI SU ČEKALI
72. L. L'Amour: BRAĆA SACKET
73. H. Werner: ZLOČIN OTACA
74. L. Waller: U OLOVNOJ OLUJI
75. C. Martin: IZASLANICI PAKLA
76. R. McLeod: TEŽAK PUT DO MEKSIKA
77. R. Hogan: OVAJ GRAD PRIPADA JESSUPOVIMA
78. S. C. Lawrence: TEKSASANIN
79. Paul Evan Lehman: PAKAO U NOVOM MEKSIKU
80. H. S. Sharon: DRUŽINA SMRTI
81. L. Ernenwein: SNJEŽNI JAHAOI
82. L. L'Amour: UTAH BLAINE
83. F. Short: ZAŠTITNIK IZ TEKSASA
84. Hal Warner: LEŠINARI TONTO BASINA
85. John Gilmoor: PAKLENA PJESMA PUSTINJE
86. William O'Connor: DVOBOJ S PRIJATELJEM
87. Al Cody: NA STRANI INDIJANACA
88. Jim Sheridan: NAMAMI VUKOVE U ZAMKU
89. H. S. Sharon: SMRTI U SUSRET
90. H. S. Sharon: ĐAVOLJI RANC
91. Clay Hunter: USAMLJENIK S RIO BRAVA
92. Robert Ullman: MOHIKANINA DRUŽBA
93. H. S. Sharon: LOV NA DOLAR
94. Robert Ullman: ŠANSA ZA BENA
95. Shepard Rifkin: PUT KINGA FISHERA
96. L. L'Amour: DOLINA MIRA
97. H. Hafon: KONJANICI IZ PAKLA
98. B. Arthur: DVA REVOLVERA
99. Dudley Dean: TVRD ORAH
100. D. B. Newton: POVRATAK OSVETNIKA
101. H. S. Sharon: OSVETA BUNTOVNIKA
102. H. S. Sharon: PLJACKA U LOS ALAMOSU
103. J. T. Edson: ČOVJEK KALIBRA 44
104. Matt Chisholm: POBJEDA MCALLISTEROVIH
105. Lee Martin: ZLODUH SANTA RITA
106. Robert Ullman: KOLORADO KID
107. Bill Fargo: OTMJENI PLJACKAŠI
109. Frederick H. Cristlan: DOUŠNIK
110. U. H. Wilken: GROBAR JOE

U PRIPREMI:

111. Louis L'Amour: OPASAN PUT

KOD VAŠEG PRODAVAČA NOVINA

**BIBLIOTEKA KRIMINALISTIČKO
— LJUBAVNIH ROMANA**